

m: agazin

ZIMA 2022/23
BROJ 35
IZDANJE ZA BiH
BESPLATAN PRIMJERAK

A large, atmospheric photograph occupies the center of the cover. It depicts a young boy with short brown hair, wearing a blue and white plaid long-sleeved shirt and brown overalls. A metal wrench is strapped to his forehead like a headband. He is focused on working on a large, metallic, steampunk-style robot head. The robot has glowing yellow circular lights for eyes and a mechanical mouth. The boy is using a wooden mallet or hammer to敲击 the robot's head. The background is dark, suggesting a workshop or garage environment. Various tools and mechanical parts are visible on the workbench in the foreground.

TEMA
BROJA
TOP 10
tehnoloških
trendova
u 2023.

TALENTI
**Pavle
Dujaković**

SVJETSKI
DOGAĐAJ
**Svjetsko
prvenstvo
u fudbalu**

Redmi 11 Pro 5G

Susret visoke tehnologije i dizajna

108 MP glavna kamera
120 Hz brzina osvježavanja
6,67" FHD + AMOLED displej
MediaTek Helio G96
LiquidCool tehnologija
Podržava brzo punjenje do 67 W

m:tel

1
IMATE PRIJATELJE

IMATE PRIJATELJE

03

- 11 ZVIJEZDA PONUDE
Vaš stil, vaša odluka -
HUAWEI nova 10 Pro

- 15 M:I
m:tel JE NAJBOLJA
MOBILNA MREŽA U BIH!

- 24 DNEVNIK PRIJATELJSTVA
Nova m:tel učionica na ETF-u
Istočno Sarajevo

POSLOVNI SVIJET

29

- 31 TEMA BROJA
Top 10 tehnoloških
trendova u 2023.

- 52 BRENDVOI KOJIMA VJERUJEMO
Pouzdan i elegantan -
Redmi A1

- 57 TESTIRAMO
HONOR X6

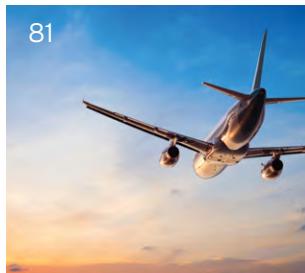
S DRUGE STRANE

67

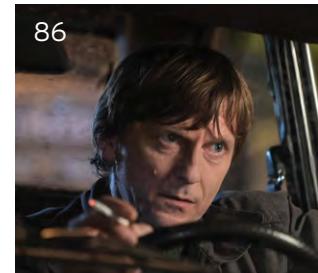
- 69 U DOBROM DRUŠTVU
Andrej Tomić

- 81 U ROMINGU
Iz Banjaluke širom Evrope

- 86 INTERVJU MOBILNIM
Jovo Maksić

m:agazin

Dobro došli u prvi ovogodišnji i 35. broj m:agazina!

U prve zimske dane ušli smo s jednim od najvećih događaja u svijetu - Svjetskim prvenstvom u fudbalu, u kojem je trofej najboljeg tima odnijela Argentina. Ipak, za nas važniji trofej jeste onaj za najbolju mobilnu mrežu u BiH. Kompanija m:tel i prethodne godine ostvarila je stabilan rast akcija i redovnu isplatu dividende, što je ogledalo stabilnosti poslovanja. Respektabilan poslovni rezultat proizlazi i iz projektovanih ulaganja, akvizicija, ali i investicija u inovativne tehnologije. Upravo ovo je dovelo do toga da su Telekom Srbija grupa i Telekom Srpske, odnosno m:tel, apsolutno dominantni telekomunikacioni operater u regionu.

Kada smo kod ulaganja u inovativne tehnologije, u ovom broju njima smo posvetili i najviše pažnje. U „Temi broja“ čitajte o top 10 tehnoloških trendova koji su najavljeni i koji nas očekuju u ovoj godini. O tome kako će vještačka inteligencija oblikovati digitalni svijet, kakav napredak ostvaruje Web3, ali i o napretku u vezi s novim izvorima održive energije, čitajte u 35. broju m:agazina.

Osim Svjetskog prvenstva u fudbalu, sport je prožet i kroz intervju sa našim Pavlom Dujakovićem, trenutno prvim karatistom na Svjetskoj rang-listi u konkurenciji U21 do 60 kg. Pavle je proglašen i za najboljeg sportistu u 2022. godini, a koje sve titule je osvojio te koji su njegovi dalji planovi, pročitajte u intervjuu sa najboljim svjetskim karatistom.

Jelena Vučić je akademska slikarka, koja je do sada imala pet samostalnih izložbi, ali je upravo prošlogodišnja „Između ljudskog i božanskog, vidljivog i skrivenog“, održana u Banskom dvoru u Banjaluci, izazvala najviše pažnje javnosti. Sa Jelenom smo razgovarali o glavnim motivima ove izložbe, ali i njenim umjetničkim planovima za budućnost.

Još jedna izložba u Banskom dvoru nam je privukla pažnju, tako da u ovom broju m:agazina možete pročitati i o tome kako je izgledao građanski život u Banjaluci tridesetih godina prošlog vijeka, u vrijeme Vrbaske banovine.

Nadamo se da ćete uživati, kako u novom broju m:agazina, tako i u novoj godini.

m:tim

IMPRESUM

ZIMA 2023.
BROJ 35
IZDANJE ZA BiH
BESPLATAN PRIMJERAK

IZDAVAČ: Mtel a.d. Banjaluka

ZA IZDAVAČA: generalni direktor dr Jelena Trivan, izvršni direktor za marketing i prodaju Milosav Parezanović
m:agazin TIM: Željka Milinović, Tanja Jurić, Sandra Stanić, Jelena Maksimović, Predrag Laketa, Darko Bajić, Aleksandra Šobić, Milica Kondić, Vlatka Repac, Iva Đudurović

U OVOM BROJU ZA m:agazin PIŠU: Aleksandra Šobić, Rajka Glamočika, Mirela H. Mustafić, Darko Bajić, Jelena Maksimović, Danijela Marinković, Sandra Stanić, Predrag Laketa, Marinela Talić, Srđan Bjelić, Lejla Hujdur, Tanja Jurić, Milica Lojić, Milovan Matić, Marko Šikuljak, Željko Svitlica, Jelena Pralica, Zoran Matić, Maja Desančić

LEKTOR: Saša Ćetojević

DIZAJN: Marina Todorović, Dejan Jović / Aquarius

PRELOM I PRIPREMA: Marina Todorović, Dejan Jović / Aquarius

KORICA: Marina Todorović / Aquarius

FOTOGRAFIJE: Shutterstock, Borislav Brezo

ADRESA REDAKCIJE: Vuka Karadžića 2, 78 000 Banjaluka // **TELEFON:** 051/240-875, 240-250 // **FAX:** 051/216-110

E-MAIL: magazin@mtel.ba // **WEB:** mtel.ba

ŠTAMPA: Compex d.o.o, Braće Pišteljića 1, 78 000 Banjaluka

TIRAŽ: 3.000

IZLAZI KVARTALNO

m:agazin

m:

IMATE PRIJATELJE

ZVIJEZDA PONUDE

NUDIMO VAM

SMART HOME: ULAZNICA U SVIJET PAMETNOG STANOVANJA

PIŠE: ALEKSANDRA ŠOBIĆ

Kako maksimalno i inovativno iskoristiti najsavremeniju tehnologiju i pretvoriti je u sjajnu podršku svakodnevnom životu? Kako svoje kuće ili stanove učiniti sigurnijim, a sebe i svoje ukućane bezbrižnijim i opuštenijim?

Ovo su samo neka od pitanja na koje vam donosimo odgovore u ovom kratkom tekstu o Smart Home rješenjima.

U praznično vrijeme zimovanja, putovanja i čestih odsustava od kuće, podsjećamo vas na blagodeti moderne tehnologije koja omogućava daljinski pristup vašem životnom prostoru, jednostavno i lako, putem mobilne Smart Home aplikacije.

To znači da vaš mobilni telefon, tablet ili prenosni računar dobijaju vrlo korisnu funkciju više, jer pomoći njega u bilo kom trenutku putem videa možete osmotriti svoju kuću te pristupiti brojnim uređajima u vlastitom domu.

Istovremeno, ugradnjom senzora, video-kamera ili pametnih utičnica u vašem stambenom prostoru, vaša kuća postaje mnogo udobnije mjesto za život.

Upravo to povezivanje i kontrolu omogućava vam usluga Smart Home ili, bolje rečeno, koncept pametnog stanovaњa korištenjem najsavremenijih Internet of Things (IoT) rješenja, koje vam nudi kompanija m:tel.

Uz pomoć Smart Home rješenja možete uživo pratiti sve što se dešava u vašem stanu ili kući te na daljinu upravljati kućnim uređajima i rasvjetom.

Naime, Smart Home omogućava da putem senzora pratite pokrete, vodu, dim, neplanirana otvaranja vrata ili prozora, spriječite neželjene događaje i reagujete na vrijeme.

Pitanja da li ste isključili ringlu ili peglu više vas neće opterećivati, jer ćete moći jednostavno upravljati uređajima putem pametnih utičnica te daljinski paliti ili gasiti elektronske uređaje.

Kako biste postali korisnik ove usluge, potrebno je samo da imate pristup m:tel kućnom internetu, samostalno ili u paketu sa više usluga, te da instalirate Smart Home mobilnu aplikaciju za android ili iOS.

Ohrabrujemo vas da iskoristite novu dimenziju savremenog, opuštenog i sigurnijeg stanovanja uz m:tel Smart Home rješenja. A sve detalje o cijenama, novitetima i promotivnim ponudama u domenu pametnog stanovanja pratite na m:tel korporativnoj stranici www.mtel.ba. Vjerujte nam na riječ, u 2023. godini čekaju vas brojni korisni noviteti.

SM:ART HOME

NADZOR 24h
dojava u realnom vremenu

PAMETNA POTROŠNJA
energije i novca

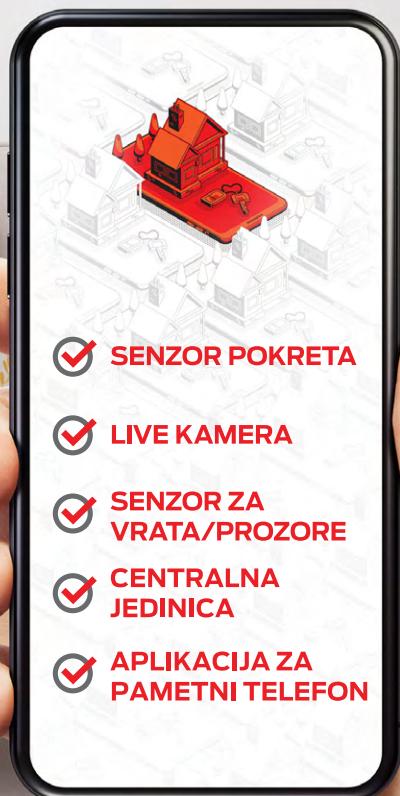
POSTAVKA BEZ ALATA
uz m:tel podršku

LAKO UPRAVLJANJE
preko pametnog telefona

NOVO

Security paket - sigurnost na prvom mjestu

Detalje saznajte besplatnim pozivom
na 0800 50 000 ili putem sajta
www.mtel.ba.

NUDIMO VAM

m:go APLIKACIJA - LAKOĆA KOMUNIKACIJE

SVE MOGUĆNOSTI VAŠEG
PAMETNOG TELEFONA

PIŠE: RAJKA GLAMOČIKA

*Da li koristite sve prednosti
mobilnog telefona?*

Ako još ne koristite m:go aplikaciju, vrijeme je da je instalirate i istražite sve mogućnosti koje pruža ova aplikacija. Olakšajte svakodnevne rutine i koristite svoje dragocjeno vrijeme na najbolji način. Trebate li dodatne gigabajte mobilnog interneta, pretražiti imenik, platiti parking, dopuniti račun sebi ili drugome, Dopuna ili Kombinuj račun, za vas je tu **m:go aplikacija**.

m:go aplikacija će vam pružiti brzi uvid u stanje vašeg računa, potrošnju mobilnog neta u m:tel mreži ili mrežama operatera Zapadnog Balkana. U slučaju da ste potrošili mobilni internet, a započeli ste onlajn zabavu, ništa vas ne sprečava da aktivirate dodatni internet i budete ponovo „ON“. Za svaku priliku, za potrebe i za vaša sanjarenja, tu je **m:go aplikacija**.

Isto tako možete koristiti popuste u romingu i koristiti roming tarifne opcije. Mnogo toga je moguće sa **m:go aplikacijom**. Imate li smetnju prilikom korištenja naših

usluga, dovoljno je samo da je prijavite putem aplikacije i bićete pozvani u što kraćem roku.

Jedna od veoma olakšavajućih okolnosti u svakodnevici je i plaćanje parkinga na najjednostavniji način putem **m:go aplikacije**. Aplikacija omogućava pamćenje registarskih tablica, zato je dovoljno samo pohraniti registarski broj vašeg automobila i moći ćete platiti parking u naznačenim gradovima u BiH.

Nismo pobrojali sve prednosti **m:go aplikacije**, to ostavljamo vama da istražujete nakon što je preuzmete. Ako imate dodatnih zahtjeva, na raspolaganju vam je korisnički centar m:tel-a.

m:go aplikaciju besplatno preuzmite na Google Play Store-u, App Store-u ili Huawei AppGallery-ju, a više o njoj pročitajte na mtel.ba.

MOBILNA

POSEBNO ZA TEBE!

Biraj po svom i šta te briga! Iskoristi idealnu ponudu minuta i mobilnog interneta kreiranu baš za tebe.

POZOVI

***100*4#**

ILI POSJETI

m:GO app

m:tel

imate prijatelje!

m: go

STRANE ZA EKRANE

ZIMSKA TV IDILA UZ NAJBOLJE IPTV SADRŽAJE

PRIPREMILA: MIRELA H. MUSTAFIĆ

HBO

NE BRINI, DRAGA

Novi hit film „Ne brini, draga“ prikazuje naizgled idiličan život bračnog para tokom pedesetih godina prošlog vijeka.

Alis (Florens Pju) i Džek (Hari Stajls) imaju sreću da žive u idealizovanoj zajednici Viktori, eksperimentalnom gradu sagrađenom za muškarce koji rade za tajni projekat Viktori i njihove porodice. Dok muževi provode svaki dan u sjedištu projekta Viktori, radeći na „razvoju progresivnih materijala“, njihove supruge, uključujući Frenkovu elegantnu partnerku Šeli (Džema Čen), provode svoje vrijeme uživajući u ljepoti, luksuzu i razuzdanosti njihove zajednice. Život je savršen, a njihov poslodavac zadovoljava sve njihove potrebe. Sve što traži zauzvrat je diskrecija i neupitna

predanost projektu Viktori. Ipak, kad pukotine počnu da se pojavljuju u njihovom idiličnom životu, otkrivajući nešto mnogo opasnije što se krije ispod te atraktivne fasade, Alis počinje da preispituje šta tačno rade u Viktoriju i zašto. Šta je Alis spremna da izgubi kako bi razotkrila šta se stvarno događa u ovom raju?

HBO

CRNI ADAM

Prvi dugometražni film koji istražuje priču o DC antiheroju.

U drevnom Kandaku, rob Tet Adam dobio je neograničene moći drevnih bogova, ali iskoristio je te moći za osvetu i bio je zatvoren. Sada, 5.000 godina kasnije, on je oslobođen i ponovo širi svoj mračni osjećaj pravde svijetom. Dok odbija da se predra, njega izaziva

tim modernih heroja poznatih kao Društvo pravednika, koji žele da ga vrate u vječno zarobljeništvo.

Prviigrani film koji istražuje priču o DC antiheroju, kojeg glumi Dvejn Džonson, režirao je Žaume Kolet Sera, a produkciju potpisuju New Line Cinema i Warner Bros. Pictures.

CINEMAX 2

JEDNA ŽENA- ZAVJET ĆUTANJA

Roza je mlada buntovnica koja živi sa rođacima svoje majke u selu na jugu Italije. Tajanstvena smrt njene majke kad je Roza još bila dijete baca sumornu šjenu na njen život. U želji da razumije prošlost, Roza otkriva zakone mafijaškog svijeta.

Upečatljiva, mračna drama inspirisana istinitim pričama, smještena je u divlje predjеле Kalabrije, gdje teškoće i ljepota idu ruku pod ruku. Pošto je kao mlada izgubila majku, nemirna Roza odrasla je u selu na jugu Italije sa bakom i porodicom svog ujaka. Rozu proganjaju teški snovi i slike koje bacaju sumornu sjenku na njenu sadašnjost. Ipak, što se više prisjeća misterioznih okolnosti smrti svoje majke, sve više počinje da usmjerava svoj pogled na današnju porodičnu dinamiku. Kad istina na kraju izade na vidjelo i Roza postane svjesna veze njene porodice s mafijom, mora da odluči šta je spremna da rizikuje kako bi pobegla iz 'Ndrangete.

CINEMAX

BENEDETA

Krajem 17. vijeka, dok kuga hara zemljom, Benedeta Karlini pridružuje se manastiru u Peši, u Toskani, kao iskušenica. Sposobna je od malih nogu da čini čuda i njen uticaj na život u zajednici je neposredan i ključan.

Još kao mlada djevojka, Benedeta je osjećala da je bliža Bogu od drugih ljudi. Nekoliko godina kasnije, otac je šalje u manastir - mada, više od duhovnog ispunjenja, on želi da joj pruži bolji život. Mlada iskušenica uči stroga pravila religioznog reda, ali brzo shvata da pravila ne moraju samo da sputaju čovjeka, mogu i da mu služe, a iza zidina manastira, čovjek čak može da osjeti i strast... Očaravajuća Viržini Efira, provokativna Dafne Patakija i harizmatična Šarlott Rampling glume u najnovijem filmu Pola Verhovenha, koji je zbog svog crnog humora, čuda i podsticajne priče postao hit publike na Kanskom festivalu.

SUPERSTAR

ŠETNJA SA LAVOM

Ovaj romantični triler glavne junake stavљa u nemoguće situacije i tek tad, suočeni sa pravim životnim iskušenjima, oni postaju ljudi.

Brza i urnebesna priča prati glavne likove koji su Bata, izuzetno darovit i obrazovan, ali neafirmisan filmski reditelj koji jedva sastavlja kraj sa krajem, i Una, najpoznatija TV voditeljka i zaštitno lice veoma popularne, senzacionalističke, komercijalne televizije, kada im se putevi ukrste.

Serijski se bavi stradanjem stvaralaca i svih onih, u svim vremenima, koji su iskreno tragali za istinom. Govori i o traženju smisla stvaralaštva, pa i života. Dominantan je motiv ljubavi koja preobražava svakog ko joj se otvoriti. Takođe, prikazuje čovjekovu duhovnu glad koja se mora nečim ispuniti, te se u zavisnosti od toga čime se hrani, čovjek preobražava ka zvijeri ili ka anđelu.

PICKBOX NOW
POTRAGA

Litvanski film o malo drugačijoj ljubavi.

U fokusu priče je Marija, trkačica čiji je dečko Vitas naizgled nestao nakon što je doživio psihički slom. Ona izlazi na ulice Vilnjusa trčeći od mesta do mesta i pokušavajući ga pronaći, a pritom se koristi društvenim mrežama i prijateljima. Postaje sve više izbezumljena brinući se šta bi mogao sam sebi uraditi. Marija se suočava sa granicama svoje ljubavi prema Vitasu i s tim koliko se mora žrtvovati za njega.

SUPERSTAR
BUNAR

Serija „Bunar“ je drama egzistencijalizma. Potraga za smislom. Za odgovorom zašto zapravo postojimo na ovom svijetu. Glavni junak – profesor filozofije Radomir Pavlović (Igor Đorđević, ujedno i glavni kreator serije) traži upravo to – smisao.

On je na vrhuncu svoje moći kada krene na taj put – dovoljno mlad Selimovićevih četrdesetih, a opet nedovoljno star da razumije sve što će ga na tom putu snaći. Sklon svemu, a opet ničemu nije. Otklonjen od svega, čak i iz svoje Šumadije, iz koje potiče i gdje je centralno mjesto radnje; ili bar tako misli.

„To su te četrdesete“, rekao je jedan od najvećih pisaca ovog jezika Meša Selimović – da je to ružno doba, da si još mlad da imaš želje, a star da ih ostvariš – deset gore ili dolje i sve bi bilo u redu. Radomir ima 45 i nigdje je. Sve je i ništa nije. Vidjećemo ga, kako počinje naša priča, kao uspješnog profesora, omiljenog u medijima, pisca kultne knjige – ali jedan događaj mijenja sve i sve se to ruši preko noći. Ide u svoju rodnu kuću, rodno selo u centru Karađordeve Srbije koje više nije onakvo kakvim ga on pamti.

Ima onih povratak koji nas ne vrate sebi, nego nas još više udalje od nas samih. Nekad ih biramo, nekad nas zateknu ili nemamo izbora, a nekad nas odvedu putevima koje ne možemo ni da sagledamo. Radomirov put gledamo i pratimo – na njemu će se ukrstiti sa mnogima: zatečenim, zaboravljenim, novim i nepoznatim licima, i kao i svaki susret u životu, neminovno će se promijeniti. U „Bunaru“ Radomir gleda svoj odraz i traži odgovore

Sve filmove i serije pronađite u nekoj od m:tel videoteka.

ZVIJEZDA PONUDE

VAŠ STIL, VAŠA ODLUKA - HUAWEI nova 10 PRO

TELEFON ZA SELFIE KAKVE DO SADA NISTE IMALI

PRIPREMIO: DARKO BAJIĆ

Ukratkom predstavljanju **HUAWEI nova 10 Pro** telefon na može se reći da je to pravi model za sve korisnike koji vole da se istaknu, za ljubitelje selfija i vlogere u pokretu, a odličan je izbor i za sve one koji žele vrhunski uređaj srednje klase sa premijum karakteristikama.

ZVJEZDANI GLAMUR

Zanosni, maštoviti dizajn modela **HUAWEI nova 10 Pro** jasno izdvaja ovaj telefon od ostalih, ne ostavljajući nikoga ravnodušnim. Originalni i luksuzni stil, inspiriran svemirom i svjetlošću zvijezda, naglašen je upečatljivim okvirom kamere sa zlatno-orbitalnim prstenom.

Elegantno i lagano kućište savršeno se uklapa sa velikim beskrajnjim ekranom nevidljivih bočnih ivica, koji mu zajedno daju prelijep izgled.

FANTASTIČNE KAMERE

Osim dizajna, ono što izdvaja **HUAWEI nova 10 Pro** je dualna prednja kamera od 60 MP sa jedinstvenim sistemom ultra širokougaone kamere od 100°, automatskim fokusom i opcijom snimanja 4K video sadržaja. Prilikom snimanja tu je i mogućnost zumiranja od 0,7x do 5x kako biste skrenuli pažnju na izraz lica ili pozadinski pejzaž, a opcija dualnog videa omogućice vam zumiranje ključnih detalja dok istovremeno snimate scenu. Samim tim, prednja kamera **HUAWEI nova 10 Pro** telefona idealna je za inspirativne vlogere i sve korisnike koji žele savršene portrete i grupne fotografije.

HUAWEI nova 10 Pro ima i moćan sistem zadnjih kamera koji čine glavna kamera od 50 MP, dubinska i ultra širokougaona od 112° koja, zahvaljujući autofokusu, može da slika makro fotografije i na blizini od 2 cm. Prilikom snimanja videa, korisna Follow Focus opcija zadnje kamere fokusira se na subjekat i automatski ga prati gdje god da se kreće, čak i kada nestane sa scene i ponovo se pojavi. Sa naprednim algoritmima za prepoznavanje lica, pri snimanju portreta kamera bez problema kreira prirodni efekat zamućenja pozadine.

NAJBRŽI PUNJAČ

Dugotrajna baterija mobilnog telefona jedan je od najvažnijih zahtjeva današnjice i u kompaniji HUAWEI to vrlo dobro znaju. Energetski efikasna baterija od 4.500 mAh podržana je superbrzim punjačem snage 100 W za nikad kraće punjenje. Kada je nivo baterije nedovoljan, to možete riješiti u 10 minuta. Aktivirajte HUAWEI SuperCharge režim i potpuno napunite bateriju za 20 minuta ili bateriju sa 20% napunite na 80% za samo 10 minuta.

Kada vam je to potrebno, superbrzo punjenje aktivirajte softverski, a telefon se standardno puni brzinom od 66 W. Sa naprednim opcijama Smart Charge, koja prati vaše

navike punjenja, i Smart Battery Capacity čuvaćete bateriju telefona i produžiti njen vijek trajanja.

IMPRESIVAN EKRAN

Zakrivljeni ekran telefona **HUAWEI nova 10 Pro** od 6,78 inča dolazi sa pojačanom jasnoćom i smanjenom potrošnjom energije. To je vaš prozor u potpuno novi svijet, sa milijardu boja i velikom brzinom osvježavanja ekrana od 120 Hz za stvaranje savršenog vizuelnog efekta. Odlično osvjetljenje i visoka rezolucija OLED ekrana garantuju dobar kontrast i vidljivost i na direktnoj sunčevoj svjetlosti.

MOĆNE KARAKTERISTIKE

Odlični Qualcomm Snapdragon™ 778G 4G čipset i 8 GB RAM memorije pokreću i daju snagu **HUAWEI nova 10 Pro** telefonu, a u m:tel ponudi na raspolaganju vam je model sa čak 256 GB interne memorije, koja će vam biti više nego dovoljna da sačuvate sve što želite.

Pored toga što će lako izvršiti sve zadatke koje mu date, uređaj vam nudi i mnoštvo naprednih opcija i funkcija koje nije lako pobrojati. Na telefonu sve radi brzo i fluidno, a na raspolaganju vam je i unaprijeđeni HUAWEI AI pomoćnik.

HUAWEI nova 10 Pro je telefon koji će vam privući pažnju, prvo predivnim izgledom, a onda i mogućnostima. Odličan izbor za generaciju društvenih mreža, izvanredan je primjerak jedne od najpopularnijih serija koju HUAWEI nudi. Ovaj telefon će vam ponuditi dosta razloga da bude i vaš izbor, jer se u mnogim stvarima izdvaja od ostalih.

HUAWEI nova 10 Pro potražite u m:tel ponudi i spojite ga sa nekom od Pretplata tarifa za najbolju komunikaciju.

DOPUNA

TARIFNE OPCIJE I TARIFNI PLANOVI

SVE ŠTO TI JE POTREBNO ZA BEZBRIŽNU
MJESEČNU KOMUNIKACIJU

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

Razgovori, poruke, mobilni net... svako od nas ima svoje zahtjeve i potrebe za komunikacijom. Baš iz tog razloga **Dopuna tarifni planovi** su odličan način da korisnici m:tel Dopune u potpunosti isplaniraju svoju komunikaciju i troškove prema svojim potrebama i to **na mjesecnom nivou**.

Dopuna: S**8,00** KM**MOBILNA**

80 min prema m:tel mreži

SMS

80 SMS prema svim mrežama u BiH

Trajanje usluge **30 dana****Dopuna: L****19,00** KM**MOBILNA**

200 min prema m:tel mreži

SMS

200 SMS prema svim mrežama u BiH

INTERNET

1 GB mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana i 3 GB mobilnog interneta u regionu Zapadnog Balkana

Trajanje usluge **30 dana****Dopuna: M****12,00** KM**MOBILNA**

100 min prema m:tel mreži

SMS

100 SMS prema svim mrežama u BiH

INTERNET

200 MB mobilnog interneta u m:tel mreži i regionu Zapadnog Balkana i 2,5 GB mobilnog interneta u regionu Zapadnog Balkana

Trajanje usluge **30 dana****Dopuna: XL****25,00** KM**MOBILNA**

300 min prema svim mrežama u BiH i u romingu regiona Zapadnog Balkana

SMS

300 SMS prema svim mrežama u BiH i u romingu regiona Zapadnog Balkana

INTERNET

3 GB mobilnog interneta u BiH i regionu Zapadnog Balkana i 2 GB mobilnog interneta u regionu Zapadnog Balkana

Trajanje usluge **30 dana**

A ukoliko i pored isplanirane komunikacije želiš još razgovora, interneta ili komunikacije u romingu, tu su tarifne opcije koje uvijek i svugdje možeš koristiti i aktivirati putem sajta www.mtel.ba, m:go aplikacije i servisa Moj meni.

M:I

m:tel JE NAJBOLJA MOBILNA MREŽA U BIH!

PIŠE: SANDRA STANIĆ

U Banjaluci je, 21. decembra 2022. godine, kompaniji m:tel uručen zvanični sertifikat za najbolju mobilnu mrežu u BiH po mjerjenjima kompanije „Systemics PAB“ iz Poljske.

Jedna od najprestižnijih svjetskih firmi koje utvrđuju kvalitet mobilnih mreža, analizom svih operatera u BiH utvrdila je da m:tel ima zvanično najbolju mrežu.

Sertifikat za najbolju mrežu u BiH generalnoj direktorici kompanije m:tel Jeleni Trivan uručio je Jan Kondej, direktor tehnike kompanije „Systemics PAB“ iz Poljske, koji je tom prilikom naglasio da je, iako „Systemics“ već dugi niz godina postoji na tržištu, ovo prvi put da se ovakva studija radi u Bosni i Hercegovini. „S velikim zadovoljstvom mogu objaviti da je najbolje rezultate u našem istraživanju u BiH postigao m:tel. Tokom našeg istraživanja, sprovedenog mjerjenjem kvaliteta usluga podataka, pregledanja veba, gledanja video-klipova i govornih poziva, m:tel je postigao najbolje rezultate s ukupnom ocjenom od 796,7 poena na skali do maksimalno 1.000 poena“, rekao je Kondej i naglasio da treba istaći da je najveća razlika u ocjenama između operatera nastala pri procjeni kvaliteta usluga govornog poziva i da je m:tel jedini operater koji koristi širokopojasni prenos glasa, što značajno utiče na čitljivost i prepoznavanje govornika.

Primajući zvanični sertifikat, generalna direktorka kompanije m:tel Jelena Trivan naglasila je da je veoma ponosna

u ime kompanije m:tel i cijele Republike Srpske. „Ovo je prvo zvanično mjerjenje kvaliteta mreže koje je sprovedeno u Bosni i Hercegovini. Svaki operater je sklon da kaže da je najbolji u svom poslu, ali jedino m:tel u BiH ima zvanični sertifikat da je u svim oblastima najbolji operater. Ne samo u prenosu glasa, podataka ili u pokrivanju teritorije, nego u svim kategorijama smo zvanično najbolja mreža u BiH“, rekla je Trivan te dodala da je firma koja je radila ovu sertifikaciju, radila ista mjerjenja za zvanične državne agencije u zemljama u Evropi. „To je način na koji se mjeri kvalitet mreža svuda u svijetu, pa i ovdje. Nama je to veoma značajno s obzirom na to da konkurenca nije slaba i da smo u takmičenju za ovu poziciju mi, prije svega, donijeli dobra građanima. Takođe, važno mi je što ovu godinu kao novi menadžment završavamo sa prvim zvaničnim sertifikatom o najboljoj mreži. Ista kompanija vršila je sertifikaciju i u Srbiji za Ratel, gdje se pokazalo da je u Srbiji najbolji operater Telekom Srbija, tako da mi kao srpska kompanija u BiH možemo biti veoma ponosni“, istakla je Jelena Trivan.

Titulu najbolje mobilne mreže m:tel je zasluzio predanim radom, dugoročnim i kvalitetnim planiranjem i izgradnjom, konstantnim i ravnomjernim ulaganjima na cijeloj teritoriji BiH, kao i sprovodenjem kontinuiranog procesa optimizacije mreže.

Ova sveobuhvatna i nezavisna mjerjenja i analize rade se upravo sa svrhom da operateri dobiju precizne informacije o tome kako kvalitet mreže doživljavaju krajnji korisnici, a kako bi se planirana ulaganja usmjerila ondje je to najpotrebniye.

M:I

STABILAN RAST AKCIJA I REDOVNA ISPLATA DIVIDENDE – OGLEDALO STABILNOSTI POSLOVANJA KOMPANIJE m:tel

PRIPREMIO: PREDRAG LAKETA

*Akcije m:tel-a na banjalučkoj
berzi posljednjih godinu i po dana
bilježe stabilan rast, što je prava
rijetkost u ovakvim finansijskim
uslovima u svijetu*

Najveći promet ostvaren je trgovanjem akcijama "Telekoma Srpske", jedna je od najčešćih formulacija u dnevnim i periodičnim izvještajima o trgovanju akcijama sa Banjalučke berze u 2022. i početkom 2023. godine. Ovaj podatak nije iznenađujući, tim prije jer sve analize finansijskih parametara u proteklih godinu i po dana potvrđuju da projektovani finansijski rezultat ukazuje na to da će m:tel ostvariti zacrtani budžet i dobit, te da akcije stabilno rastu.

Berzansko tržište već u prvom kvartalu prošle godine je pokazalo da m:tel, jedna od najvažnijih srpskih kompanija u BiH, prestiže konkureniju i tako postaje najvređnija telekomunikaciona kompanija u zemlji.

Respektabilan poslovni rezultat proizilazi, isto tako iz projektovanih ulaganja, akvizicija kao i investicija u inovativne tehnologije, što za dovelo do toga da su "Telekom Srbija grupa" i "Telekom Srpske", odnosno m:tel apsolutno vodeći telekomunikacioni operater u ovom regionu. Svojevrsnu potvrdu o superiornosti ove kompanije na teritoriji BiH, predstavlja i sertifikat za najbolju mobilnu mrežu u BiH, koju je m:tel dobio u decembru 2022. godine, od jedne od najprestižnijih svjetskih firmi koja utvrđuje kvalitet mreža „Systemics PAB“ iz Poljske.

Podsjećamo, m:tel a.d. Banja Luka pruža najsavremenije telekomunikacione usluge iz oblasti mobilne i fiksne telefonije, digitalne televizije, interneta i prenosa podataka. Vodeći se pozitivnim vrijednostima, m:tel gradi tradiciju kvalitetnih odnosa prema društvu i sredini u kojoj djeluje.

Uprkos činjenici da je stanje na finansijskom tržištu u cijelom svijetu opterećeno globalnom krizom, kompanija m:tel je akcionarima periodično i redovno isplaćivala dividendu.

Veoma je važno naglasiti da je osim malim akcionarima, građanima, m:tel dividendu isplatio i fondovima Republike Srpske kao svojim akcionarima, što svakako ima pozitivan uticaj na poboljšanje životnog standarda građana, odnosno što se ulaže u ekonomiju Republike Srpske. Jednako tako,

m:tel je dividendu isplatio i svom osnivaču, „Telekomu Srbija“.

Treba napomenuti da je, takođe, m:tel realizovao više transakcija putem dokapitalizacije svojih nezavisnih društava, čime je pokazao finansijsku snagu i potencijal da posluje uspješno uprkos svakom ekonomskom potresu.

„m:tel ima rekordan broj korisnika i cijenu akcija, ali je bilo nevjerojatno zahtjevno da se uz proces investiranja istovremeno isplate ovoliko visoke dividende. Jako sam ponosna što smo uspjeli u tome“, izjavila je Jelena Trivan, generalna direktorka kompanije m:tel.

“Rast cijena akcija na tržištu ukazuje na pozitivna očekivanja investitora u vezi sa budućim poslovnim rezultatima akcionarskog društva. Dobri poslovni rezultati i redovna isplata dividende privlače veliki broj investitora koji prepoznaju prilike za ulaganje. Tako stečeni ugled na tržištu kapitala je posebno važan kada kompanija želi da prikupi dodatni kapital za investicije u nove tehnologije ili ulazak na nova tržišta“, izjavio je za m:agazin Milan Božić, direktor Banjalučke berze.

On smatra da su akcionarska društva važna za zajednicu jer pružaju stanovništvu dodatne prilike za ulaganje, što doprinosi rastu životnog standarda, kao i da podaci iz razvijenih zemalja pokazuju da je većina finansijske imovine domaćinstava uložena u akcije ili investicione fondove koji uđaju u akcije. „Na taj način se štednja stavlja na raspolažanje privredi, čime se neposredno podstiče ekonomski rast, otvaraju nova radna mjesta što dovodi do rasta javnih prihoda. Bez dobrih prilika štednja se pretjerano usmjerava u nekretnine, što dovodi do pogrešne alokacije kapitala, a često i kriza zbog pregrijavanja tržišta. Napredna društva pokazuju svoju razvijenost snagom svojih preduzeća. Ona su danas uglavnom organizovana kao akcionarska društva, jer se pokazalo da se tako dugoročno najbolje opstaje na tržištu. Tako američku privredu često posmatramo kroz uspjehe njihovih tehnoloških divova (Google, Microsoft, Apple, Amazon), a Njemačku kroz automobilsku i mašinsku industriju (VW, Daimler-Benz, BMW)“, pojasnio je Milan Božić

Zaključio je da akcionarska društva lakše uvećavaju kapital jer ne zavise samo od jednog vlasnika, što olakšava investicije koje su neophodne da bi se unapređivali proizvodi i usluge za tržišnu utakmicu, što je i bio motiv zbog koga se i Banjalučka berza pridružila akciji svjetskih berzi „Zvonimo za finansijsku pismenost.“ Ovom akcijom se ukazuje na značaj finansijske pismenosti i usvajanje znanja i vještina koje su potrebne da bi se donosile finansijske odluke u pravcu održivog ekonomskog rasta i razvoja.

KORISNIČKA PODRŠKA

IZMJENA ŽIRO RAČUNA ZA PLAĆANJE FIKSNE TELEFONIJE, INTERNETA I IPTV USLUGA

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

KORACI ZA PLAĆANJE

Od 1.12.2022. godine žiro računi za plaćanje m:tel usluga fiksne telefonije, interneta i IPTV-ja su promijenjeni. To znači da sada na svojim uplatnicama upisujete nove brojeve žiro računa!

Kako?

UKOLIKO RAČUNE PLAĆATE U BANKAMA ILI POŠTAMA

Za vas koji račune plaćate odlaskom na šalter banke ili pošte, izmjena od 1. decembra je ta da će na uplatnici upisivati novi broj računa, naveden u lijevom uglu vašeg novembarskog računa za usluge fiksne telefonije, interneta i televizije. Takođe, od navedenog datuma, i neplaćene m:tel račune iz prethodnih mjeseci potrebno je da izmirite uplatom na nove žiro račune. Službenici banaka i pošta upoznati su sa ovim izmjenama te će vas, ukoliko je potrebno, detaljno uputiti u ispravno popunjavanje uplatnica!

UKOLIKO RAČUNE PLAĆATE PUTEM TRAJNOG NALOGA

Vaše banke već su obaviještene o ovim izmjenama. Neke će automatski promijeniti broj računa, a neke od banaka će vas pozvati i obavijestiti o promjenama, uz potpisivanje novog ugovora o trajnom nalogu.

UKOLIKO KORISTITE USLUGE MOBILNOG ILI ELEKTRONSKOG BANKARSTVA

Za vas koji svoje mjesечne troškove izmirujete na ovaj način, biće potrebno da uradite izmjene u memorisanim šablonima koje koristite za plaćanje m:tel usluga fiksne telefonije, interneta i televizije.

Potrebitno je da uđete u vaš sačuvani m:tel šablon i promijenite broj žiro računa naveden u lijevom uglu vašeg novembarskog računa. Od 1.12.2022. godine i neplaćene m:tel račune iz prethodnih mjeseci potrebno je da izmirite uplatom na nove žiro račune, dakle, koristeći novi izmijenjeni šablon u vašim aplikacijama koje koristite za online ili mobilno bankarstvo.

Brojevi računa za mobilnu telefoniju i m:SAT usluge ostaju nepromijenjeni, tj. isti kao i novi računi za usluge fiksne telefonije, interneta i televizije. Dakle, od sada sve vaše m:tel usluge dolaziće objedinjene, na samo jednom računu, i za plaćanje koristićete jedan odabrani žiro račun!

*Brojevi žiro računa koji su u primjeni od
1.12.2022. isti su kao i dosadašnji računi za
mobilnu telefoniju:*

154-921-20009917-52
INTESA SANPAOLO BANKA d.d. BiH, Sarajevo

562-100-80004280-40 NLB BANKA a.d. Banja Luka

567-162-11008391-77 ATOS BANK a.d. Banja Luka

551-001-00000278-68 UNICREDIT BANK
a.d. Banja Luka

571-010-00001051-15 BANKA POŠTANSKA
ŠTEDIONICA a.d. Banja Luka

552-000-00025193-47 ADDIKO BANK a.d. Banja Luka

555-007-02200000-40 NOVA BANKA a.d. Banja Luka

572-106-00016799-44 MF BANKA a.d. Banja Luka

*Za svu potrebnu dodatnu asistenciju pozovite kontakt
centar dostupan 24 sata dnevno, sedam dana u nedjelji,
putem broja 0800 50 000.*

U SVEMU SUPER - NOVOGODIŠNJA KAMPAŃJA I POGODNOSTI ZA KORISNIKE

PIŠE: DANIJELA MARINKOVIĆ

Povodom praznika pripremili smo super pogodnosti za korištenje Supernova usluga. Sa akcijskom ponudom „Vrijeme darivanja“ očekuju vas uštede i benefiti uz aktivaciju usluge Supernova digitalne televizije sa naprednim TV funkcionalnostima, kao i paketa usluga sa televizijom. Specijalno za ovu priliku pripremili smo i novi TV spot „U svemu super“, koji možete da pogledate na televiziji ili na Supernova YouTube kanalu.

Vrijeme darivanja:

Korisnici koji se do kraja februara odluče za korištenje Supernova digitalne televizije popularnu Superstar videoteku gledaju bez plaćanja dodatne naknade prvih godinu dana. U tom periodu dobijaju i popust od 12 odsto na mjesecnu pretplatu za odabrani paket usluga.

Pored toga, uslugu televizije mogu da koriste i na drugom televizoru bez plaćanja naknade za priključak tokom dvije godine, a na trećem televizoru priključak televizije plaćaju upola cijene.

U okviru osnovnog paketa Supernova digitalne televizije korisnicima je dostupna Nick+ videoteka za djecu i više od 230 žanrovske različitih TV i radio kanala. Tu su i brzi internet i odlični bonusi za razgovore. Korisnički ugovor zaključuje se na neodređeno vrijeme sa minimalnim periodom trajanja 24 mjeseca.

NOVI SPORTSKI TV SADRŽAJI: ARENA PREMIUM 1, 2 I 3

U programsku šemu Supernova televizije uvrstili smo Arena Premium 1, 2 i 3 kanale. Kanali se nalaze u Max TV paketu. Za ljepe praznike preplatnicima Supernova paketa sa digitalnom televizijom otključali smo više od 50 kanala, uključujući Arene, iz Max paketa sve do 31. januara 2023! Sigurni smo da će korisnici u ovolikom broju dodatnih kanala za sebe pronaći super sadržaje.

AKTIVIRAJTE HBO PREMIUM PAKET - HBO MAX, HBO I CINEMAX TV KANALI

Uživajte u blockbusterima, serijama i TV klasicima na HBO i Cinemax TV kanalima. Uz vrhunski filmski paket dobijaš HBO Max servis, koji ti na jednom mjestu donosi najbolje sadržaje. Za aktivaciju HBO i Premium paketa posjetite najbližu Supernova poslovnicu.

POKLON IGRA ZA SUPERNOVA KORISNIKE: AKTIVIRAJ E-RAČUN I OSVOJI TABLET!

Korisnici koji se prijave za primanje računa za korištenje usluga putem e-maila učestvuju u mjesечноj izvlačenju za tablet i druge poklone. Imena dobitnika objavljujemo zadnjeg četvrtka u mjesecu na Supernova Facebook stranici! Prvo izvlačenje bilo je u novembru i obradovali smo petoro naših korisnika. Zahtjev za primanje računa putem e-maila korisnici mogu da ispunе preko formulara na supernovabih. ba stranici ili u našim poslovnicama.

SUPERNOVA PRIJATELJ KONFERENCIJE ISCON 2022

U Banjaluci je početkom decembra održana prva međunarodna naučna studentska konferencija - ISCon 2022. Organizator konferencije je bio Savez studenata Elektrotehničkog fakulteta iz Banjaluke, a tema konferencije bila je „Smart City - Smart Life“. Podržali smo ovaj događaj, jer je značajan za mlade ljude koji žele da upoznaju savremena tehnološka rješenja kao i kompanije koje su uspješne u oblasti elektrotehnike i telekomunikacija. <http://iscon.live/>

SUPERNOVA UČESNIK SKUPA NA TEMU SIGURNOSTI DJECE NA INTERNETU

Polovinom novembra u Bijeljini učestvovali smo na stručno-edukativnom skupu koji je organizovala Regulatorna agencija za komunikacije. Cilj održavanja ovih skupova jeste prikupiti što više korisnih informacija o zaštiti djece na internetu te uz saradnju sa svim relevantnim tijelima pokušati unaprijediti i poboljšati zaštitu djece na internetu. Na skupu su učestvovali i predstavnici zakonodavnih tijela te predstavnici institucija i organizacija aktivnih u oblasti zaštite djece na internetu.

Supernova. U svemu super!

Čestitka: Želimo ti SuperNOVU godinu!

Dnevnik priateljstava

PRIPREMLILA: SANDRA STANIĆ

humanost

Članstvo u UNICEF-ovom vijeću kao priznanje za odgovornost

Jelena Trivan, generalna direktorka kompanije m:tel, članica je novoosnovanog Poslovnog savjetodavnog vijeća koje je pokrenuo UNICEF BiH, s ciljem da podstakne značaj društveno odgovornog poslovanja u čijem središtu su djeca i dječija prava.

Kako je kompanija m:tel opredijeljena da svoje poslovanje temelji na podršci zajednici u kojoj posluje te kako je jedan od najsvjetlijih primjera značajnih ulaganja u društvenu odgovornost u BiH, sasvim je prirodno da postane dio jednog ovakvog tijela poput Poslovnog savjetodavnog vijeća UNICEF-a BiH. Tim više jer je kompanija koja je okrenuta humanosti, ali i ulaganju u kulturne, obrazovne i sportske projekte i aktivnosti u zajednici.

„Mi imamo ozbiljan pristup društvenoj odgovornosti kao kompanija, ali i kao pojedinci u njoj. Svakako, članstvo u Poslovnom savjetodavnom vijeću UNICEF-a BiH je priznanje za sve ono što smo do sada činili u okviru društveno odgovornog poslovanja, kao i čvrsto uvjerenje

da ćemo to i dalje činiti. A da hoćemo, u to ne treba niko da sumnja“, rekla je Jelena Trivan, generalna direktorka kompanije m:tel, povodom kreiranja poslovne platforme za razmjenu odgovornih praksi u BiH. Ona je naglasila da će ova kompanija i u budućnosti još snažnije i više da ulaže u zajednicu, s naročitim akcentom na zaštitu djece na internetu.

Kao ključne oblasti uticaja i djelovanja Poslovnog savjetodavnog vijeća UNICEF-a u narednom periodu označene su bezbjednost i zaštita djece u onlajn i oflajn okruženju, mentalno zdravlje te razvoj vještina za nesmetan prelazak iz obrazovanja u radno okruženje.

Zaštita djece i omladine na internetu jedan od prioriteta m:tel-a

Međunarodni dan dječijih prava obilježava se 20. novembra, a jedno od osnovnih dječijih prava je i pravo

na zaštitu od bilo koje vrste nasilja. S tim u vezi, i ove godine, m:tel je, u okviru projekta „Bezbjednost djece na internetu“, podržao akciju bezbjednog korištenja interneta kod djece i omladine koju sprovodi Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske.

Veb-stranica www.djecanainternetu.com nudi sadržaje prilagođene djeci, roditeljima i nastavnicima, kao i kompletnoj zajednici kod koje se podstiče i afirmiše pravilna upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija. Cilj je, između ostalog, probuditi svijest djece i omladine, roditelja i svih korisnika interneta o opasnostima koje vrebaju u onlajn svijetu. Stranica obrađuje i temu nasilja na internetu te ukazuje na potrebu stalne i preventivne edukacije, kao glavnog koraka u zaštiti djece na internetu i digitalnim platformama, kroz istraživanja, naučne analize i statističke podatke.

Kompanija m:tel, takođe, u svojoj poslovnoj politici posebnu pažnju posvećuje bezbjednosti djece na internetu. Između ostalog, m:tel je u okviru svoje ponude IPTV-ja svim korisnicima potpuno besplatno ponudio i funkcionalnost - Dječija TV. Dječija TV obezbeđuje posebno odabrane sadržaje primjerene uzrastu djece, mogućnost da roditelji ograniče vrijeme koje će djeca provesti ispred TV ekrana i poseban PIN kod za ulazak, odnosno izlazak iz okruženja Dječije TV.

Koristi li se pametno i bezbjedno, internet djeci i omladini može poslužiti kao izvanredno sredstvo komuniciranja i učenja, zajednička je poruka m:tel-a i Ministarstva za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske.

S ljubavlju hrabrim srcima

Kompanija m:tel je i ove godine novčanom donacijom, kao i ustupanjem kratkog humanitarnog broja za potrebe ove akcije, odnosno donatorske večeri, koja je održana 26. decembra 2022. godine, već tradicionalno stala uz ovaj godišnji humani događaj.

Ove godine, na inicijativu i zahtjev pedijatara iz Nevesinja, Trebinja, Zvornika, Istočnog Sarajeva, Gradiške, Doboja, Bijeljine, Foče i Banjaluke, sredstva prikupljena u ovoj humanitarnoj akciji će biti usmjerena za obezbeđivanje transportnih inkubatora.

Budući da se održava već 13. godinu zaredom, akcija „S ljubavlju hrabrim srcima“ prerasla je u tradicionalnu, a

ove godine cilj je da svako porodilište u Republici Srpskoj dobiće savremenii transportni inkubator.

Učešćem u donatorskoj večeri, kao i donacijom za ove potrebe, kompanija m:tel još jednom potvrđuje važnost odgovornog poslovanja i korporativne filantropije.

080 05 03 05 je broj Plavog telefona

Plavi telefon je savjetodavna linija za djecu, mlade i odrasle koju je 2013. godine pokrenulo Udruženje „Nova generacija“ iz Banjaluke. Usluga je anonimna i besplatna za sve pozive mobilne i fiksne telefonije u Bosni i Hercegovini, a djeca i odrasli mogu da se obrate putem telefona ili elektronskog savjetovanja. Elektronsko savjetovanje podrazumijeva dopisivanje sa savjetnicima putem e-poruke, četa ili društvenih mreža Facebook i Instagram.

Plavi telefon je sigurno mjesto, gdje svaka osoba može da se obrati ukoliko ima problem i želi sa stručnim licima da podijeli kako se osjeća i šta je muči.

Linija je trenutno dostupna svakim radnim danom od 9 do 22 časa, a građani mogu da se obrate putem besplatnog broja telefona 080 05 03 05 ili da pišu putem četa koji se nalazi na sajtu plavitelefon.ba.

Sve aktivnosti koje sprovodi Plavi telefon podržala je kompanija m:tel, koja obezbeđuje besplatne pozive na ovaj broj.

znanje i obrazovanje

Stiglo 77 prijava na konkurs m:tel App takmičenje

Konkurs m:tel App takmičenje pod motom „Lansiraj svoju ideju“, ušao je u drugu fazu. Prva faza takmičenja trajala je do 25. novembra i u okviru ove faze bilo je potrebno da srednjoškolci pošalju svoje prijave na adresu m:tel-a. Ove godine veliki je broj zainteresovanih, iz čak 25 srednjih škola, 22 grada, stiglo je 77 prijava.

Pet najboljih timova iz BiH osvaja nagrade i mogućnost daljeg učešća - u regionalnom takmičenju! Pobjednici državnog takmičenja biće poznati tokom februara 2023. godine.

Onlajn predavanje za profesore – mentore m:tel App takmičenja

Kako bi, pored srednjoškolaca, bili podržani i profesori koji su zainteresovani da budu mentori mladim programerima, kompanija m:tel organizovala je onlajn predavanje koje je održao Andrej Tomić, senior software developer u helu.io, austrijskoj kompaniji sa sjedištem u Beču, i osnivač vlastitog startapa Atomic Solutions u Banjaluci.

Tokom predavanja, Andrej Tomić je sa njegovim učesnicima podijelio znanja i iskustva koja je stekao radeći na razvoju softvera u inostranim kompanijama te profesionalno se baveći izradom aplikacija za mobilne uređaje. Ovo je bila i dobra prilika da se profesori upoznaju sa najčešćim zamkama pri izradi aplikacija te s tim kako izgleda izrada aplikacija kroz iterativne procese uz nekoliko case study primjera. Takođe, oni su se upoznali sa osnovnim pojmovima u programiranju mobilnih aplikacija kao što su MVP - Minimum Viable Product, USP - Unique Selling Point, Scrum i mnogim drugim.

Ovo predavanje pod nazivom „Od ideje do aplikacije“ bilo je besplatno za sve učesnike, a održano je 27. oktobra 2022. godine.

Novi uslovi, nova generacija, nove stipendije kompanije m:tel

Kompanija m:tel pozvala je studente elektrotehničkih fakulteta u Banjaluci i Istočnom Sarajevu, te Fakulteta elektrotehnike u Tuzli i Prirodno-matematičkog fakulteta u Banjaluci, da se prijave na konkurs za dodjelu stipendija 13. generacije.

Za novu generaciju stipendista, kompanija m:tel pripremila je i izmijenjene i olakšane uslove za prijavu, te je to bio još jedan dobar razlog da se studenti navedenih fakulteta odluče za prijavu na ovaj konkurs. Između ostalih izmjena, kao najinteresantnija bi se izdvojila ona koja se odnosi na prosjek ocjena tokom studija. Naime, ova kompanija će i dalje da se vodi kriterijumom najboljeg prosjeka ocjena pri izboru stipendista, ali više ne postoji zadata granica kada je riječ o prosjeku pri prijavljivanju.

Ono što stipendiste očekuje jeste iznos stipendije od 300 KM, što je i do sada bio slučaj, s izmjenom da studenti koji su izabrani smjer telekomunikacija na ETF-u Banjaluka sada imaju pravo na veći iznos - 400 KM mjesecne stipendije. Svakako, stipendije će studenti da primaju sve do kraja prvog ciklusa studija, ukoliko student ne obnovi godinu.

Kao i do sada, svi stipendisti imaju pravo na 30 dana obavljanja stručne prakse u kompaniji, s plaćenim smještajem, te mogućnost zaposlenja u kompaniji nakon sticanja akademskog zvanja. Rok za podnošenje prijava je završen 30.12.2022. godine, a imena novih stipendista biće objavljena na web-stranici kompanije.

Nova m:tel učionica na ETF-u Istočno Sarajevo

m:tel je u 2022. godini donirao sredstva za adaptaciju i renoviranje učionica Elektrotehničkog fakulteta u Banjaluci i Istočnom Sarajevu.

Nakon Banjaluke, 26. oktobra 2022. godine, direktorka kompanije m:tel Jelena Trivan sa dekanom ETF-a Istočno Sarajevo Božidarom Popovićem, uz prisustvo profesora, studenata, gostiju i medija, svečano je otvorila još jednu, nedavno obnovljenu učionicu na ovom fakultetu. „Najviše volim da ulazem u obrazovanje, jer sam nekad bila profesorka. Ovo je jedan od mojih omiljenih projekata. Pomogli smo ETF-u Banjaluka i ETF-u Istočno Sarajevo da se naprave učionice dostojne za pristojan rad i učenje“, poručila je studentima generalna direktorka m:tel-a Jelena Trivan.

Božidar Popović, dekan ove visokoškolske ustanove, sa kojom kompanija m:tel njeguje dugogodišnju uspješnu saradnju, izrazio je zadovoljstvo što se tradicionalno prijateljstvo i dugogodišnja saradnja kompanije m:tel i ETF-a Istočno Sarajevo nastavlja i svake godine sve više razvija. On je ovom prilikom izjavio i da je to najljepša računarska učionica u cijelom regionu.

Jesen u bojama novih znanja – jesenja grupa praktikanata PMF-a u m:tel-u

Krajem oktobra 2022. godine studenti završne godine inoviranog studija informatike na Prirodnometatičkom fakultetu Banjaluka započeli su svoju stručnu praksu u kompaniji m:tel. Studentima informatike ovo je prvi put obavezna praksa, a m:tel je ponosan na to što su upravo ovu kompaniju izabrali za sticanje novih znanja – kako teorijskih, tako i praktičnih. Jesenji praktikanti imali su priliku da se upoznaju sa modernim Big Data konceptima (programski jezik Python, vizuelizacija i analiza podataka i prediktivna analitika), te sa Data Warehousing i Business Intelligence tehnologijama.

Cilj prakse je studentima dati kvalitetan uvid u oblast analitike podataka i svih pridruženih disciplina, kao i pomoći im da unaprijede svoja praktična znanja iz te oblasti. Poseban dio prakse odvojen je na projektne zadatke koji bi služili studentima kao dio ličnog Data Analytics portfolija pri prezentovanju svojih vještina i znanja budućim poslodavcima.

Podsjetimo, m:tel sa Prirodnometatičkim fakultetom

ima izuzetno uspješnu saradnju već četiri godine unazad, a brojni studenti ovog fakulteta su upravo nakon obavljenе prakse i sticanja akademskog zvanja, svoju poslovnu karijeru započeli u m:tel-u.

Učenici na praksi u m:tel-u

Tokom prethodne dvije decenije, koliko m:tel nudi program prakse za srednjoškolce, u ovoj kompaniji praksu je prošlo više od 1.000 učenika. Još jedna generacija učenika Elektrotehničke škole „Nikola Tesla“ iz Banjaluke, u decembru 2022. godine, imala je priliku da u kompaniji m:tel prođe kroz detaljno definisan teorijski i praktični program i svoja znanja proširi temama kao što su širokopojasni pristup internetu, IMS, IPTV, optička pristupna i transportna mreža.

S obzirom na to da su ovi učenici obrazovnog profila tehničar telekomunikacija i tehničar računarstva te da pohađaju četvrti razred, praktična iskustva će im osigurati specifična znanja i umijeća za koja su se pri izboru škole i zanimanja odlučili.

Svakako, praksa je važan pristup u sticanju primjenjivih znanja i vještina koje će mladim ljudima da pomognu na njihovom profesionalnom putu, odnosno da na tržištu rada nakon završenog obrazovnog procesa imaju što bolji status kao kvalitetan kadar.

m:tel nastavlja da motiviše studente

Naučno-stručni skup pod nazivom „Studenti u susret nauci“ (StES) je tradicionalni skup sa međunarodnim učešćem, u organizaciji Studentskog parlamenta Univerziteta u Banjaluci i suorganizaciji Univerziteta u Banjaluci.

U 2022. godini, skup je održan 15. put, tokom novembra, i trajao je tri dana. StES daje izazovnu mogućnost mladim naučnicima i istraživačima da odmijere svoje snage u međunarodnim okvirima i pri tome da saznaju nešto novo iz naučne oblasti za koju se školuju. StES prvi put je organizovan 2008. godine, sa jednim ciljem da se studentima otvore vrata prema nauci i istraživanju te novim tehnologijama.

Skup je organizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo, a prijatelj skupa bila je i kompanija m:tel.

Prva međunarodna studentska naučna konferencija ISCon u Banjaluci

Prva međunarodna studentska naučna konferencija ISCon 2022, u organizaciji Saveza studenata Elektrotehničkog fakulteta iz Banjaluke, održana je od 2. do 4. decembra u Banjaluci. Tema konferencije bila je „Smart City - Smart Life“, odnosno izgradnja IoT ekosistema kao koraka ka tehnološkoj budućnosti našeg društva.

Konferencija je okupila više stotina učesnika, prvenstveno studenata, asistenata i profesora tehničkih, ali i drugih fakulteta iz regiona, koji su imali priliku da prisustvuju predavanjima, panel-diskusijama i zanimljivim radionicama sa predavačima i predstavnicima IT kompanija.

Platinum sponzor konferencije, kompanija m:tel već dugi niz godina podržava rad tehničkih fakulteta, te svakako banjalučkog ETF-a, i ima uspješnu saradnju sa Savezom studenata tog fakulteta. Takođe, kompanija m:tel je jedan od najvažnijih stubova na kojima počivaju razvoj i primjena savremenih tehnoloških rješenja, ali i kompanija koja već kreira „pametni život“ pomoći IoT rješenja kao što su Smart City, Smart Home, @Farm, mjerjenje vodostaja rijeka i dr.

m:tel donirao namještaj Gimnaziji Banja Luka

Praksu podrške školama, u svim oblicima i na sve načine, m:tel njeguje godinama unazad. Doniranjem kancelarijskog namještaja, koji ovoj obrazovnoj ustanovi omogućava bolje uslove za rad kako nastavnog kadra, tako i učenika, nastavljena je dugogodišnja saradnja između m:tel-a i Gimnazije Banjaluka.

Predstavnici kompanije m:tel ovom prilikom posjetili su Gimnaziju, kojoj su godinama unazad dobri prijatelji i podrška kako u podsticanju učenika da učestvuju u projektima i aktivnostima koje podrazumijevaju razvoj njihovih znanja i talenata, tako i u organizovanju predavanja i radionica za učenike upravo ove srednjoškolske ustanove.

Donacija za školu iz Vogošće

Osnovnoj školi „Zajko Delić“ iz Vogošće kompanija m:tel poklonila je potrebne priključke Preplata NET:L+ usluge. Molba za dodjelu ovakve vrste donacije stigla je iz navedene škole, a razlog je omogućavanje izvođenja onlajn nastave za odličnog učenika koji zbog bolesti nije u mogućnosti da prisustvuje nastavi na uobičajen način. Kompanija m:tel ovom donacijom sa zadovoljstvom je izašla u susret učeniku i ovoj školi, pridruživši se na taj način divnom činu rukovodstva škole i nastavnog kadra koji su pokazali veliku humanost i profesionalizam.

Kompanija m:tel predano i konstantno svojom podrškom pridružuje se svima koji svojim humanim djelima čine ovaj svijet ljestvim mjestom za život. Upravo ovakvi slučajevi, kada niko drugi nije imao sluha za zaista skromne potrebe humanih ljudi oko nas, kompanija m:tel svojim primjerom željela je da podstakne i druge da pomažu.

Donacija Zadužbini „Knez Miroslav Humski“ iz Trebinja

Za potrebe izvođenja niza obrazovnih aktivnosti za djecu srednjoškolskog uzrasta, m:tel je Zadužbini „Knez Miroslav Humski“ iz Trebinja poklonio smart televizor. Ova zadužbina se bavi prikupljanjem i objavljuvanjem arhivske građe naše kulturne baštine, te su protekle godine otvorili i sopstvenu biblioteku i čitaonicu. U toj

čitaonici organizovan je niz aktivnosti za mlade, razni kursevi, školice i kvizovi. Zadužbina „Knez Miroslav Humski“ bavi se i objavljuvanjem knjiga, a televizor koji im je bio potreban značajno će doprinijeti unapređenju obrazovnih aktivnosti i izvođenju navedenih programa za srednjoškolce.

Kultura

Prijateljstva koja traju decenijama

Narodno pozorište Republike Srpske, predstavom „Gospodica“, 18. oktobra otvorilo je svoju 93. sezonu. Svakako, ovakav potez Narodnog pozorišta RS na najbolji način podsjeća na 130. godišnjicu rođenja Ive Andrića, jednog od naših najvećih i najplodnijih pisaca.

Kako je to tradicija već godinama, početak nove sezone je i vrijeme kada se dodjeljuju nagrade zaslužnim glumcima, režiserima i ostalim pozorišnim radnicima, pa je i ovoga puta upriličena dodjela priznanja.

Pored ovih priznanja, dodijeljene su i zahvalnice onima koji su godinama unazad podrška radu Narodnog pozorišta RS, a m:tel, kao njegov generalni sponzor i prijatelj

otkako kompanija postoji, prvi je na listi upravo takvih privrednih društava. U ime kompanije m:tel, nagradu je od v.d. direktora ove kulturne ustanove Dijane Grbić primio Milosav Parezanović, izvršni direktor za marketing i prodaju.

Kompanija m:tel Narodnom pozorištu RS poželjela je uspešnu i plodnu predstojeću sezonu.

Kompanija m:tel i ove godine uz Međunarodni festival glumca "Zaplet"

Međunarodni festival glumca „Zaplet 14 - U krugu porodice”, u organizaciji Gradskog pozorišta „Jazavac” iz Banjaluke, održan je i u 2022. godini.

Kao društveno odgovorna kompanija, m:tel je uvijek tu kako bi doprinio dobrobiti cijelog društva, za stvaranje ljestvog i boljeg okruženja za život pojedinaca i zajednice. Između ostalih, svoju podršku nesebično pruža institucijama kulture, a jedna od njih svakako je i Gradsko pozorište „Jazavac”. „Zaplet 14“ trajao je od 22. do 28. oktobra 2022. godine.

Sport

m:tel podržao veliku akciju Olimpijskog centra Jahorina „1.000 skija za našu djecu“

U prostorijama Ruskog doma na Jahorini, 25. oktobra 2022. godine, upriličena je donacija skija koje je djeci i mladima u ime kompanije m:tel darovala generalna direktorka ove kompanije Jelena Trivan.

Probuditi interesovanje kod najmlađih za bavljenje sportom i slobodno vrijeme provoditi na planini i čistom vazduhu ideja je vodilja Olimpijskog centra Jahorina da realizuje akciju „1.000 skija za našu djecu“. Promovišući sportski duh i prave životne vrijednosti ulažeći na pravi način u zajednicu u kojoj posluje, kompanija m:tel rado se odazvala pozivu OC Jahorina da se pridruži akciji, darujući stotinu skija mališanima, budućim skijašima.

Jelena Trivan izrazila je veliko zadovoljstvo što ima priliku da učestvuje u još jednoj akciji za najmlađe. Darujući skije na Jahorini, u društvu mladih skijaša i predstavnika Olimpijskog centra istakla je: „Kompanija m:tel stub je privrede Republike Srbije i zbog toga osjećamo veliku potrebu da budemo u svemu onome što može da pomogne

običnom čovjeku koji ovdje živi. Jedan od stubova privrede je i Olimpijski centar Jahorina, koji je postao regionalni i evropski brend, zbog čega nam je izuzetna čast što možemo da učestvujemo u zajedničkim aktivnostima, kako kao pokrovitelj zimskih i ljetnih sezona, tako i kao pokrovitelj velikog broja manifestacija koje organizuje, od kojih moram da istaknem Jahorina Ultra Trail, ali i akciju '1.000 skija za našu djecu'. Došavši na čelo kompanije m:tel željela sam da pokažem običnim ljudima da smo uvijek uz njih, uz našu akciju 'Niste sami', ali i mnogim drugim društveno odgovornim akcijama pokazujemo spremnost da budemo na usluzi našem narodu, kao i da se nađemo svugdje gdje smo potrebni. Kompanija m:tel spremna je i da pokrije sve preostale potrebe ove akcije, do njenog samog kraja, ukoliko se akciji ne odazovu i ostale društveno odgovorne kompanije, kako bismo na taj način omogućili svakom djetetu da ove zime proskija.“

Dejan Ljevnaić, direktor Olimpijskog centra Jahorina, zahvaljujući kompaniji m:tel i direktorki Trivan, naglasio je da je ovo jedan od dokaza da se iz uspešnih partnerstava rađaju najsajnije i najhumanije ideje.

Kompanija m:tel obezbijedila je 100 skija, a ovoj donaciji prethodio je svojevrsni „Ski-izazov“ koji je OC Jahorina organizovao na društvenim mrežama.

m:tel podržao Prvenstvo Balkana u džudu

Pale su u septembru 2022. godine bile domaćin Prvenstva Balkana u džudu, u kojem je učestvovalo više od 250 takmičara iz osam zemalja. Podržavajući prave životne vrijednosti i promovišući sportski duh, ulažeći u zajednicu u kojoj posluje na pravi način, kompanija m:tel bila je uz ovo balkansko prvenstvo.

Organizator ovog sportskog događaja je paljanski Džudo klub „Romanija“, a organizaciju je dobio od Balkanske džudo federacije i Džudo saveza BiH.

Sportski dan na za mališane u Banjaluci

Fudbalski klub „Borac“ i Atletski klub „Banjaluka“, uz podršku Fudbalskog saveza Republike Srpske i kompanije m:tel, organizovali su sportsku manifestaciju za mališane na Gradskom stadionu u Banjaluci.

Na pomoćnom terenu, podijeljenom u četiri sektora, organizovani su turnir u fudbalu, takmičenje u atletici, kao i tereni zabavnih poligona na kojima su učestvovali mnogobrojni mališani.

Ovom prilikom na simboličan način ozvaničen je i završetak radova na terenu sa hibridnom travnatom podlogom Gradskog stadiona, kao i početak radova na postavljanju atletske staze, čime će ovo sportsko zdanje dobiti novi, moderniji izgled, ali i obezbijediti još bolje uslove fudbalerima i atletičarima u narednom periodu.

Događaju su prisustvovali seniori i juniori banjalučkog „Borca“, a Fudbalski savez Republike Srpske i kompanija m:tel podijelili su učesnicima prigodne poklone.

Zahvalnica za razvoj ženskog rukometu u Banjaluci

Zahvalnicu za uspješnu saradnju i doprinos razvoju kluba, predstavnicima m:tel-a u decembru uručio je Darko Savić, direktor Ženskog rukometnog kluba „Borac“ iz Banjaluke.

Ženski rukometni klub ove sezone ostvario je istorijski uspjeh. Rukometašice su se plasirale u 3. kolo EHF Euro kupa, najmasovnijeg evropskog takmičenja. Podsjećamo, u takmičarskoj sezoni 2021/2022. osvojen je Kup Republike Srpske te kadetsko i juniorsko prvenstvo BiH. Banjalučke „osice“ dio su Sportskog društva „Borac“, koje je Banjaluci i sportskoj javnosti podarilo pregršt priznanja.

m:tel uz najbolje sportiste Republike Srpske

Na svečanom proglašenju najboljih sportista Republike Srpske, u organizaciji „Glasa Srpske“, najboljim sportistom za 2022. godinu proglašen je karatista Pavle Dujaković iz Banjaluke. Dujaković, koji je član Karate kluba „Energija“ i reprezentacije BiH, priznanje je osvojio zahvaljujući titulama šampiona Republike Srpske, BiH i Balkana, te srebrnim medaljama na Evropskom i Svjetskom prvenstvu u konkurenciji mlađih seniora. Drugo mjesto zauzela je odbojkašica Jovana Biberdžić, dok je trećeplasirani džudista Božidar Vučurević.

Svečanosti u Banskom dvoru u Banjaluci prisustvovao je veliki broj zvanica iz političkog i javnog života Republike Srpske i Srbije. Kompanija m:tel podržala je organizaciju ove prestižne manifestacije i tako doprinijela razvoju i širenju sportskih manifestacija i događaja u Republici Srpskoj.

Kompaniji m:tel zahvalnica Agencije za bezbjednost wsaobraćaja RS

Ministarstvo saobraćaja i veza RS i Agencija za bezbjednost saobraćaja organizovale su, 27. oktobra 2022. godine, 11. Međunarodnu konferenciju „Bezbjednost saobraćaja u lokalnoj zajednici“. Ova međunarodna konferencija okupila je više od 250 učesnika i 42 izlagača, koju je, već tradicionalno, i ovoga puta podržala Agencija za bezbjednost saobraćaja Srbije.

Tokom konferencije dodijeljene su plakete i priznanja zaslужnim pojedincima i kompanijama, održana je panel-diskusija te su prezentovani naučni i stručni radovi autora iz Republike Srbije i Republike Srpske, primjeri dobre prakse i statistički podaci koje je pripremilo Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Kompanija m:tel, podsjećamo, i ove godine nastavila je da sprovodi projekat „Ako me voliš, ostavi telefon dok voziš“, čime je već osmu godinu zaredom aktivni učesnik u podizanju svijesti vozača o važnosti savjesne upotrebe mobilnih telefona pri vožnji. Upravo to je jedan od razloga što je i ove godine kompanija m:tel s ovog skupa ponijela Zahvalnicu za pruženu podršku u realizaciji preventivnih aktivnosti u oblasti bezbjednosti saobraćaja.

m:

POSLOVNI SVIJET

TELEKOMUNIKACIONI I IT TRENDJOVI
U 2023. GODINI

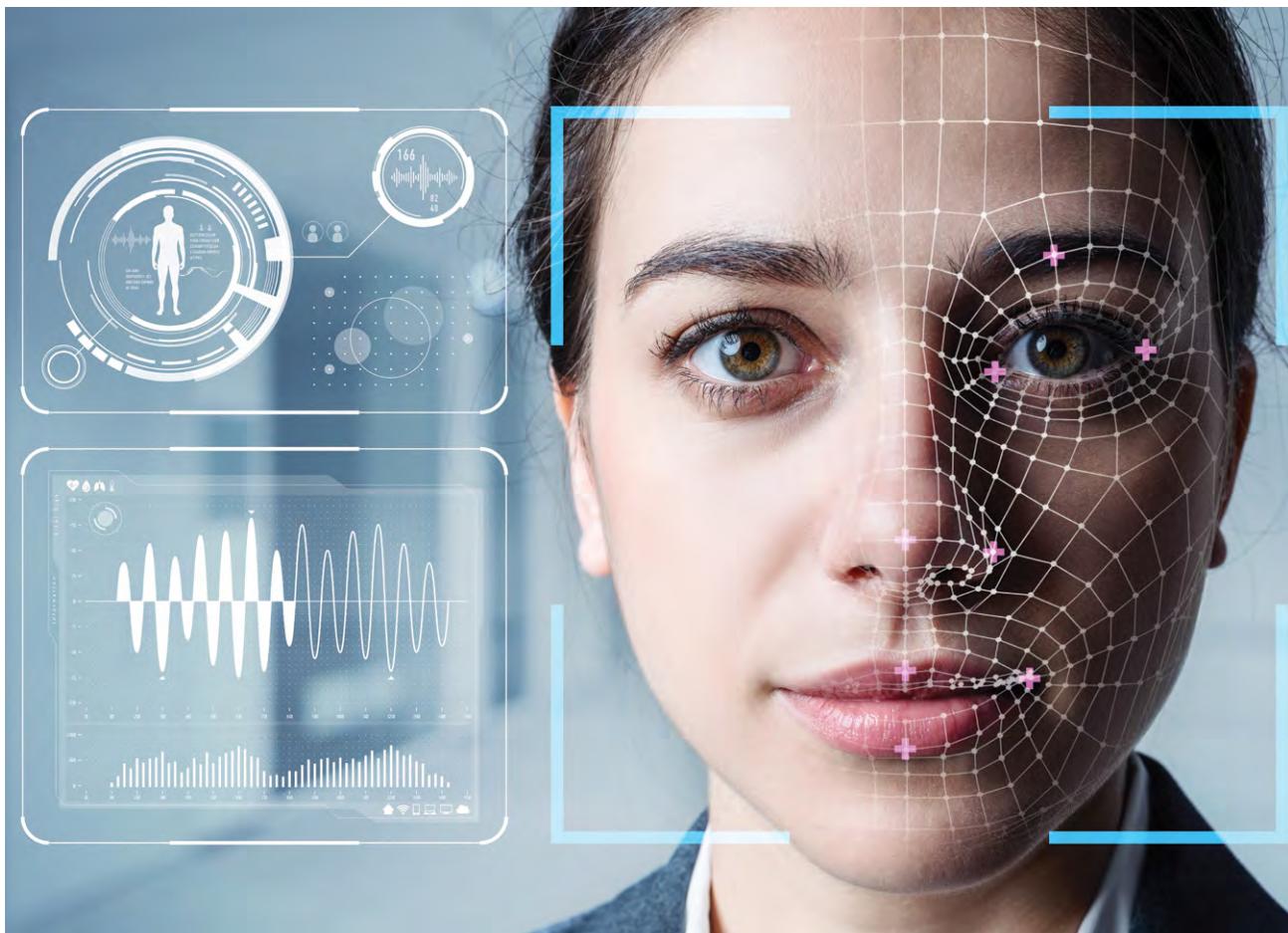
TOP 10 TEHNOLOŠKIH TREDOVA U 2023.

... ZA KOJE MORAMO BITI SPREMNI

PIŠE: MILICA LOJIĆ

Bilo da je u pitanju AI, metaverzum, Web3, autonomni sistem ili zelena tehnologija

Jeste li se možda zapitali koji će to novi tehnološki trendovi obilježiti godinu pred nama? Kako će oblikovati naš digitalni svijet u narednih 12 mjeseci, ali i koji su to najvažniji trendovi na koje poslovni lideri treba da budu spremni?

Donosimo uvid u tehnološke trendove koji će obilježiti 2023. godinu:

AI SVUDA

U 2023. vještačka inteligencija (artificial intelligence - AI) će postati još prisutnija u poslovanju. AI bez koda, sa svojim lakinim interfejsom, omogućće uposlenicima u mnogim kompanijama da kreiraju intelligentnije proizvode i usluge.

Ovaj trend je već zaživio na maloprodajnom tržištu. Pojedine kompanije koriste AI algoritme da bi preporučili svoje proizvode kupcima/korisnicima. Recimo, Stitch Fix to radi kako bi svojim kupcima približili odjevne

predmete prema njihovom ukusu i veličini koja im odgovara.

Beskontaktna, autonomna kupovina i dostava takođe će biti veliki trend u narednoj godini. AI će potrošačima olakšati plaćanje i primanje roba i usluga i, generalno, povećati skoro svaki posao u svakom poslovnom procesu u različitim industrijama.

METAVERZUM POSTAJE STVARNOST

I to dio koji se odnosi na sveobuhvatniji internet gdje ćemo moći da radimo, igramo se i družimo na određenoj platformi. Stručnjaci predviđaju da će metaverzum „dodati“ pet triliona dolara globalnoj ekonomiji do 2030. godine, a 2023. će biti godina koja će definisati njegov pravac za narednu deceniju.

Tehnologija proširene realnosti (augmented reality - AR) i virtuelne stvarnosti (virtual reality - VR) će nastaviti da napreduje. Ipak, jedna oblast koju posebno treba

posmatrati je radno okruženje u metaverzumu – očekuje se da ćemo u 2023. imati više imerzivnih okruženja za sastanke u kojima ćemo moći da razgovaramo, promišljamo i zajedno stvaramo. Zapravo, Microsoft i Nvidia već razvijaju metaverse platforme za saradnju na digitalnim projektima.

U narednoj godini nas očekuje i naprednija tehnologija avatara - mogli bi da izgledaju tačno kao mi u stvarnom svijetu, a snimanje pokreta će im čak omogućiti da usvoje naš jedinstveni govor tijela. Možemo očekivati i dalji razvoj autonomnih avatara sa AI koji mogu da djeluju kao naši predstavnici u metaverzumu, čak i ako nismo prijavljeni u digitalni svijet.

Uz to, kompanije već koriste metaverznu AR i VR tehnologiju za realizovanje obuke i uključivanja u poslovne procese, a ovaj trend će se ubrzati tokom 2023.

WEB3 NAPREDAK

Blockchain tehnologija će takođe značajno napredovati u 2023. godini, s obzirom na to da kompanije stvaraju sve decentralizovanije proizvode i usluge. Na primjer, trenutno sve skladištimo u oblaku – ali ako

decentralizujemo skladištenje podataka i šifrujemo te podatke pomoću blockchain-a, naše informacije neće biti samo bezbednije, već ćemo imati i inovativne načine da im pristupimo i analiziramo ih.

Nezamjenljivi tokeni (NFT) postaju dostupniji i praktičniji u novoj godini. Tako će NFT-ovi moći biti ključevi koje koristimo za interakciju sa mnogim digitalnim proizvodima i uslugama koje kupujemo ili će predstavljati ugovore koje sklapamo sa drugim stranama.

SPOJ DIGITALNOG I FIZIČKOG SVIJETA

Postoje dvije komponente ovog spajanja: tehnologija digitalnih blizanaca i 3D štampa. Digitalni blizanci su virtuelne simulacije procesa, operacija ili proizvoda iz stvarnog svijeta koji se mogu koristiti za testiranje novih ideja u bezbjednom digitalnom okruženju. Inače, o ovom trendu donosimo više informacija u zasebnom tekstu u ovom izdanju Magazina.

Kada govorimo o 3D štampi, riječ je o tome da nakon testiranja u virtuelnom svijetu, inženjeri sada mogu da podešavaju i uređuju komponente, a zatim da ih kreiraju u stvarnom svijetu koristeći ovu tehnologiju.

Tako, primjera radi, timovi Formule 1 trenutno prikupljaju podatke sa senzora tokom trka, kao i temperature na trkačkoj stazi i vremenske uslove, kako bi spoznali kako se automobili mijenjaju tokom trka. Zatim strimuju podatke sa senzora do digitalnih blizanaca motora i komponenti automobila i formulišu potencijalne promjene u dizajnu. Potom slijedi 3D štampanje dijelova automobila na osnovu rezultata ovih testiranja.

KVANTNI NAPREDAK

Upravo sada, širom svijeta se vodi trka u razvoju kvantnog računarstva u velikim razmjerama. Kvantno računarstvo, koje koristi subatomske čestice za kreiranje novih načina obrade i skladištenja informacija, predstavlja tehnološki skok za koji se očekuje da će nam donijeti računare koji će moći da rade bilion puta brže od najbržih tradicionalnih procesora koji su danas dostupni.

Međutim, potencijalna opasnost je u tome što bi naše trenutne prakse šifrovanja mogle učiniti beskorisnim - tako da svaka nacija koja razvija kvantno računarstvo u velikim razmjerama može da razbije šifrovanje drugih nacija, kompanija, bezbjednosnih sistema i još mnogo toga.

RAZVOJ ZELENE TEHNOLOGIJE

Jedan od najvećih izazova sa kojima se svijet trenutno suočava je obuzdavanje emisija ugljenika kako bismo mogli da se izborimo sa klimatskom krizom. U 2023. godini fokus će biti na postizanju kontinuiranog napretka po pitanju novih izvora održive energije koji postižu nultu stopu emisije štetnih gasova.

Tokom 2023. očekujemo napredak u razvoju decentralizovanih energetskih mreža, što obezbeđuje

sistem malih generatora i skladišta električne energije koji se nalaze u zajednicama ili pojedinačnim kućama. Na taj način će osigurati struju čak i ako glavna mreža nije dostupna.

PROGRES U AUTONOMNOM SISTEMU

Poslovni lideri će nastaviti da napreduju u stvaranju autonomnih sistema, posebno u vezi sa isporukom i logistikom. Mnoge fabrike i skladišta su već djelimično ili potpuno autonomni. Naredne godine ćemo vidjeti još više samovozećih kamiona i brodova, kao i robova za isporuku, dok će sve više više skladišta i fabrika implementirati ovu tehnologiju.

Ocado, britanski onlajn supermarket koji sebe opisuje kao „najveći svjetski posvećeni prodavac namirnica na mreži“, već koristi hiljade autonomnih robova u svojim visoko automatizovanim skladištima za sortiranje, podizanje i premještanje namirnica, a AI za postavljanje najpopularnijih predmeta na dohvatzajući ruke robotu.

ODRŽIVIJA TEHNOLOGIJA

Većini čovječanstva život je danas nezamisliv bez modernih tehnologija kao što su pametni telefoni, tableti i računari. Ali, odakle potiču komponente za proizvodnju naših omiljenih uređaja? Ljudi će u 2023. više razmišljati o tome odakle potiču, recimo, kompjuterski čipovi i kako ih koristimo.

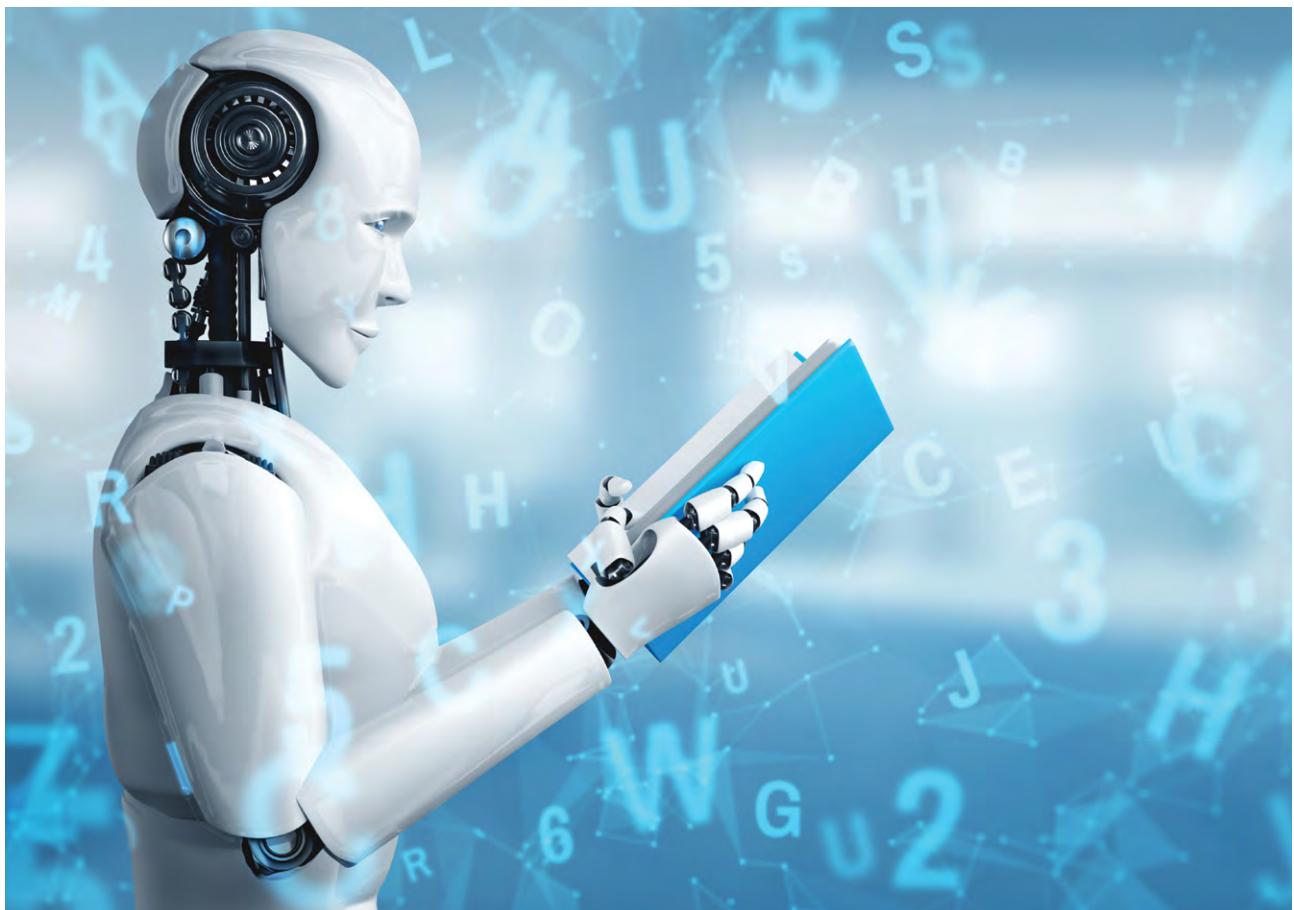
U narednih 12 mjeseci, svjedočićemo kontinuiranom naporu ka tome da lanci snabdjevanja budu transparentniji, jer potrošači sve više očekuju da proizvodi i usluge u koje ulazu budu energetski efikasni i podržani održivoj tehnologijom.

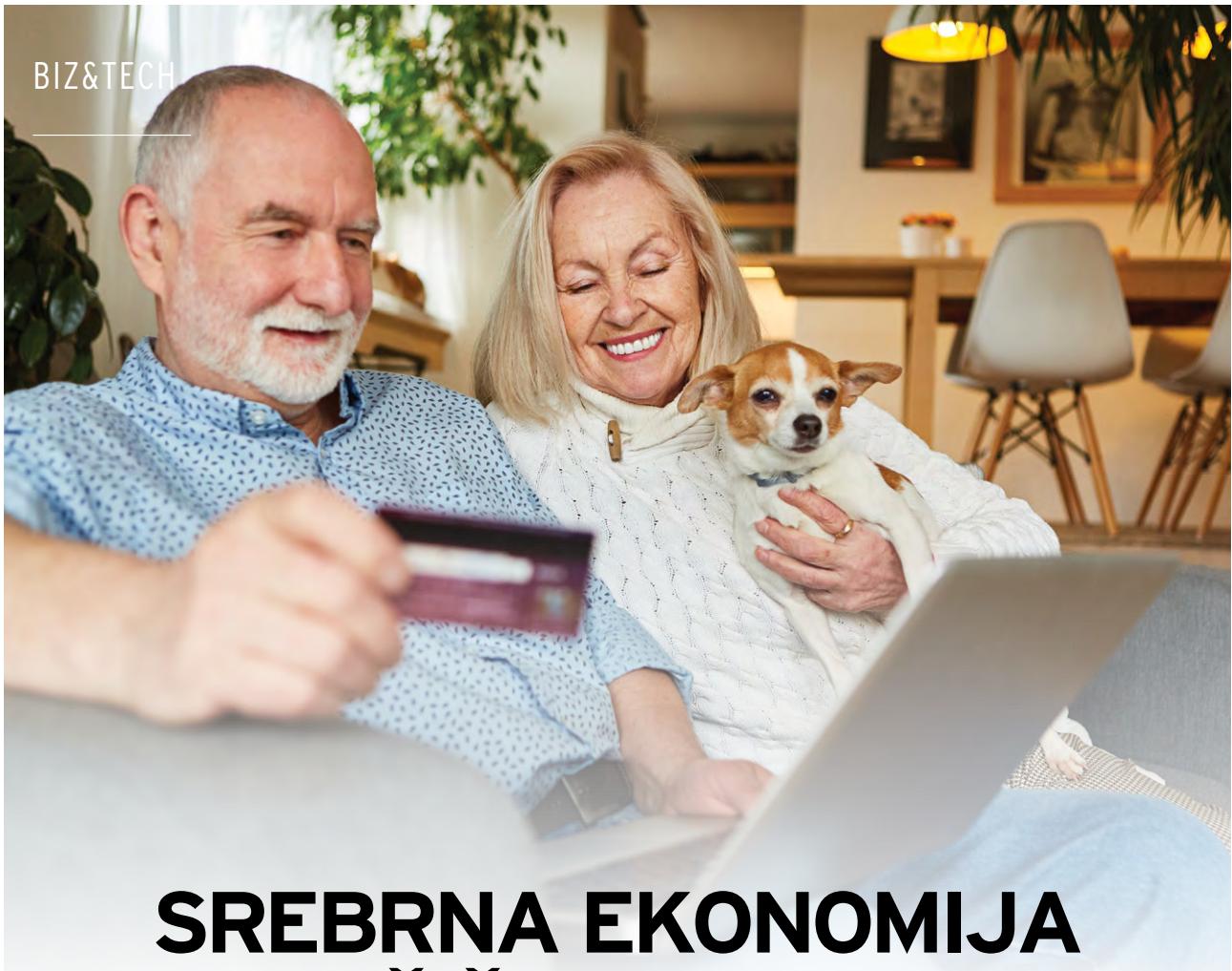

Humanizacija robota

Roboti će tokom 2023. postati još sličniji ljudima – izgledom i sposobnostima. Ove vrste roboata će se koristiti u stvarnom svijetu kao barmeni, konsijerži i pratioci za starije osobe. Obavljaće i složene zadatke u skladištima i fabrikama, radeći zajedno sa ljudima u proizvodnji i logistici.

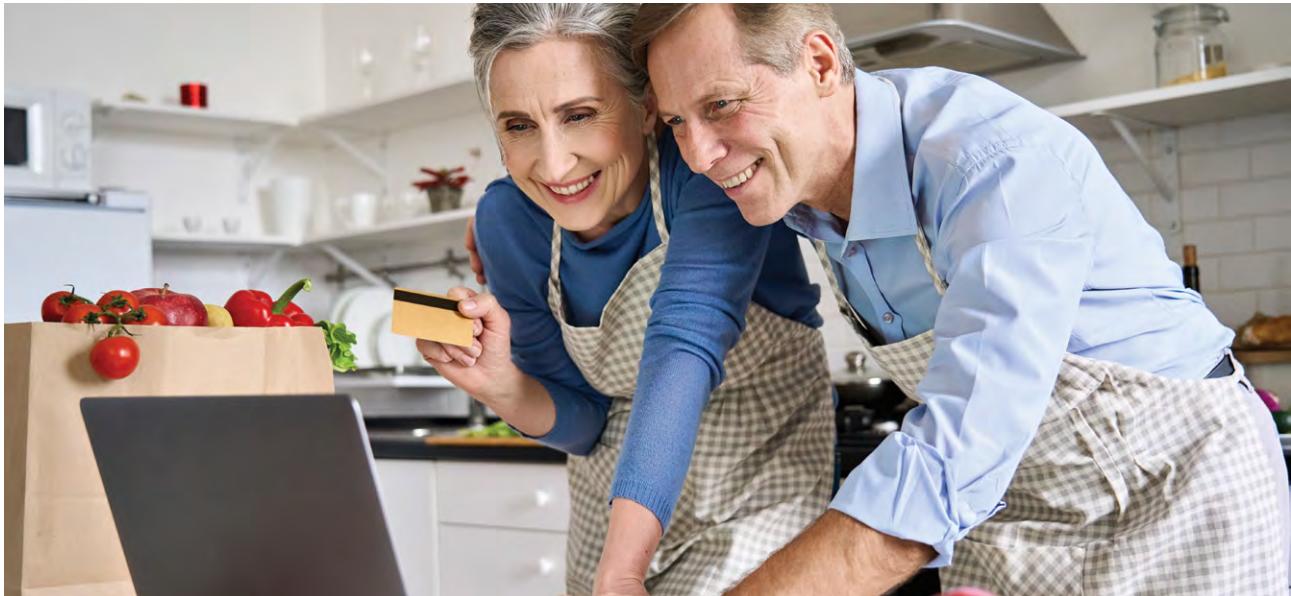

SREBRNA EKONOMIJA - TRŽIŠTE STARIJIH GENERACIJA I DIGITALIZACIJA

Starost i dugovječnost stanovništva odrediće tempo i smjer poslovanja mnogih kompanija

PIŠE: MILICA LOJIĆ

Uloga starijih ljudi u današnjem, digitalizovanom društvu, mijenja se iz dana u dan. Ona postaje sve značajnija jer srebrna ekonomija, koju pokreću ljudi stariji od 50 godina, sve više jača u Evropi, ali i u ostatku svijeta.

Brojke pokazuju da će na "Starom kontinentu" 2060. godine svaki treći stanovnik biti stariji od 65 godina. Očekuje se da će potrošnja osoba starijih od 50 godina rasti 5% godišnje, te da će 2025. godine dosegnuti 5,7 milijardi evra, što će predstavljati 32% BDP-a EU. Upravo starost i dugovječnost stanovništva odrediće tempo i smjer poslovanja mnogih kompanija.

Stariji potrošači zahtijevače digitalne usluge prilagođene njihovim potrebama i njihovom načinu korištenja modernih tehnologija, što se odnosi na različite sektore, poput zdravstva, turizma, bankarstva, automobilske industrije, energetike, stanovanja...

Svjesni da "planeta stari" zbog produženja životnog vijeka ljudi, ali i negativnog prirodnog priraštaja u mnogim zemljama, neki svoje poslovanje već okreću u tom pravcu. Tako, na primjer, sada u reklamama za različite proizvode sve češće možemo vidjeti "ljude u godinama", što ranije nije bio čest slučaj.

Istina, većina kompanija još uvijek nema praksu angažovanja starijih ljudi u procesu dizajniranja digitalnih proizvoda i usluga namijenjenih njima. Stručnjaci smatraju da je to pogrešan pristup, te predviđaju promjenu u mentalitetu ljudi koji vode kompanije,

vjerujući da će svi početi da tretiraju ovu starosnu grupu kao korisnike koji žele kreirati usluge za sebe. To već rade "AgeTech" kompanije, koje su posvećene stvaranju tehnologija za dobrobit ljudi starijih od 50 godina,

Istraživanje koje je proveo Ericsson-ov ConsumerLab pokazalo je da je sedam od 10 osoba starosne dobi između 65 i 74 godine bilo zainteresovano za isprobavanje AR/VR slušalica. Ispitanici su naveli da su im ti uređaji primamljivi prvenstveno radi bavljenja nekom vještinom ili hobijem, poput kuvanja.

imajući ih na umu od prvih faza dizajna proizvoda. Ovaj sektor se pojавio kao rezultat sve masovnijeg korištenja tehnologija i interneta od strane starijih ljudi.

Stručnjaci, takođe, ističu da je jako važno spoznati i razumjeti kako ljudi tih godina koriste digitalne usluge, jer im je neke stvari potrebno prilagoditi.

ZDRAVSTVO

Sektor zdravstva doživljava promjene upravo jer je sve više starijih korisnika zdravstvenih usluga. Zbog toga na tržište stižu novi proizvodi koji se mogu uklopiti u njihovu rutinu i biti im od koristi, poput PillDrill, pametne kutije za tablete, koja vlasnike podsjeća kada trebaju uzeti lijek. Između ostalih, tu je i nosivi uređaj Buddy. On, takođe, brine o tome da stariji ljudi ne preskaču terapiju, ali i mjeri njihove vitalne znakove i pomaže u sprečavanju padova. Zanimljiv je i program koji se provodi na Kipru, u okviru kojeg se primjenjuje napredna tehnologija pomoći koje ljekari prate zdravstveno stanje pacijenata otpuštenih iz bolnice preko njihovih nosivih uređaja.

FINANSIJE

Zdravlje je važno, ali i upravljanje novcem i imovinom je jedno od ključnih pitanja u svakoj životnoj dobi. Zbog toga su starijim osobama već ponuđene moderne tehnologije koje će im otkloniti sve brige. Jedna od takvih je Whealthcare Planning, koja može da procijeni sposobnost donošenja odluka ljudi i u skladu sa tim predloži dugoročne finansijske planove. Tehnologija EverSafe prati bankovne račune i kreditne kartice i upozorava korisnike na neobične aktivnosti, što takođe može biti vrlo korisno.

MOBILNOST

Ako na planeti Zemlji raste broj starijih ljudi i ako je jasno da taj trend neće biti promjenjen u narednih nekoliko decenija, tim stanovnicima moraju se prilagoditi gradovi i javni prostori, kako bi im se olakšalo kretanje. U tom smislu rješenje je već ponudila nizozemska kompanija Dynniq, u vidu aplikacije Crosswalk. Ona koristi softver baziran na GPS-u i senzorima kretanja ugrađenim u semaforima, koji starijim licima i uopšte ljudima koji imaju poteškoće u kretanju omogućava dodatno vrijeme za prelazak ulice. Japan, jedna od tehnološki najrazvijenijih zemalja svijeta, takođe je našla način da pomogne starijim ljudima koji ne mogu da se kreću stepenicama. Stvorili su robota koji može da se kreće njima da bi im pomogao pri iznošenju smeća.

MODA

Online sadržaje sve više prate i starija lica, pa je tako poraslo i njihovo interesovanje za online kupovinu. Takođe, zahvaljujući modernim tehnologijama i dostupnosti sadržaja imaju priliku pratiti modne trendove, a imaju i vremena za šoping. Toga su

svjesni i najveći modni brendovi, poput Loral-a, Dolce & Gabbana-e, Marc-a Jacobsa... koji sada u svojim reklamnim kampanjama angažuju starije glumce ili modele. Dakle, srebrna ekonomija širi se i na svjet mode.

ZABAVA

I starijim licima je potrebno društvo i zabava, a sve to danas im mogu pružiti moderne tehnologije. Pojavom kovida 19 do izražaja su došli problemi usamljenosti ove populacije širom svijeta, te su stvoreni roboti čija je uloga da budu društvo onima koji žive sami. Takođe, poznata je tehnologija SignFit, koja promoviše ljekovitost muzike i omogućava ljudima da pjevaju i tako „liječe“ svoje tijelo i dušu. Oni koji vole putovanja, a starost i zdravstveno stanje im to ne dozvoljava, mogu da uživaju u virtualnim obilascima svijeta na koje ih vodi Viarama.

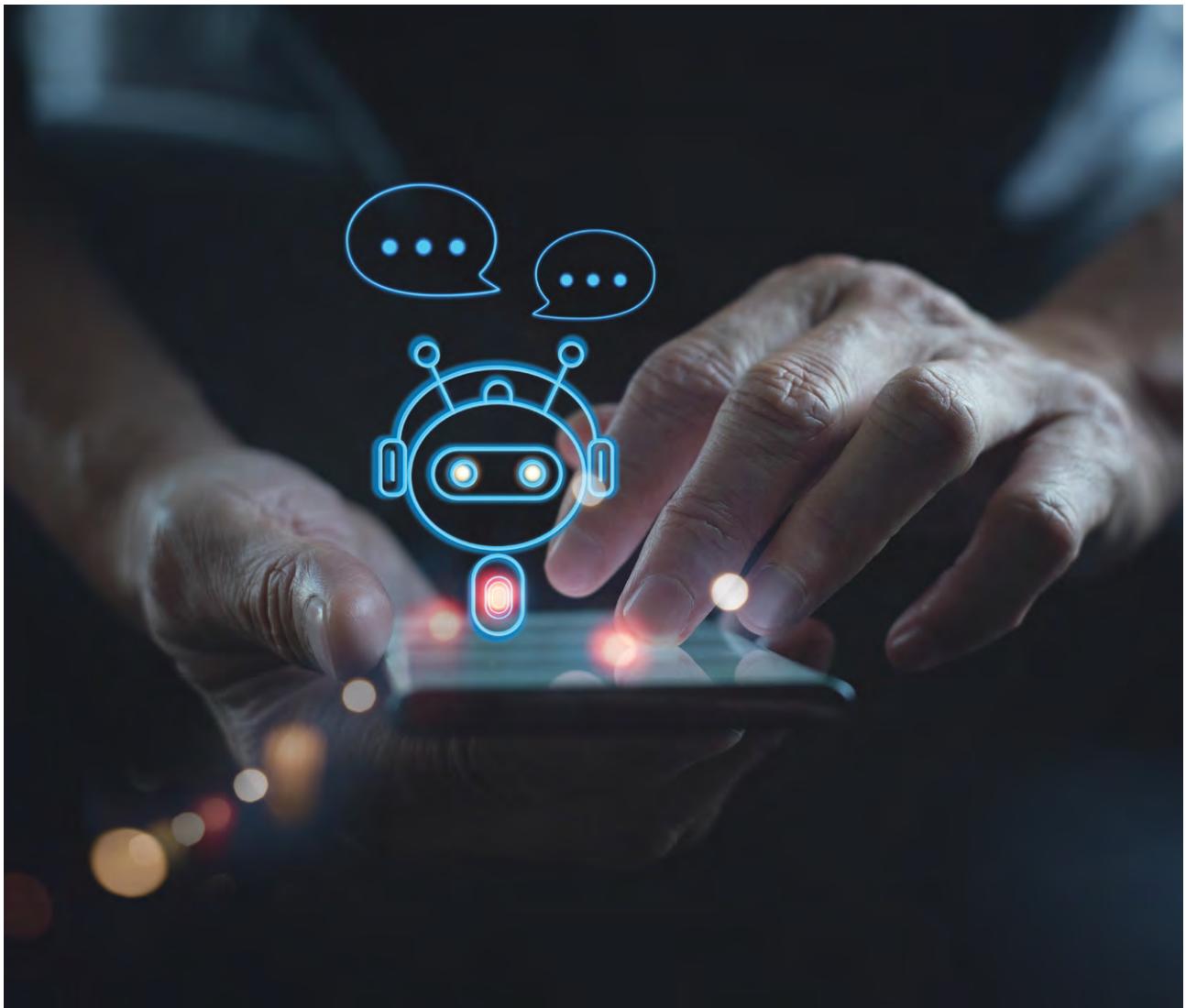
Euromonitor je početkom godine objavio podatke prema kojima 60% ljudi starijih od 60 godina posjećuje društvene mreže bar jednom sedmično, 21% igra videoigre, dok čak 82% posjeduje pametni telefon.

EVOLUCIJA ČET BOTA

PIŠE: MILICA LOJIĆ

Prvi čet bot zvao se Eliza, a stvoren je sada već davne 1966. godine

Brojne kompanije širom svijeta u korisničkim službama koriste čet botove - programe vještačke inteligencije koji simuliraju ljudski razgovor putem tekstualnih poruka, glasovnih naredbi ili na oba načina. I sami se u to svakodnevno možemo uvjeriti jednostavnim javljanjem nekoj od stranica na društvenim mrežama, od kojih istog momenta dobijamo povratnu poruku "Hvala na javljanju! Potrudićemo se da odgovorimo što prije...", nakon koje zaista slijedi odgovor.

Zadatak čet bota je pružanje automatiziranih odgovora na česta pitanja, što ga čini važnom prečicom do informacija. Iako su teme "za razgovor" ograničene, birane su tako da zadovolje osnovne potrebe korisnika, odnosno da pruže najbitnije informacije koje kompanija želi da podijeli i za kojima postoji najveća potreba, poput cijena proizvoda, roka isporuke...

Čet bot se često pominje kao jedan od najnaprednijih i najperspektivnijih načina interakcije ljudi i mašina. Iako ljudi na našim prostorima nisu baš imali priliku da svjedoče njegovoј evoluciji, vratićemo se nekoliko decenija unazad i podsjetiti na njegovu poprilično dugu istoriju.

Prvi čet bot, odnosno program osmišljen s ciljem da oponaša ljudski razgovor, zvao se Eliza, a imao je identitet terapeuta. Stvoren je sada već davne 1966. godine. Kreirao ga je Joseph Weizenbaum, stručnjak za računare i profesor na Masačusets Institutu za tehnologiju (MIT).

Prema anketi koju je proveo Userlike, kompanije širom svijeta 2022. godine trebao je da zahvaljujući čet botovima uštede osam milijardi dolara. Projekcije Juniper Research-a pokazuju da kompanije štede 0,70 dolara po interakciji čet bota sa korisnikom, što nikako nije zanemarljiv iznos.

Eliza je koristila unaprijed spremljene odgovore na pitanja i pratila je zadate obrasce ponašanja, tako da je komunikacija sa njom ličila na međuljudski razgovor.

Ona je značajno uticala na razvoj vještačke inteligencije i oblast obrade prirodnih jezika.

Ipak, Weizenbaum je smetala reakcija korisnika koji su počeli da joj se povjeravaju, kao da je čovjek, jer je on želio da Eliza samo prenosi ljudske misli, ne i da utiče na to da mašine zamijene ljudski intelekt. Vjerovao je da prava komunikacija čovjeka i računara nije moguća, ali su ga decenijama kasnije demantovali drugi proizvođači čet botova, koji su težili interakcijama mašina i ljudi što sličnijim ljudskim.

Parry je naziv čet bota kojeg je 1972. godine stvorio američki psihijatar Kenneth Colby. Ovaj program je opornašao pacijenta sa šizofrenijom, jer je Colby smatrao da je bolji pristup proučavanju ljudskoguma i njegovih bolesti ako je pacijent računar, nego da radi sa pravim pacijentom.

Kako bi to izveo pridružio se Laboratoriji za vještačku inteligenciju na Stanfordu, te je koristeći svoju stručnost u području psihijatrije stvorio Parry-ja. Parry je, zbog toga što je kreiran da bude pacijent sa ozbiljnim mentalnim problemom, pogrešno tumačio ono što mu se govori, "vjerujući" da osoba koja razgovara sa njim ima zle namjere.

Poslije njega, 1988. godine stvoren je Jabberwacky. Njegov zadatak je bio da simulira ljudski razgovor na zanimljiv, zabavan i duhovit način. Izumio ga je britanski programer Rollo Carpenter. U pitanju je glasovni program, jedan od prvih koji su koristili vještačku inteligenciju za interakciju sa ljudima.

Godine 1995. Richard Wallace predstavio je A.L.I.C.E. (Artificial Linguistic Internet Computer Entity) - čuveni univerzalni čet bot za obradu prirodnog jezika.

Poslije njih uslijedilo je još mnogo onih koji su pomjeriti dotadašnje granice i doveli konverzaciju mašina sa čovjekom na nevjerojatno visok nivo. Najmoćniji

virtuelni pomoćnici danas su Siri, Cortana, Alexa... Oni dokazuju da granice ne postoje i da će godine pred nama tek donijeti prava tehnološka čuda.

Podsjetićemo i na samo neke od benefita koje čet bot donosi kompanijama, ali i krajnjim korisnicima. Između ostalog, njegovim korištenjem smanjuje se potreba za ljudskom intervencijom, dok s druge strane raste zadovoljstvo kupaca jer dobijaju odgovore u rekordnom roku.

Jedna od najvećih prednosti ovih programa vještačke inteligencije je to što su ljudima na usluzi 24 časa dnevno i što imaju mogućnost da "komuniciraju" sa hiljadama korisnika istovremeno. Dakle, informacije su konstantno dostupne klijentima iz svih krajeva svijeta, a da kompanija ne mora da angažuje i plaća mnoštvo ljudi koji bi umjesto čet bota obavljali taj posao.

U tome je i najveća isplativost čet bota. Iako još uvijek po kvalitetu komunikacije ne mogu da se mjere sa živim agentima, odnosno ljudima, čet botovi koji se danas koriste toliko su napredni da svakom kupcu mogu da ponude personalizovano iskustvo i da mu, prateći njegov interesovanja, nude preporuke koje odgovaraju njegovim ličnim potrebama i afinitetima. Time se, između ostalog, podstiče lojalnost kupaca.

To posebno dolazi do uzražaja u elektronskoj trgovini, gdje čet-botovi pružaju personalizovane preporuke te

omogućavaju kupcima da testiraju proizvod ili isprobaju neki odjevni predmet prije kupovine. Takođe, koriste se i u mnogim drugim oblastima, poput obrazovanja i zdravstvene zaštite, gdje se mogu naći kao alati za e-učenje, ali i kao "ispomoć" zdravstvenim radnicima u poslovima kao što je propisivanje lijekova, zakazivanje kontrolnih pregleda...

Parry je bio prvi čet bot koji je prošao posebnu verziju Turingovog testa. Radi se o metodi kojom se ispituje da li je računar dostigao nivo ljudske inteligencije. Test funkcioniše tako da čovjek (ispitivač) putem četa komunicira sa dvjema osobama A i B, pri čemu je jedna čovjek, a druga računar. Ukoliko ispitičač ne može utvrditi ko je od njih dvoje računar, program je prošao test.

BIZ&TECH

DIGITALNI BLIZANCI

TEHNOLOŠKI TREND KOJI ĆE DO 2028. DOSEGNUTI VRIJEDNOST
OD ČAK 89 MILIJARDI DOLARA

PIŠE: BLAŽENKA CUCA

Sam naslov ovog teksta vas je već možda zbungo?! Tačnije, poznati su vam pojmovi „digitalni“ i „blizanci“, ali kao cjelina baš i ne... Pa dobro, niste ni prvi ni posljednji koji nisu načisto o čemu je riječ, ali tu smo mi da vam ovu kovanicu pojasnimo i približimo.

m:agazin

Digitalni blizanci (Digital Twin) su, naime, tehnologija - dakako itekako moderna, a odnosi se na naprednu mogućnost upravljanja sistemima, kao i njihovo održavanje i/ili popravljanje i kada nam nisu na dohvati ruke. Zvuči ne samo zanimljivo, već i višestruko korisno, zar ne?!

Naravno da je odgovor pozitivan, ako se prisjetimo, recimo, famozne 2020. i izbjiganja pandemije korona virusa, kada su nam ovakva rješenja bila više nego korisna i potrebna. Upravo je tokom tog perioda tehnologija digitalnih blizanaca doživjela istinski procvat i naglo se ubarzala, pa danas govorimo o tržištu koje bilježi godišnji rast od slavodobitnih 42,7%.

Već sam naziv „digitalni blizanci“ sugerira da se radi o nečemu udvojenom. Konkretno, u pitanju je virtualna prezentacija fizičke imovine, osmišljena na način da realno dočarava osobine stvarnog objekta u realnom vremenu. Donekle pojednostavljeno (ili, možda, mrvicu kompleksnije pojašnjeno) - digitalni blizanac je oživljena replika složenih sistema, proizvoda ili građevinskih struktura, nastala integriranjem modela koji su rezultat dizajniranja na osnovu podataka prikupljenih iz ugrađenih senzora i sistema.

Ovaj tehnološki trend višestruko unapređuje život, već sada, pa samo prepostaviti možemo kako će se u budućnosti reflektovati na našu svakodnevnicu. Evo i nekoliko polja gdje se već uspješno primjenjuje:

ZAŠTITA OD POPLAVA

Klimatske promjene su naša realnost. To više nije sporno, samo su sve glasnija pitanja kako im se oduprijeti i pomoći majci prirodi (a samim tim i sebi samima). Svjedoci smo da se svako malo neki dio Zemlje suočava sa ekstremnim vrućinama, požarima, poplavama... Šta gradovi mogu poduzeti po tom pitanju?

Rješenje u obliku digitalnih blizanaca donosi, recimo, kompanija Veolia Water Technologies, u kojoj pomoću pomenute tehnologije omogućavaju bolje upravljanje gradskim vodovodnim mrežama. Tehnologija je zasnovana na analizi predviđanja, čime je poboljšano modelovanje poplava, a što u konačnici ima optimalnije resurse i održiviji dizajn drenaže.

OTPAD KAO GRAĐEVINSKI MATERIJAL

Reciklaža u građevinarstvu? Apsolutno! Čak i najmanji objekti, nakon rušenja, nude obilje materijala i komponenti

koji bi iznova mogli biti upotrebljeni nakon recikliranja. To, ipak, nije nimalo lak, ali ni jeftin posao, što reciklažu građevinskog materijala često čini „nemogućom misijom“.

Problemu kako olakšati kružnu ekonomiju po ovom pitanju doskočili su u švedskoj kompaniji White Arkitekter. Njihova ReCapture usluga se, naime, zasniva na upotrebi dronova i laserskom skeniranju komponenti građevinskih objekata, dok na osnovu dobijenih podataka vrše procjenu njihov potencijala za reciklažu i novo korištenje.

Pametni gradovi odavno nisu ništa novo. Zato i ne čude nastojanja da se tehnologija digitalnih blizanaca prilagodi cijelim urbanim mjestima. Ideja digitalnih gradova blizanaca (Digital Twin Cities) zasniva se na optimizaciji velike količine podataka kako bi kreiranje samih gradskih politika na taj način bilo naprednije i efektivnije.

ODRŽIVI PAPIR

A kad smo već kod recikliranja, donekle je logično da se dotaknemo i sfere „papira“, jer ona je zasigurno među globalno najnaprednjim u tom pogledu. Ali, iznova ćemo se dotaći i pandemije, ako se sjetimo pomame za toalet papirom, ali i ubrusima za brisanje i dezinfekciju svega i svačega do koje je tada došlo.

Upravo s ciljem održivosti proizvodnje papira, kompanijama koje se bave ovom djelatnošću je u interesu da posjeduju mašine koje optimizuju proizvodne procese i ujedno štede resurse. Digitalni blizanci su u ovom slučaju odigrali važnu ulogu i tokom predviđanja problema u procesu proizvodnje, ali i isporuke proizvoda i prije nego što do tih problema dođe.

Zahvaljujući upravo toj tehnologiji, kompanija ANDRITZ, koja je specijalizovana za izradu mašina koje se koriste u kompanijama za proizvodnju papira, bilježi veliki uspjeh. Čini se da bi njeni i slične primjere implementacije digitalnih blizanaca valjalo slijediti.

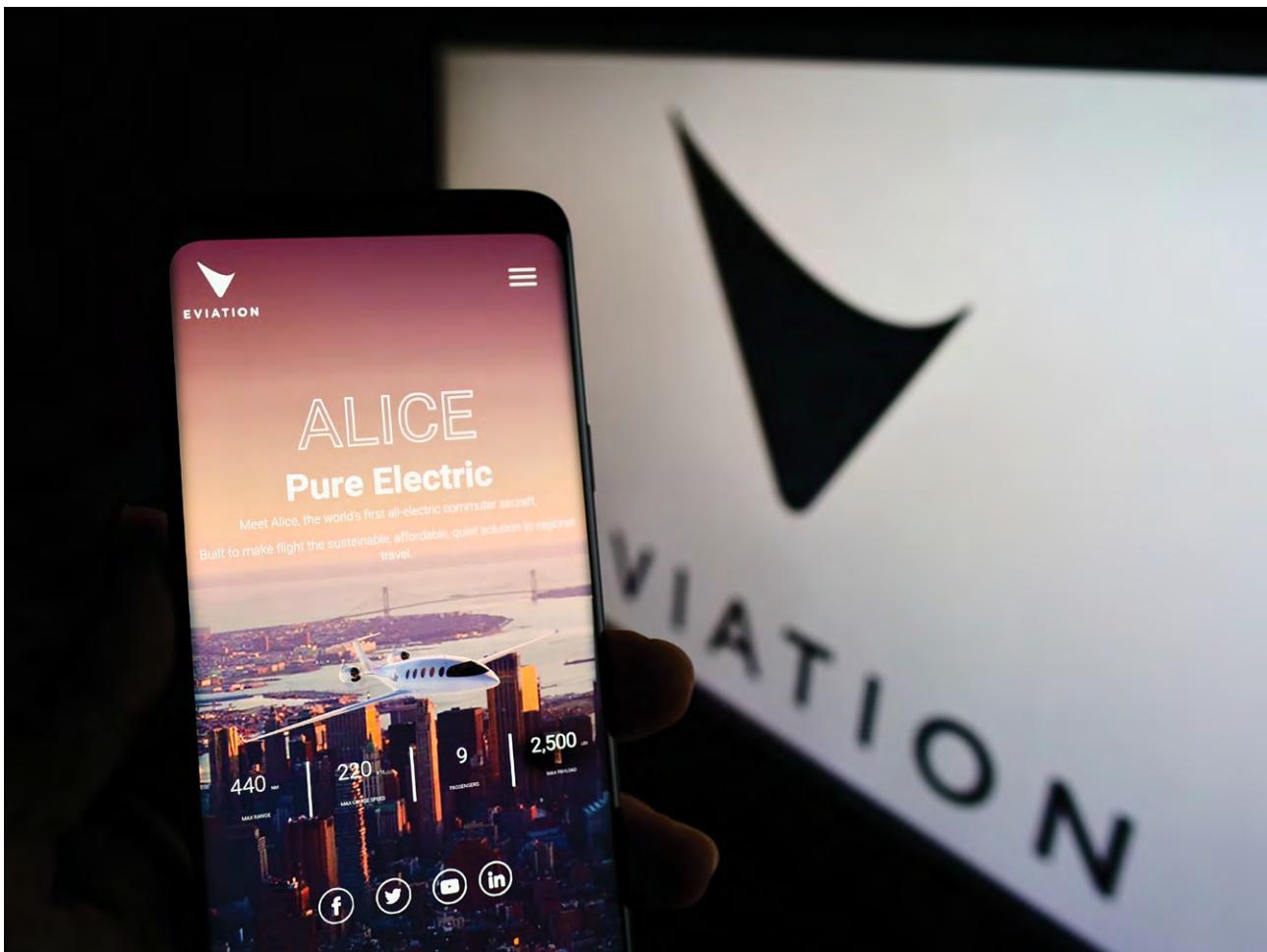
BIZ&TECH

PRVI ELEKTRIČNI PUTNIČKI AVION

ALIS(A) U ZEMLJI ČUDA

PIŠE: BLAŽENKA CUCA

Letjelica s nultom emisijom štetnih gasova uspješno obavila probni let

Alis(a), odnosno Alice iz naše priče, inspirisana je nadaleko poznatim istoimenim likom iz popularne bajke „Alisa u Zemlji čuda“, pisca Luisa Kerola. Čudesno je njen dolazak na našu planetu, tačnije – njen odlazak ali samo da bi se vratila...

Alis je, naime, prvi potpuno električni putnički avion, koji je nedavno uspješno obavio prvi let i na taj način ispisao istoriju. Sve se odigralo na tlu i nebu iznad američke savezne države Vašington, kada je letjelica s nultom emisijom štetnih gasova poletjela sa međunarodnog aerodroma „Grant County“ te je nakon osmominsutnog leta, na maksimalnoj visini od 1.000 metara, ponovo prizemljena.

Ovim letom se budućnost desila sada, kako su istakli iz izraelskog startapa Eviation Aircraft, čiji su stručnjaci kreirali ovaj avion. Podsetili su da su posljednje izmjene u pogonskoj tehnologiji na avionima zabilježene prije sedamdesetak godina i da je ovo, samim tim, svojevrsna revolucija.

Proizvođač je poprilično ambiciozan, kada je riječ o komercijalnoj upotrebi putničkog električnog aviona, s obzirom na to da iz Eviation Aircraft-a najavljuju da bi već od 2027. godine mogli isporučiti letjelice kupcima. Među zainteresovanimi su DHL Express, s fokusom na teretni avio-prevoz, prigradski prevoznik CapeAir i čarter kompanija GlobalX.

Ipak, prije isporuke će uslijediti dodatna testiranja, kao i period tokom kojeg će proizvođač prikupiti sve potrebne dozvole i sertifikate. Njihov avion Alis bi trebalo da prevozi putnike širom planete, dakle na svim onim mjestima gdje se trenutno oslanjam na klipne i turbinske putničke letjelice.

Njegova prednost je ne samo u već pomenutoj nultoj emisiji štetnih gasova, već i u tome što ima manje pokretnih dijelova, a što doprinosi većoj pouzdanosti i manjim troškovima prilikom održavanja.

U pitanju je manja letjelica, skoro u potpunosti napravljena od kompozitnih materijala i predviđena za devet putnika i dva člana posade te 385 kilograma tereta. Pokreću je dva elektromotora (850 konjskih snaga), s baterijskom tehnologijom sličnom onoj u električnom automobilu ili mobilnom telefonu.

Nakon 30 minuta punjenja, moguće je da leti jedan sat te prevazi 400 kilometara. Otprikljike je upola sporija po pitanju maksimalne krstareće brzine koju može da postigne u odnosu na najrasprostranjениji putnički avion tipa Boeing 737. Ovdje govorimo o 463, odnosno 946 km/h.

Revolucionarna Alis, osim prethodno navedene prigradske, ima i poslovnu i transportnu varijantu. Poslovna je namijenjena za šest putnika (uz produženi dolet), dok transportna ima zapreminu od 12 prostornih metara.

Cijena leta

Direktni trošak leta avionom Alis s devet putnika i dva člana posade je 200 dolara po satu. To je višestruko manje u odnosu na druge, na osnovu proporcija slične letjelice. Recimo, za istovjetan let avionima Cessna 402, Pilatus PC-12 ili King Air je potrebno izdvojiti između 600 i 1.000 dolara.

Alis je najnapredniji avion ove vrste od svih koji se trenutno razvijaju i/ili testiraju. Predviđen je za kraće, međugradske letove dužine od 250 do 400 kilometara. Iako, bar u perspektivi, donosi brojne prednosti u odnosu na tradicionaln(ij)e putničke avione, tu je svakako i niz potencijalnih izazova koji bi mogli otežati njegovu upotrebu.

Najznačajniji se, svakako, odnosi na načine napajanja, odnosu tehnologiju baterija koje bi koristio. Umjesto konvencionalne, baterije letjelicu mogu pogonjavati na bazi obnovljive energije, ali se zbog same težine njihova efikasnost smanjuje. Uz to se postavlja i pitanje kako riješiti punjenje baterija za duže letove, a tu je i činjenica da se litijum-jonske baterije mogu nekontrolisano zagrijati i zapaliti.

Sve u svemu, budućnost je s Alis već tu, ostaje nam samo da vidimo koliko će brzo i na kakav krajnji način biti realizovana. Što se nas tiče, mi već spremamo novac za avionsku kartu!

SVEMIRSKE SOLARNE ELEKTRANE

Iz Kine javljaju da su uspješno testirali solarni sistem koji iz svemira crpi energiju

PIŠE: MILICA LOJIĆ

m:agazin

Prva svemirska solarna elektrana opisana je sada već davne 1941. godine, doduše samo kao stvar fikcije u jednom od najznačajnijih djela naučne fantastike.

U pitanju je kratka priča „Razum“, Isaka Asimova, u kojoj je autor progovorio o solarnoj elektrani koja se nalazi izvan Zemljine atmosfere.

Potom je trebalo proći 27 godina kako bi ova ideja postala više od fikcije. Naime, te 1968. godine je Peter Glejzer, američki aerokosmički inženjer, u prestižnom naučnom časopisu „Science“ objavio rad „Power From The Sun: Its Future“, u kojem je razradio tezu o ovom konceptu.

Aonda, sredinom 2022. godine su stigle prve vijesti o konkretizaciji ove ideje. Iz Kine su javili da su testirali solarni sistem koji iz svemira crpi energiju te najavili da će do 2050. izgraditi solarnu elektranu u svemiru snage najveće nuklearne elektrane!

Svojevrsnu prekretnicu u domenu upotrebe solarne energije predstavlja otkriće američkog inženjera Carla Fritsa, koji je 1883. od selena kao poluprovodnika napravio ćelije na sunčevu energiju. Prvi solarni niz postavljen je godinu dana kasnije na krovu jedne zgrade u Njujorku, čija efikasnost, doduše nije bila baš uspješna, ali je svakako bila revolucionarna

Kineski testovi se zapravo baziraju na čeličnom tornju visine 75 metara, podignutom u kampusu Univerziteta Xidian, odakle vrše prikupljanje solarne energije iz svemira. Cijeli proces funkcioniše tako što je toranj (elektrana) povezan sa satelitima lansiranim u orbitu koji prikupljaju sunčevu energiju 24/7, a potom je pomoću visokofrekventnih mikrotalasnih zraka prenesu na Zemlju. Prednost ovakvog sistema napajanja je u tome što ono, dakle, ne zavisi od vremenskih (ne) prilika, prvenstveno oblaka, kao ni od toga da li je u pitanju dan ili noć.

Ovo je samo uvertira u kineski plan lansiranja čitave flote

solarnih panela u geostacionarnu orbitu naše planete, koji će prikupljati sunčevu energiju i u kontinuitetu je slati na Zemlju.

Svemirske solarne elektrane postaju stvarnost u sklopu globalnih napora za pronalaženjem rješenja koja će obezbijediti čistu energiju i sačuvati klimu. Izazova je na tom putu mnogo, ali su istraživači i naučnici odlučni da se s njima uhvate u koštač kako bi ovakve elektrane postale stvarnost već 2035. godine.

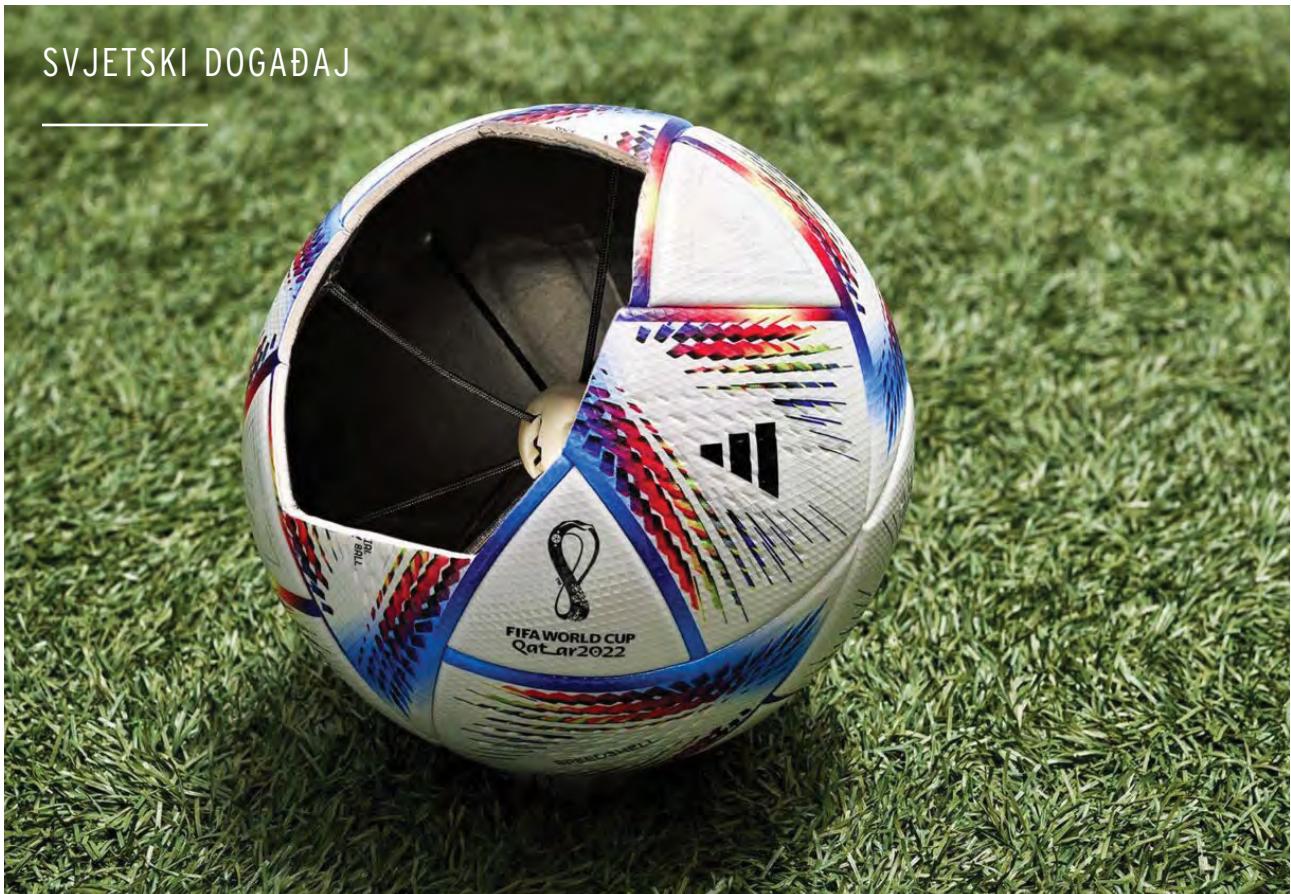
Osim Kineza, na ovom polju užurbano rade i u Velikoj Britaniji, pa je tamošnja Vlada najavila da će izdvojiti 16 milijardi funti za razvoj projekata izgradnje solarne elektrane u svemiru. Slično razmišljaju i u SAD, gdje je već pokrenut projekat Space Solar Power Incremental Demonstrations and Research, na kojem rade u Air Force Research Laboratory (AFRL).

Samu solarnu svemirsku elektranu bi činio satelit, odnosno ogromna letjelica sa solarnim pločama. Te ploče bi prikupljale energiju koja bi potom bežičnim putem dospjevala na Zemlju zahvaljujući visokofrekventnim radio-talasima. Uzemljena antena bi te talase pretvarala u električnu energiju koja bi se zatim isporučivala u električnu mrežu.

I dok se svijet priprema za solarne elektrane, čini se da se i u BiH nešto „valja iza brda“. Naime, prema informacijama koje su nedavno procurile u javnost, u okolini Trebinja je planirana izgradnja solarne elektrane vrijedne više od 50 miliona evra, čiji će većinski vlasnik biti mađarska kompanija „Lugos Renewables“, i koja će, kako je najavljeno, biti najveća u regionu.

SVJETSKO PRVENSTVO U FUDBALU: NOVE TEHNOLOGIJE

PIŠE: JELENA PRALICA

Odavno je izlišno napominjati da je fudbal biznis. A organizacija najvećeg fudbalskog takmičenje na svijetu je ne samo to, već i revija tehnoloških dostignuća koja su tu da igra bude na višem nivou. I zbog toga priče o duši fudbala ustupaju mjesto vještačkoj inteligenciji...

GLOSE

Proces odlučivanja o tome da li je bio ofsajd sa VAR traje u prosjeku 70 sekundi. Sa poluautomatskom tehnologijom to vrijeme bi trebalo biti skraćeno na 25 sekundi uz veću preciznost.

Adidas Al Rihla, lopta sa kojom se igra SP u Kataru, u sredini ima fiksiranu kuglicu sa inercionim senzorima koji bilježe kretanje lopte čak 500 puta u sekundi.

SAOT u svakom trenutku može odrediti položaj čitavog „skeleta“ svakog igrača, koji se prati kroz 29 tačaka na tijelu, i svaka tačka se prati 50 puta u sekundi.

THT

Priča o duši fudbala koju ubija tehnologija imala je jednu, ali suštinsku omašku. A to je da ništa duševno nema u tome da se sati, dani i godine nečijeg treninga, želje i motivacije za pobjedom ponište greškom sudije. Stoga je tehnologija došla kao ispomoć, a njeno stalno unapredavanje je zadivljujuće. Kamere i senzori prate svaki pokret igrača, a vještčaka inteligencija procesuirala mnoštvo podataka, kako bi dobili naprednu statistiku i kako bi se utvrdilo da li su prekršena pravila.

Već smo se navikli na VAR, kao video sistem pomoći sudijama koji je predstavljen prije nešto više od četiri godine na Svjetskom prvenstvu u Rusiji. Nakon što smo mogli vidjeti njegove mogućnosti, kritičari su akcentovali problem nedovoljno preciznog određivanja ofsajda. Sudije u VAR sobi moraju zamrznuti sliku u momentu koji je ključan, ručno iscrtati linije koje pomažu da se utvrdi da li je igrač u trenutku slanja lopte iza zamišljene linije odbrane... Prostor za grešku je veliki, a sve traje previše dugo za publiku koja to posmatra.

Zato smo na SP u Kataru vidjeli kako radi još jedan sistem čija skraćenica će možda postati korištenija i u uobičajenom govoru - SAOT. U pitanju je poluautomatska procjena (Semi-Automated Offside Technology) koja ostavlja manje prostora za ljudsku grešku. Novo tehnološko rješenje donosi japanski gigant Sony i njegova kompanija Hawk-Eye Innovations, u čijem vlasništvu je čuvena tehnologija „oko sokolovo“, poznata po praćenju kretanja lopte u tenisu i određivanju auta. Nakon što su u fudbalu prihvaćeni zbog „goal-line“ tehnologije i procjene da li je lopta prešla gol liniju, ponudili su nešto više. U pitanju su 12 kamera koje snimaju igru, te sistem vještčake inteligencije koji obrađuje podatke o kretanju igrača i položaju lopte. Ovaj sistem u svakom trenutku može odrediti položaj čitavog „skeleta“ igrača, koji se određuje na osnovu praćenja 29

~~~~~

Statistika

FIFA je na Svjetskom prvenstvu u Kataru ponudila i nove grafike i metrike fudbalske utakmice. Ne samo posjed lopte i pravci napada po određenoj strani izraženi u procentima, već i broj pretrčanih kilometara, broj uspješnih dodavanja, daljine mjesta slobodnog udarca od gola... Ako je na nekim utakmicama bilo zamjerki koliko se toga moglo vidjeti, onda nema zamjerke na izvještaje koji su dostupni na službenom sajtu FIFA, gdje su u PDF dokumentima na 50 strana navijaci mogli da vide skoro sve. Individualne i timske podatke o posjedu, dodavanjima, prijemu, trčanju, gdje su završavale lopte nakon kornera, kojim dijelom tijela i koliko puta je reagovala odbrana i golman...

Prvi put će se ti podaci moći dobiti i putem aplikacije, koja je razvijena na osnovu doprinosa profesionalnih igrača. I aplikacija će ponuditi metriku fizičkog učinka, poput pređene udaljenosti pri različitim pragovima brzine, broj poteza načinjenih pri brzini od 25 kilometar na sat, te maksimalnu razvijenu brzinu.

~~~~~

tačaka na tijelu. I svaki igrač je kroz tih 29 tački praćen 50 puta u sekundi. U kombinaciji sa praćenjem položaja lopte, SAOT može u realnom vremenu da procijeni da li se igrač nalazi u nedozvoljenoj poziciji, odnosno tek sa pola sekunde zaostatka. Kad utvrdi da se desila sporna situacija on obavještava sudije iz VAR sobe, koji provjeravaju da li je u pitanju ofsajd koji igrača koji je aktivno uticao na igru ili ne.

U odnosu na „stari“ VAR, ova tehnologija ne samo da donosi povećanu preciznost, već i ubrzanje. Dok je proces

odlučivanja o tome da li je bio ofsajd sa VAR u prosjeku trajao 70 sekundi, sa SAOT traje dosta kraće, nekih 25 sekundi. To je zato jer sudije odmah dobijaju automatski generisan 3D prikaz stvoren uz pomoć napredne grafike, koji se potom prikazuje i na televiziji i na ekranima na stadionima, tako da je svima prikazano zašto je određena odluka donesena.

Najveća tehnološka promjena se desila na lopti, iako se to spolja ne vidi. Ranije su u kontekstu lopti govorilo o tehnologiji materijala od kojih je lopta napravljena i kako zbog toga reaguje na udarce. Sada možemo govoriti o pametnoj lopti koja je ušla u red gedžeta poput telefona koje koristimo. To je bilo otrežnjujuće iskustvo za navijače kad su vidjeli slike na kojima se Adidas lopti koje se prije mečeva pune poput mobilnih telefona, kako bi čitav mehanizam pametne lopte imao napajanje električnom energijom za obavljanje svojih zadataka.

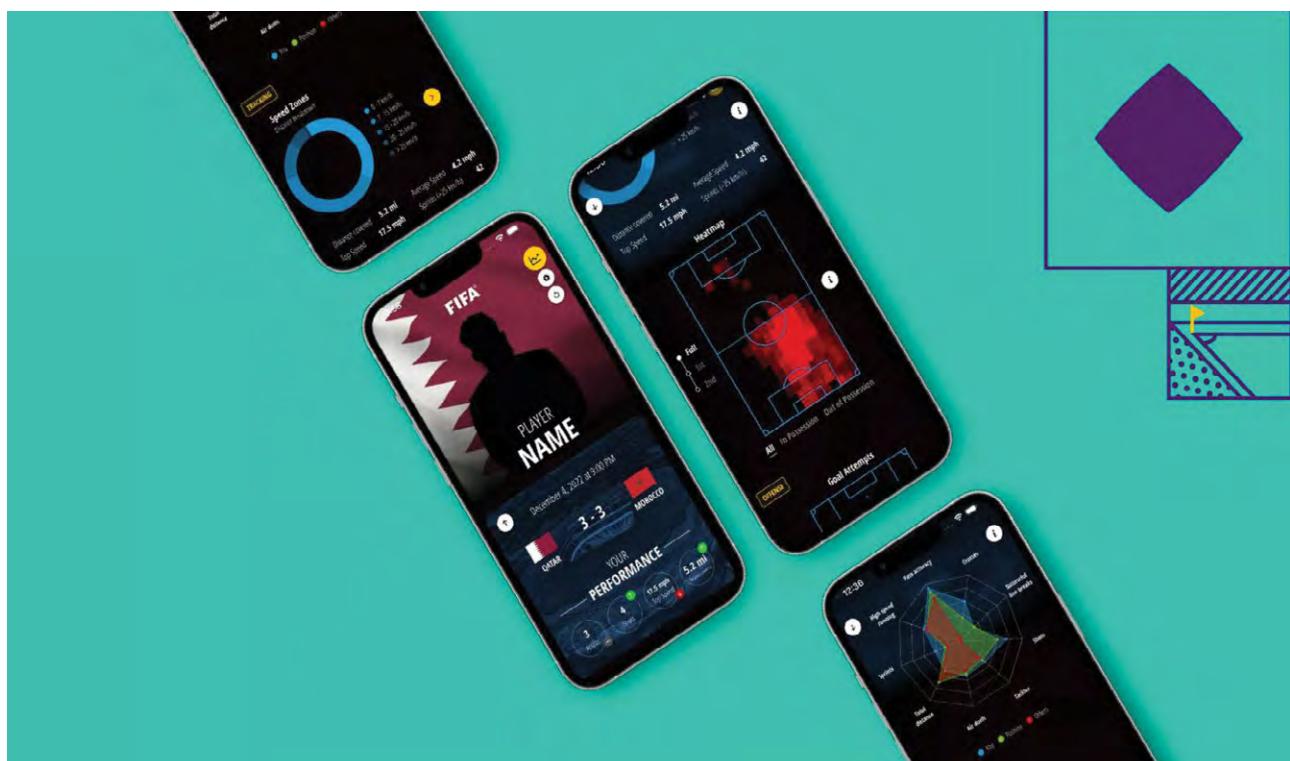
Adidas Al Rihla, model sa kojim se igralo SP u Kataru, u sredini ima kuglicu koja je za unutrašnje zidove lopte fiksirana mrežom konopčića. Njima je kuglica povezana sa inercionim senzorima na zidu lopte, koji bilježe kretanje lopte čak 500 puta u sekundi. Podaci o kretanju lopte se šalju kontrolnom centru, koji prima i snimke s kamera, te se tako određuje tačan trenutak kad je igrač dotakao loptu, što je početni detalj u odnosu na koji se određuje položaj

igrača procjenjuje da li su bili u nedozvoljenoj poziciji. Za vrijeme utakmice, kada lopta izđe iz igre i bude zamijenjena drugom, sistem automatski aktivira senzor lopte u igri, bez potrebe da se to radi ručno, ljudskom intervencijom. Naravno, sve moraju biti napunjene, ali to nije poseban problem, jer jednom napunjena baterija traje 6 sati aktivne upotrebe ili 18 dana kada se ne koristi.

Ono što je najvažnije, karakteristike lopte što se tiče same igre nisu bile ugrožene, a testiranja u vazdušnom tunelu pokazale su da Al Rihla (na arapskom „putovanje“) ima kvalitetan „koeficijent otpora“ i da nema naglih promjena brzine kako je to imao kontroverzni Jabulani iz 2010.

FUDBAL ZA SVE

slabovidim FIFA je učinila mnogo da bi Svjetsko prvenstvo bilo bliže svima, pa i slabovidim osobama. U tu svrhu predstavljeni su Bonocle i Feelix Palm. Bonocle je prva svjetska platforma za zabavu na Brajevom pismu. Koristeći funkcije transkodiranja i Bluetooth tehnologije, osobe sa oštećenim vidom mogle su iskusiti uzbuđenje Mundijala u Kataru. Feelix Palm, komunikator za dlan sa taktilnim karakteristikama, koristi električne impuse i nudi poruke nalik Brajevoj azbuci, i to tako da ne ograničava kretanje i ne okupira sluh osobama sa oštećenim vidom.

NASLOVI

PIŠE: DIJANA GAJIĆ

SONY

Dok god PlayStation „petica“ uspijeva da obezbijedi zabavu milionima ljudi širom svijeta, u Sony-ju očito ne razmišljaju o novoj konzoli. A očito uspijeva! Tome u prilog ide i podatak da kompanija ne planira lansirati PS6 prije 2027. godine, što se poklapa sa pauzama koje su uslijedile između predstavljanja prethodnih modela – u rasponu od sedam do 10 godina. Ako ništa, ljubitelji PlayStation-a sad bar imaju okvirni termin kad mogu očekivati novu „igračku“.

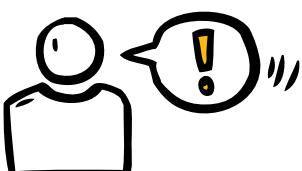
LG

Južnokorejska kompanija LG nastavlja da pomjera granice kada je riječ o tehnologiji displeja. Sada je tu njihov novitet - neobična vrsta displeja za digitalne uređaje koju je moguće koristiti i mimo elektronske industrije. Ovaj novi displej je istovremeno savitljiv i rastezljiv, i to do 20 odsto od početne veličine. Interno je nazvan displej slobodnog oblika (free form display) i podložan je rastezanju, savijanju i uvijanju kao guma.

TESLA

Kompanija Tesla je predstavila svoj prvi električni kamion, za koji njen osnivač i izvršni direktor Elon Mask kaže da je „njopakija mašina te vrste na putu“. Semi, kako je kamion nazvan, bi trebalo da doprinese smanjenju emisije štetnih gasova, a istovremeno je snazniji i bezbjedniji od sličnih vozila na dizel. Pokreću ga tri elektro-motora, pri čemu ostvaruje veliku uštedu - punjenje električnom energijom je oko 2,5 puta jeftinije po milji nego punjenje dizel gorivom.

MEDIATEK

MEDIATEK u saradnji sa kompanijom Bullit Group potpisuje procesor koji će pokretati prvi pametni telefon sa mogućnošću slanja poruka putem satelita, uz opciju besplatnog SOS sadržaja. Softver ovog uređaja, čiji se procesor bazira na ARM arhitekturi i koji bi trebalo da bude predstavljen početkom 2023. godine, funkcioniše tako da se automatski prebacuje na satelitski link kada ne postoji neposredna celularna ili Wi-Fi konekcija.

APPLE

Iz kompanije Apple je potvrđeno da će iPhone za evropsko tržište proizvoditi sa USB-C portom za punjenje. Odluka je donesena u skladu s evropskim zakonima, pošto se Apple morao prilagoditi uvođenju jedinstvenog punjača na uređajima u EU s ciljem smanjenja količine elektronskog otpada. Nova regulativa stupa na snagu krajem 2024. godine, a očekuje se da prvi Apple smartfon sa USB-C portom bude model iPhone 16.

BRENDOVI KOJIMA VJERUJEMO

POUZDAN I ELEGANTAN - REDMI A1

PRIPREMIO: DARKO BAJIĆ

*Pokrenite priču sa neograničenim razgovorima, porukama i bonusima
mobilnog interneta bez dilema o cijeni novog telefona*

m:agazin

Kao brend koji nudi odličan odnos cijene i kvaliteta pametnih telefona, kompanija Xiaomi ne odstupa od toga ni kada su u pitanju budžetski modeli.

Xiaomi Redmi A1 je telefon za početne korisnike ili za sve one koji traže pouzdan pametni telefon za osnovnu upotrebu i dugotrajan rad po što pristupačnijoj cijeni.

Ovaj model će korisnicima ponuditi i dodatne razloge da upravo ovaj uređaj bude njihov izbor. Veliki ekran od 6,52 inča i baterija velike kapacitivnosti od 5000 mAh nude odlično korisničko iskustvo.

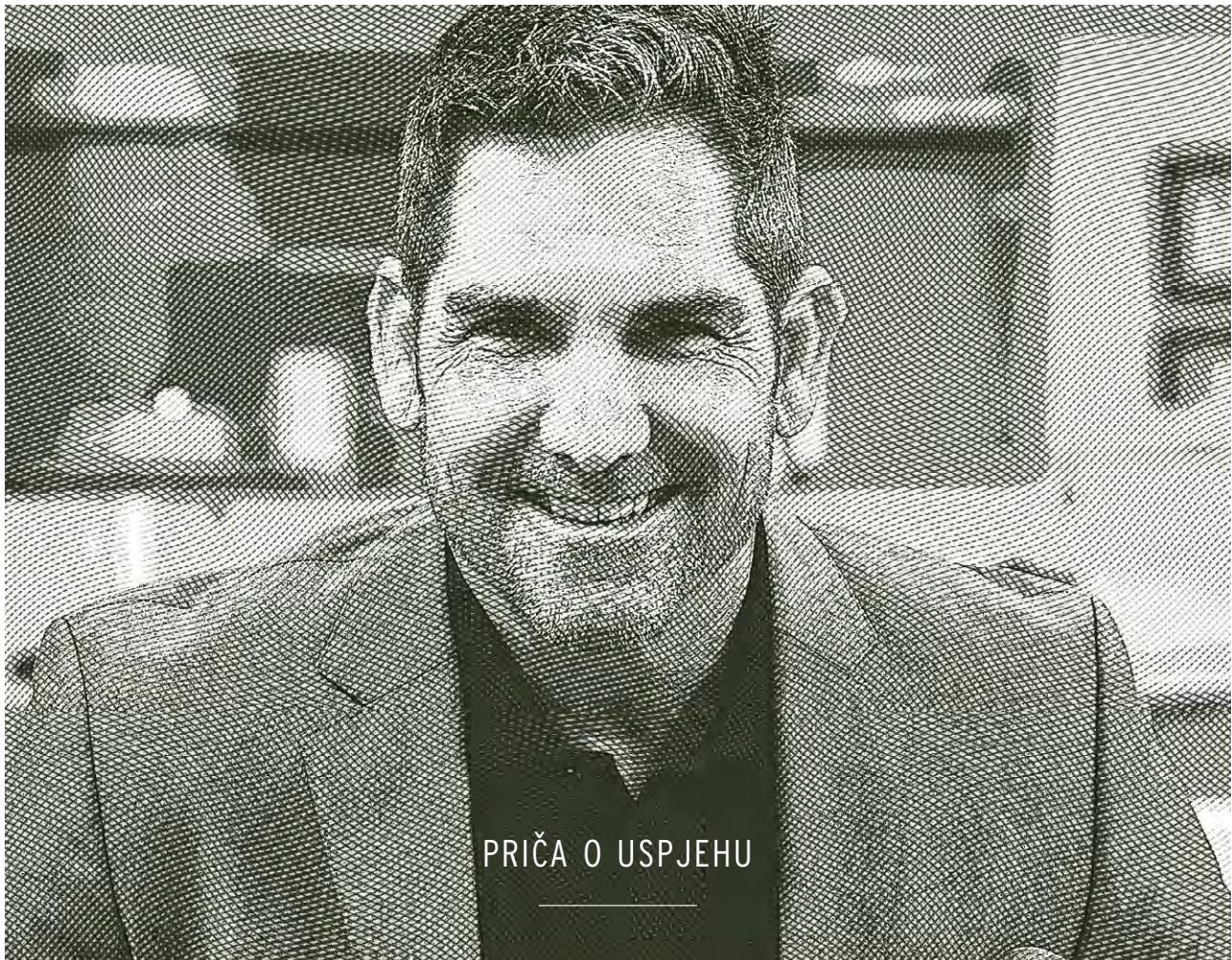
Moderan izgled Redmi A1 telefonu daje privlačan zaobljeni dizajn i kožna tekstura koja odlično prijanja u dlanu. Zadnja dualna kamera od 8 MP i selfie kamera od 5 MP obezbijediće fotografije dobre kvalitete.

Redmi A1 je dobar izbor i za starije korisnike jer je jednostavan za upotrebu. Korisnički interfejs je bez složenih opcija pa se telefon lako koristiti za osnovne zadatke poput telefonskih poziva, slanja poruka, pregleda internet sadržaja ili gledanja YouTube videa.

Od dodatnih opcija nudi Dual SIM a uz telefon dolazi 10 W brz punjač.

Po veoma povoljnoj cijeni, Redmi A1 potražite u m:tel ponudi uz neku od preplata tarifa.

PRIČA O USPJEHU

GRANT KARDON:

PUT OD STUDENTA U DUGOVIMA DO MILIONERA KOJI JE
SAGRADIO POSLOVNO CARSTVO

PIŠE: MILOVAN MATIĆ

Istaknuti biznismen, motivacioni govornik i vlasnik Cardone Capital-a, prošao je trnovit put od siromašnog dječaka do poslovnog mogula

Uspjeh je vaša dužnost, obaveza, odgovornost, riječi su kojima američki poslovni mogul Grant Kardon stimuliše svoje klijente i sljedbenike na njihovom putu do ostvarenja snova.

Sama njegova biografija toliko je inspirativna da, nakon što je pročita, čovjek zaista počne razmišljati o tome kako čuvena rečenica Del Boja (Dejvid Džeјson) iz serije „Mućke“ - „Sljedeće godine u ovo vrijeme bićemo milioneri“ - ne zvuči toliko nerealno, samo ako pametno uložimo (ušteđeni ili pozajmljeni novac).

Istaknuti biznismen, motivacioni govornik i vlasnik Cardone Capital-a, investicione kompanije vrijedne više milijardi dolara, prošao je trnovit put da bi od siromašnog dječaka iz Luiziane, preko mladića zavisnog o drogama, stigao do statusa vrhunskog stručnjaka za prodaju koji je prve milione zaradio prije 30. godine života.

Nakon bestselera „The 10X Rule“ iz 2011. godine, Grant Kardon je 2017. pokrenuo 10X Growth Conference.

Ovaj trodnevni događaj okuplja najuspješnije preduzetnike na svijetu.

Upravo zahvaljujući tome važi za jednu od najpoznatijih poslovnih konferencija na svijetu.

Rođen je 21. marta 1958. u Lejk Čarlsu, kao jedno od petoro djece, među kojima je i njegov brat blizanac Gari.

Oca je izgubio kada mu je bilo samo 10 godina, nakon čega je uslijedio period problematičnog ponašanja. I sam je kasnije govorio kako poslije očeve smrti više nije imao mušku figuru na koju bi se mogao ugledati.

Kao tinejdžer odao se alkoholu i drogama, zbog čega je bio i u pritvoru, ali je ipak uspio da završi srednju školu. Godine 1981. diplomirao je na Državnom univerzitetu McNeese, da bi mu 2010. dodijelili nagradu istaknutog bivšeg studenta.

Karijeru prodavača automobila počeo je po završetku studija. Ipak, tih godina ponovo se vratio porocima, zadužio se, te sa 25 godina završio na odvikavanju od droga. Po završetku rehabilitacije odlučio je da okrene novi list. Iako je, kako je i sam govorio, mrzio posao prodavača, više je mrzio da bude bez novca, a i posao i obaveze su ga držali podalje od droga, tako da nije odustao.

Spoznao je da se ulaganje u znanje najviše isplati, te je počeo sve više učiti o prodaji, klijentima i uopšte o automobilskoj industriji.

Nakon što je uvidio da su mu se prihodi udvostručili, sa 3.000 na 6.000 dolara mjesечно, znao je da je otkrio jedan od najmoćnijih alata za postizanje uspjeha – primjenjivo znanje. Zahvaljujući upornosti i trudu, nametnuo se i postao jedan od najboljih prodavača automobila u zemlji.

Iako je uskoro dobio otkaz, nakon što je vlasniku kompanije prijavio da ga druga prodavačica potkrada, Kardon nije dozvolio da ovaj neuspjeh umanji njegov entuzijazam i zalet. Umjesto toga, odlučio je da nikada više ne postane zavisan ni od koga i da osnuje sopstvenu kompaniju.

Pored prodaje automobila, počeo je da ulaže novac u nekretnine i tako je do 30. godine postao milioner.

Naravno, i na tom putu bilo je mnogo padova, koje je uspijevao da preokrene u uspjehu. U jednoj od njegovih biografija stoji kako je, u vrijeme dok se bavio prodajom automobila, novac uložio u nekretninu u Hjoustonu, koju je iznajmio. To se pokazalo kao loš potez, jer su se podstanari nakon nekoliko mjeseci odselili, tako da je prestao da zarađuje od iznajmljivanja. To mu je bila prva lekcija o nekretninama.

Sljedeći potez bila je kupovina objekta za više porodica u San Dijegu, da bi mjesec dana kasnije kupio još jednu. Njegova strategija bila je da jedan projekat finansira drugi

i tako redom. To mu je donijelo nova ulaganja i nove prilive novca, tako da se bogatstvo i poslovno carstvo samo širilo.

Grant Kardon nije postao milioner samo zato što je dobro zarađivao, nego i zato što je bio disciplinovan s novcem. Nakon dobre zarade nije trošio novac niti se smatrao dovoljno bogatim da ne ulaže u nove poslove. Naprotiv, on ga je godinama samo preusmjeravao. To radi sve do danas, tako da se njegovo bogatstvo procjenjuje na više milijardi dolara.

Njegove kompanije navodno upravljaju 800 miliona dolara vrijednim nekretninama u SAD.

Kardon je, takođe, poznat i kao autor bestselera New York Times-a „If You're Not First, You're Last“ (Ako nisi prvi, posljednji si) i popularnih nagrađivanih knjiga „The 10X Rule“ i „Sell or Be Sold“.

Između ostalog, osnivač je Univerziteta Cardone, popularne platforme za obuku o prodaji, koja ima desetine miliona korisnika.

Čovjeka koji je ogromno poslovno carstvo izgradio krenuvši od nule magazin Forbes 2017. godine proglašio je marketinškim stručnjakom broj jedan. Kardon je ostvaren i na porodičnom planu. Oženjen je i ima dvije kćerke.

*„Sve dok ne postanete potpuno
opsjednuti svojom misijom, niko vas
neće shvatiti ozbiljno. Sve dok svijet ne
shvati da nećete otići, da ste 100 odsto
predani i potpuno sigurni te da će
istragati u nastavku svog projekta,
nećete dobiti pažnju koja vam treba i
podršku koju želite.“ Grant Kardon*

TESTIRAMO

HONOR X6

ZA CJELODNEVNI RAD UZ IZVANREDNU SNAGU

PIŠE: DARKO BAJIĆ

Najnoviji model HONOR X serije potražite u m:tel ponudi po izuzetno pristupačnoj cijeni

HONOR X6

eXtra Vision, eXtra Energy

50MP Trostruka Kamera | 5000mAh Baterija Velikog Kapaciteta

Sjajni novitet čuvenog brenda, **HONOR X6** dizajniran je za publiku koja prati aktuelne modne stilove, a u m:tel ponudi dostupan je u dvije upečatljive boje - Midnight Black i Ocean Blue.

Sa mnoštvom odličnih karakteristika, **HONOR X6** opremljen je ultravelikom baterijom kapaciteta 5.000 mAh, koja pruža do 17 sati onlajn video-streamovanja, 18 sati pretraživanja društvenih mreža ili 31 sat slušanja muzike, a sve to omogućeno je jednim punjenjem.

HONOR X6 posjeduje sistem trostrukе kamere, koji se sastoji od glavne kamere od 50 MP, makro kamere i dubinske kamere. Odlična kombinacija kamera omogućava korisnicima da vrlo lako zabilježe omiljene trenutke i da izraze svoju kreativnost kad god zažele.

HONOR X6 nudi sjajno vizuelno iskustvo na velikom FullView ekranu od 6,5 inča. Sa mnoštvom funkcija za zaštitu očiju, uključujući Eye Comfort Mode i Dark Mode, **HONOR X6** nudi izuzetno prijatno iskustvo gledanja ekrana u različitim situacijama, kao što su čitanje,

gledanje video-zapisa ili fotografija - čak i na direktnoj sunčevoj svjetlosti ili u slabo osvijetljenim sredinama.

Pored 64 GB interne memorije, **HONOR X6** takođe podržava veliku proširivu memoriju za skladištenje do čak 1 TB MicroSD, zadovoljavajući time različite zahtjeve korisnika.

Pružajući pametno i bespriječno korisničko iskustvo, ovaj model pokreće HONOR Magic UI 6.1, zasnovan na Android 12 operativnom sistemu. Opremljen karakteristikom HONOR Share, **HONOR X6** omogućava brzo bežično prenošenje datoteka preko HONOR uređaja, uključujući pametne telefone, tablete i laptop. Uz pomoć funkcije Efficient Smart Desktop, korisnici mogu da prilagođavaju vidžete na početnom ekranu i pristupaju informacijama bez otvaranja aplikacija, dodatno povećavajući efikasnost i produktivnost.

Za više informacija o ovom odličnom telefonu sa impresivnom trostrukom kamerom i dugotrajnom baterijom pozovite **0800 50 000** ili posjetite adresu **mtel.ba**.

DOSADA OFF. ZABAVA ON!

GLEDAJ OMILJENE SERIJE
I FILMOVE NA ON APLIKACIJI.

Bilo kada i bilo gdje u BiH, uživaj u sjajnom TV programu sa svih mobilnih uređaja, bez ugovorne obaveze.

Registruj se na [ontv.ba](#) i isprobaj ONTV!

imate prijatelje!

NOTIFIKACIJE

PIŠE: MARINELA TALIĆ

” Facebook

Facebook uvodi promjene za naloge kojima upravljaju maloljetnici. Kako bi ih mreža zaštitiла od potencijalnih opasnosti, postavke će biti automatski uključene za sve nove korisnike, dok će ranijim korisnicima sugerisati da uključe restriktivnije bezbjednosne postavke. Nove postavke imaju za cilj da zaštite mlade korisnike od pedofila, a ovim povodom testiraće se brojne opcije sprečavanja razgovora između djece i odraslih, ukoliko su te odrasle osobe nekada ranije bile prijavljene ili blokirane od strane nekog mladog korisnika. Facebook planira ograničiti dostupnost informacija vezanih za mlađe korisnike, tako da samo prijatelji mogu vidjeti njihovu listu prijatelja te grupe i stranice koje prate.

” TikTok

TikTok sada testira horizontalni prikaz videa preko cijelog ekrana. Prošle godine TikTok je istakao da je na globalnom planu zabilježio milijardu mjesečno aktivnih korisnika, a ova kompanija ne posustaje u konstantnom predstavljanju novih funkcija. Najnoviji kompanijin eksperiment omogućava izabranoj grupi korisnika širom svijeta da pristupi horizontalnom modu prikaza preko cijelog ekrana, a ovom funkcijom će bolje konkursati YouTube-u.

” Instagram

Instagram želi povećati interakcije korisnika među prijateljima, odnosno pratiocima, uz pomoć tekstualne opcije Notes. Korisnici će sada iz svojih inbox-a moći da objavljaju kratke tekstualne statuse dužine do 60 znakova, koji će biti vidljivi samo korisnicima koji se međusobno prate. Novost na Instagram-u jeste i Group Profiles, opcija slična grupama na Facebook-u, a sadržaj koji se objavljuje u takvim grupama vidljiv je samo njihovim članovima. Takođe, Instagram je predstavio i vlastitu verziju popularne društvene mreže BeReal.

” Twitter

Otkako je Mask preuzeo Twitter, korisnici su primijetili brojne novitete. Jedan od njih su preporučeni tvitovi, koji se korisnicima pojavljuju na timeline-u od osoba koje ne prate. Kako su potvrdili iz ove kompanije, cilj im je da najbolje sadržaje na Twitter-u vide baš svi korisnici. Nedavno je Twitter počeo korisnicima nuditi dugme „Kopiraj vezu“ ili „Podijeli tvit“ kada bi napravili screenshot.

” WhatsApp

WhatsApp, platforma u vlasništvu kompanije Meta, sada nudi promjene koje će omogućiti korisnicima časkanje koje je više personalizovano nego ranije. Korisnici jedni drugima mogu slati WhatsApp Avatars kao stikere. Svako može da napravi svoju personalizovanu verziju i da jedinstveni avatar koristi u četu i porukama. Dostupno je više od 36 prilagodljivih stikera i opcija. Kreirani avatar može poslužiti i kao profilna fotografija na WhatsApp-u.

” Amazon

Američka kompanija Amazon predstavila je Inspire, novi feed unutar svoje mobilne aplikacije za kupovinu, gdje će se prikazivati kratki video-zapis, ali i fotografije proizvoda, kao i ideje za šoping i drugi sadržaji influensera i brendova. Korisnici će direktno iz tog dijela Amazon-ove mobilne aplikacije moći i kupovati proizvode. Kako bi pogodio interes korisnika, oni će prilikom aktiviranja ove opcije trebati da odaberu svoje interes, a prikaz sadržaja vremenom će se prilagođavati njihovim interesovanjima. Ova opcija testirana je i ranije među odabranim korisnicima, a uskoro će biti dostupna širem krugu korisnika.

” YouTube

Iz YouTube-a najavili su da će ljudima koji ostavljaju agresivne i uvredljive komentare odmah slati notifikaciju da su uklonjeni zbog pravila platforme. Ako i uprkos tome nastave s objavom nasilnih komentara, servis će ih blokirati na 24 sata. Ako korisnik smatra da je njegov komentar nepravedno uklonjen, može se žaliti. Kompanija već neko vrijeme testira čitav niz alata kojima bi se mogao smanjiti broj uvredljivih komentara. Unatoč konstantnim borbama društvenih mreža i platformi s uvredljivim komentarima, oni su i dalje velik problem.

MASTODON

MREŽA NEZAVISNIH POVEZANIH ZAJEDNICA

PIŠE: ŽELJKO SVITLICA

Mastodon je naglo postao popularan nakon što je Elon Mask preuzeo Twitter u oktobru, a stotine hiljada korisnika pohrlile su sa Twitter-a tražeći alternativne mreže.

Dio njih grupno se preselio na Mastodon, jedinstvenu društvenu mrežu koja je nastala prije šest godina. Prema podacima platforme, samo u danu kada je Mask došao u sjedište Twitter-a, Mastodon je dobio 70.000 novih korisnika, a trend se nastavio i nakon toga.

Ovakvoj seobi kumovalo je i to što je Mastodon mjesto na kojem se okupljaju onlajn zajednice sklonije lijevim političkim stavovima, a poznato je da je Mask kritikovan s te strane političkog spektra kao neko ko je bar simbolično na drugoj strani (vraćanje naloga Donaldu Trampu).

Mrežu je osnovao Nijemac Eugen Rochko i, osim toga što je decentralizovana, nije pod nadzorom jedne kompanije ili osobe. Trenutno ima oko 2,2 miliona aktivnih korisnika, ali je do prije dva mjeseca taj broj bio ispod miliona, a u aprilu ove godine mreža je imala samo 250.000 aktivnih korisnika.

KAKO FUNKCIIONIŠE MASTODON?

Za razliku od društvenih mreža koje trenutno dominiraju na internetu, Mastodon je decentralizovan na više nivoa i podijeljen je na brojne servere i zajednice kojima upravljaju administratori. Dakle, radi se o više različitih veb-lokacija (odredišta) i Mastodon je povezana mreža nekoliko hiljada takvih odredišta, a svako može kreirati svoje, odnosno svoj „instance“, kako ga nazivaju na Mastodon-u, i svaka zajednica sama određuje pravila.

Odredišta upravljaju različite grupe korisnika koji se okupljaju oko ideja, profesija ili tema i mogu međusobno da se povezuju i komuniciraju bez centralnog sistema koji upravlja ili nadzire mrežu, svaki korisnik jednog servera može da prati i druge, a zajednice mogu potpuno da prekinu komunikaciju i vezu sa drugim serverima ako im se iz bilo kog razloga ne sviđaju.

Kada se novi korisnik registruje i loguje, prvo mora odabratи veb-server u okviru mreže koju će koristiti. Postoje opšti serveri kao mastodon.social i hiljade drugih posvećenih pojedinim užim nišama i temama.

Ima ih mnogo i pravila unutar svake određuju administratori, urednici ili timovi, ali postoje i opšta pravila za cijeli Mastodon. Nakon registracije server postaje dio vašeg korisničkog imena i kada skrolujete, vidjećete objave (toot-ove) ljudi koji su na vašem serveru, ali ne svih.

Dužina toot-a je do 500 karaktera, mogu se objavljivati fotografije, snimci, emotikoni, a objave se mogu izmjeniti, kao i njihova vidljivost naspram drugih korisnika.

Ako se vaš server ugasi, gube se i podaci i objave koje ste pohranili dok ste ga koristili. Drugi rizik, odnosno pravilo je da administrator servera ima potpunu kontrolu, može blokirati sadržaj ili korisnika, izbrisati naloge ili čak pratiti privatne poruke. Ovo je omogućeno kako bi se spriječio govor mržnje i nasilje, pa bi administratori trebalo da budu provjereni ljudi ili grupe njih.

Praktično, cenzura je omogućena na nižim nivoima decentralizovane mreže i nije centralizovana kao na Twitter-u, a svako prihvata kodeks ponašanja zajednice u koju se registrovao.

Administrator servera može biti bilo ko, tačnije, svako može kreirati svoj dio Mastodon-a, tj. novi server, ali treba da prihvati pravila nazvana Mastodon Server Covenant.

Prema ovim pravilima, administratori moraju aktivno pratiti i moderirati sadržaj kako bi se spriječili rasizam, seksizam, homofobija i transfobija.

Mastodon nije uspio da riješi problem zloupotreba. Brojne grupe kontroverznih i spornih ideooloških stavova uspjele su napraviti svoje servere, a Mastodon nije uspio da ih spriječi. Međutim, drugi serveri mogu da se odvoje od takvih.

Npr. društvena mreža Gab, koja promoviše ideje nadmoćnosti bijele rase, prije tri godine počela je koristiti prostor na Mastodon-u.

Analitičari IT svijeta smatraju da je, zbog načina na koji je napravljen, Mastodon veoma teško finansirati i učiniti komercijalnim, pa nije realno očekivati da postane stvarna konkurenca najvećim društvenim mrežama poput Twitter-a. Međutim, korisnici to upravo ističu kao prednosti, jer Mastodon ne može bankrotirati niti ga neko može kupiti.

MREŽA

BAAS – BANKARSTVO KAO USLUGA

PIŠE: SRĐAN BJELIĆ

Razvoj tehnologije i digitalnih dostignuća u velikoj mjeri utiče na ekonomiju i finansijske tokove na tržištu. Baš takav trend i način poslovanja je tzv. BaaS (Banking as a Service).

Ovo je cjelokupan elektronski proces, koji omogućava izvršenje finansijske usluge, a koja se pruža putem interneta. BaaS je popularan u bankarskom sektoru, ali i drugim vrstama kompanija koje nisu iz bankarskog sektora.

Kao što je evidentan Saas (Software as a Service) kod softvera, na isti način projektovan je model preplate za usluge finansija kod BaaS-a. Prednost BaaS-a je činjenica da kompanije mogu pružati bankarske usluge pod nekim „svojim“ brendom. Digitalizacija je takođe element koji je apsolutno vidljiv u BaaS ekosistemu.

Kao i u softverskoj industriji, sve više drugih sistema okreće se nuđenju svojih rješenja po modelu usluge. U zemljama kao što su Engleska, Njemačka i Francuska, BaaS je pokretač mnogih bankarskih priča i servisa koji nude digitalne novčanike i druge vrste plaćanja. Ovdje se pojavljuje tzv. Fintech. U pitanju je aplikativna tehnologija koju svi koristimo gotovo svakodnevno. Ukoliko podižemo novac na bankomatu ili plaćamo komunalne i druge naknade mobilnim servisom/aplikacijom, mi zapravo koristimo uslugu Fintech-a.

Zajednički element za sve vrste korištenja ovih servisa je internet. Tu se pojavljuju specijalizovani softveri, mobilne aplikacije, a sve je uskladišteno na cloud-u. Ekspanzija

pametnih mobilnih telefona i interneta omogućila je Fintech razvoj. Kina je lider u ovom segmentu sa oko 70% korisnika ove vrste finansijskih usluga. Svjetski igrači su kompanije SoFi, Avant, Klarna, Ant Financial, Xero i druge. Na razvoj ovog trenda značajno su uticali pojave kriptovaluta i sistem koji prati ovaj način poslovanja.

Učesnici na tržištu, razne kompanije i korporacije, sve više se odlučuju za aktiviranje novih poslovnih modela. BaaS je pravi model gdje se može udružiti više učesnika, banaka i korporacija, a rezultat je veći broj dostupnih proizvoda, intuitivan sadržaj, olakšano plaćanje kroz nekoliko klikova. Moguće je učešće kompanija koje nisu iz bankarske sfere, što prije nije bio slučaj i ovo je zapravo ključni element novog načina poslovanja.

Danas finansijski digitalni alati omogućavaju plaćanja i zaduženja od strane kompanija koje nisu banke, a sve povezujući Fintech i banke sa svojim platformama putem određenog API-ja.

Prema istraživanju Gartnera, predviđa se 30% banaka sa imovinom većom od milijarde dolara, da će upravo pokrenuti BaaS za nove izvore prihoda do kraja 2024. godine.

MREŽA

ISCON KONFERENCIJA – MIJENJA SE NAČIN ŽIVOTA I RADA

PIŠE: LEJLA HUJDUR

Prvna međunarodna studentska naučna konferencija ISCon 2022, u organizaciji Saveza studenata Elektrotehničkog fakulteta iz Banjaluke, održana je od 2. do 4. decembra u hotelu „Bosna“ u Banjaluci. Tema konferencije bila je „Smart City - Smart Life“. ISCon 2022 okupio je studente elektrotehnike i računarstva iz BiH, Srbije, Hrvatske, Crne Gore i Makedonije. Osim studenata, ovom događaju prisustvovali su i profesori, predstavnici lokalnih i republičkih vlasti, kao i mnoge kompanije iz IT sektora. Cilj konferencije je da se studentima kroz niz predavanja, radionica i panel-diskusija prikaže izgradnja i primjena IoT ekosistema kao koraka ka tehnološkoj budućnosti našeg društva. Platinium sponzor konferencije, kompanija m:tel već kreira „pametni život“ pomoći IoT-a i primjenjuje savremena tehnološka rješenja kao što su Smart City i Smart Home. Svečano otvaranje konferencije održano je 2. decembra, a tom prilikom prisutnima se obratio izvršni direktor za tehniku kompanije m:tel Milan Aleksićević.

Inženjerske ideje obično imaju praktičnu primjenu u društvu, pa je i IoT tu da nam učini život boljim i ugodnjim. Danas je u svijetu aktivno oko 13 milijardi IoT uređaja, pa slobodno možemo reći da IoT mijenja način na koji živimo i radimo. Predavanja su protekla u teoretskom prikazu kako IoT tehnologije rade, gdje smo danas sa razvojem i koji su planovi za sutra. Na predavanjima je prezentovano i

nekoliko realizovanih IoT projekata, uz poseban fokus na projekat daljinskog očitavanja potrošnje vode kod rezidencijalnih korisnika. Osim što više nije potrebno odlaziti na lokaciju da bi se očitala potrošnja vode, uvid o potrošnji vode u svakom trenutku imamo na aplikaciji. U slučaju nepredviđenih situacija, kao što su pucanja cijevi ili smrzavanja vode, radnici vodovoda dobijaju alarm i mogu mnogo brže i efikasnije da reaguju i rješavaju problem. Takođe, i građani imaju pristup aplikaciji i imaju uvid o potrošnji za svoj mjerni uređaj. IoT nije samo za ugodniji i bolji život, već i da ostvarimo uštede, što je posebno izraženo kod primjene pametne javne rasvjete, gdje se, osim na potrošnji električne energije, ostvaruju i uštede oko 40% na održavanju u odnosu na dosadašnji način održavanja. Veoma je važan i m:tel-ov projekat daljinskog očitavanja nivoa vodostaja rijeka. Sa primjenom IoT-a rješenja za daljinsko očitavanje nivoa vodostaja rijeka gradske uprave imaju uvid u trenutni nivo vodostaja i kojim intenzitetom se mijenja vodostaj rijeka. Takva informacija je od koristi za sve građane, jer dobro se sjećamo poplava iz 2014. godine i njihovih posljedica. Zaključak predavanja je da nam je primjena IoT-a potrebna, jer imamo dvostruku dobit, poboljšava kvalitet života, a ostvarujemo uštede.

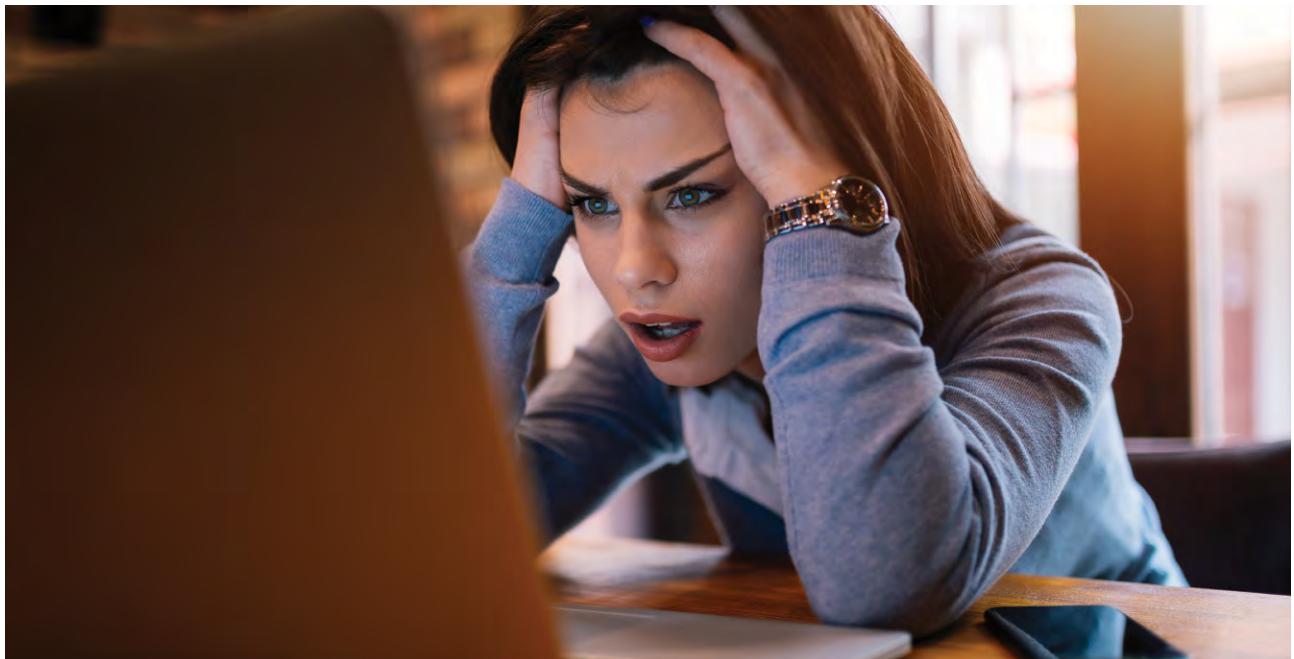
Velika zainteresovanost studenata vladala je i za radionicu koja je održana nakon predavanja. Studenti su imali priliku da se praktično upoznaju s nekim elementima IoT mreže i u testnom okruženju upravljaju njihovim funkcionalnostima. Studenti su radili podešavanja od senzora za pametni parking do električnih brojila za daljinsko očitavanje potrošnje struje. Najsrećnije učesnike predavanja i radionice potom su obradovala poklon-iznenađenja koja su pripremili m:tel i Supernova. Na samom kraju konferencije održana je i panel-diskusija na temu izgradnje pametnih gradova. Učesnici panel-diskusije bili su predstavnici m:tel-a i Supernove te drugih IT kompanija. Jedan od zaključaka panel-diskusije jeste da je potrebna podrška nadležnih vlasti kako bi smart projekti zaživjeli u lokalnim zajednicama, kao i da je ključan zajednički rad u svim segmentima. Implementacija IoT projekata je investicija, a ne trošak.

ISCon 2022 pokazao se kao događaj od izuzetnog značaja za razvoj digitalizacije i primjene savremenih pametnih rješenja, kao i za popularizaciju studija elektrotehnike i telekomunikacija. Odlična organizacija, veliki broj posjetilaca, mnogi projekti i ostvarene saradnje unutar ovogodišnjeg ISCon-a razlozi su da organizatori vrlo brzo planiraju aktivnosti za organizaciju ISCon 2023 konferencije. Kao društveno odgovorna kompanija, koja ulaže u znanje i obrazovanje mladih ljudi, m:tel će uvjiek podržati ovakve projekte.

BRENDOLOGIJA

CYBERBULLYNG NA POSLU

PIŠE: ŽELJKO SVITLICA

U posljednje dvije godine, zbog poznatih okolnosti izazvanih virusom korona, ogroman broj ljudi preselio je posao u kućno okruženje. Nažalost, negativne pojave koje su se događale u kancelarijama nisu prestale, već su dobile drugi oblik.

Bullying ili zlostavljanje samo se preselio u onlajn okruženje i postao cyberbullying. Ovo je pojava koju ljudi prijavljuju sve češće i ona zahtijeva odgovor i rješenje.

Zlostavljanje radnika virtuelnim - cyber putem razlikuje se od izvornog, ali negativni uticaji na psihologiju žrtve su isti. Postoji nekoliko načina uz pomoć kojih možete da prepozname da li ste vi ili neko drugi žrtva cyberbullying-a na radnom mjestu.

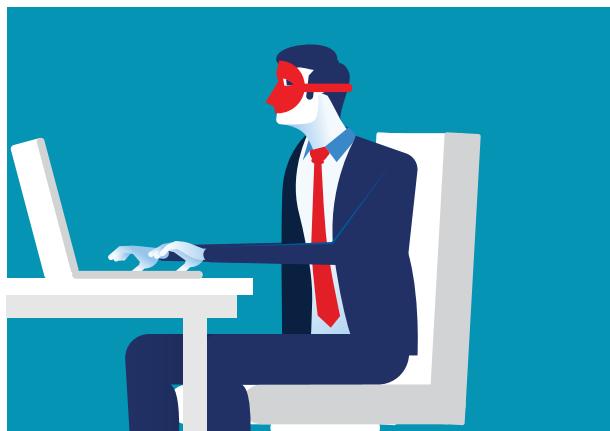
Jasan znak zlostavljanja je kada se greške kolega namjerno ističu pred drugima kako bi se određena osoba osjećala loše. Dešava se u radnom okruženju, a sada je moguće i na četu, zoom sastanku ili zajedničkom mejlu.

Ako se neko isključuje iz grupnih sastanaka i dogovora, a treba da bude tu, ako se nečiji trud umanjuje, zlonamjerno kritikuje ili mu se zadaju zadaci za koje se zna da ih neće uspjeti završiti - to su takođe oblici zlostavljanja na poslu.

Zlostavljači primjenjuju i preuzimanje zasluga za nešto što je uradio neko drugi, tračanje kolega, slanje poruka sa primjedbama koje nisu kulturne ni prikladne. U set ponašanja uključeno je sramoćenje i izvrgavanje ruglu na društvenim mrežama, ili pred drugim ljudima, ili čak zbijanje šala sa radnicima koji su niže pozicionirani.

Iako neka od navedenih ponašanja djeluju bezazleno ili uobičajeno, potrebno je shvatiti da je riječ o psihičkom zlostavljanju. Ako na osnovu činjenica jasno možete utvrditi da ste žrtva, trebalo bi da preduzmete akciju. Postoje mehanizmi koji mogu pomoći žrtvi da se lakše nosi sa zlostavljačima.

Problem je što se s njima teško suočiti, a oni će obično negirati da su krivi ili kritikovati žrtvu da je previše

dramatična. Međutim, pravo je svake osobe da stane u svoju ili u odbranu radnih kolega i ukaže na neprikladno ponašanje koje, na kraju krajeva, nanosi višestruku štetu i ljudima i poslu.

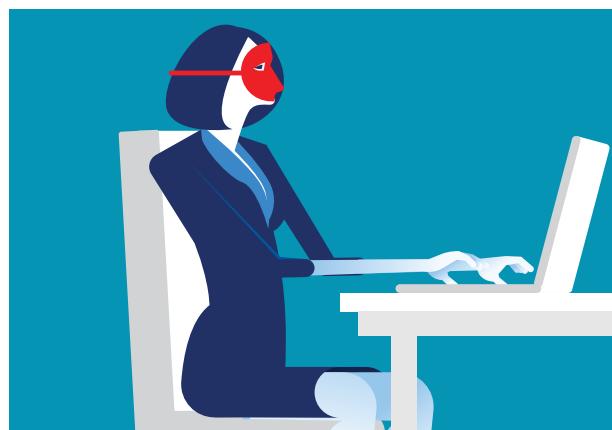
Postoji nekoliko načina za borbu sa cyberbullying-om.

Prvi i najvažniji je da se suočite sa zlostavljačem i objasnite u čemu je problem sa određenom vrstom ponašanja. Ponekad osobe nisu svjesne kako njihovo ponašanje utiče na druge ljudе. Ako želite sve da potkrijepite primjerima - pišite ili na drugi način bilježite sve postupke za koje smatrate da predstavljaju zlostavljanje. Screenshot-ove ili kopirane poruke možete dostaviti odjelu za ljudske resurse i pokrenuti rješavanje problema.

Takođe, video-poziv se može snimiti, a tu su uvijek i druge kolege kao svjedoci. Pojedine kompanije i preduzeća imaju profesionalne savjetnike u okviru upravljanja ljudskim resursima, što možete iskoristiti. Ako ne, onda možete sami potražiti psihološkog savjetnika čiji savjeti vam mogu pomoći da se izborite sa situacijom.

Uvijek imate opciju da uzmete slobodne dane, pogotovo ako su posao ili radno okruženje uzrok vaših psihičkih problema. Nakon što razbistrite glavu i razmislite o svemu, vratite se redovnim obavezama i pratite da li se nešto promijenilo. Tokom odmora ne provjeravajte poslovne mejlove, poruke niti odgovarajte na pozive.

Ako ste preduzelili sve što je u vašoj moći da stanje pokušate promijeniti, a rezultata nije bilo, opet imate opciju: dajte otakaz. Zdravlje, a pogotovo psihičko stanje, važnije je od svega i ponekad je najbolje da napustite okruženje koje vam smeta i promijenite posao, a samim tim i život.

m:

S DRUGE STRANE

DIGITART

PRETPLATA

POSEBNO ZA TEBE!

Biraj po svom i šta te briga! Iskoristi idealnu ponudu minuta i mobilnog interneta kreiranu baš za tebe.

POZOVI

ILI POSJETI

*100*4#

m:GO app

m:tel

imate prijatelje!

U DOBROM DRUŠTVU

ANDREJ TOMIĆ IT GOLF „DVICA“ I ZA SVJETSKO TRŽIŠTE

RAZGOVARALA: JELENA PRALICA

Psiholog, bivši košarkaš i senior software developer sa inostranim iskustvom te osnivač startapa koji već pet godina sa domena golf.dvica kreira mobilne aplikacije isključivo za bh. tržište

Utvornici automobila Sarajevo (TAS) u Vogošći, nakon osam godina proizvodnje prve generacije golfa, 1985. godine je za jugoslovensko tržište izašla i prva, sada već legendarna „dvojka“. Do danas neuništiva, uz burek, zauvijek pretendent za prvog bh. putnika u svemir.

Isuviše retro, rekli bismo, za jednu priču o IT svijetu danas. Ali kad se javite nekome sa gopodja Gmail-a, a on vam odgovori sa dvica.golf domena, jasno je da ćete lako naći zajednički, podrazumijeva se – programski jezik.

On je Andrej Tomić. Otac jedne divne Emili, psiholog sa diplomom Coastal Georgia koledža u SAD, bivši košarkaš sa iskustvom profesionalnog igranja u Španiji, Americi, BiH i Izraelu, senior software developer i delivery coordinator u austrijskoj kompaniji Helu.io, koji se posljednjih pet godina uspješno bavi razvojem aplikacija za mobilne uređaje.

U međuvremenu je pokrenuo i vlastiti startap Atomic Solutions u Banjaluci, s ciljem kreiranja inovativnih aplikacija koje će koristiti upravo naši ljudi, na domaćem tržištu, što možda i ne čudi, ako znamo da više od 60.000 „dvojki“ s početka priče i danas, kad ljudi skaču s ivice svemira, krstari ulicama naše zemlje.

„U principu, divno je što su i internet i sve u vezi sa IT sektorom isti i u BiH i na bilo kojem drugom mjestu u svijetu, to nam je jedinstvena karta za hvatanje priključka sa svijetom. Ako ništa, zato je i ovaj intervju tu, da špansko selo učini bosanskim“, nagovještava Tomić.

Kako ste i zašto spojili psihologiju i svijet programiranja, softvera i mobilnih aplikacija? Ili je psihologija ipak ostala samo na nivou formalnog obrazovanja?

Psihologija je i dalje na nivou formalnog obrazovanja te opšteg interesovanja za samo polje. Spoj za sada postoji samo u preplitanju vještina stečenih u oba polja. Ono što sam kroz studije najviše zavolio, statistika i metodologija (naučnih istraživanja), te sami naučni principi, su one stvari koje mi na svakodnevnom nivou najviše budu od koristi pri programiranju, odnosno razvoju proizvoda i softvera.

U budućnosti, volio bih ih spojiti, naravno, jer mislim da prostora za svijet programiranja ima u svakom drugom svijetu. Mislim da bi formiranje IT odjeljenja na katedrama (kako psihologije tako i drugih) moglo biti nešto što bi u znacajnoj mjeri pomoglo u hvatanju priključka sa svijetom. Kako programiranje ne mora isključivo imati komercijalnu prirodu i svrhu, a sa druge strane je jako vrijedno te sposobno da omogući mnogo toga, mislim da bi IT odjeljenja mogla značajno poboljšati položaj samih katedri u okolini i svijetu.

Sa druge, komercijalne strane, mislim da bi, uz pomoć raznih katedri, programiranje i razvoj softvera mogli iznjedriti veoma korisne proizvode koji bi mogli pomoći katedrama svugdje, pa čak biti i značajan izvor finansiranja samih katedri, a i IT odjeljenja istih.

A otkud u svemu tome i košarka? Znači li u Vašem slučaju da je sportski duh taj koji pokreće na akciju, koji budi znatiželju, potrebu za novim vještinama i usavršavanjem?

Košarka je sport kojim sam se bavio dobar dio života i u stvari psihologija i programiranje su se našli u njoj, a ne obratno. Veoma dobro pitanje, jer sam ja programiranje shvatio kao vještinu, odnosno zanat, isto kao što je slučaj bio i sa košarkom.

Kao što je slučaj sa svakim drugim zanatom, vrijediš onoliko koliko možeš i знаš, pa je sama tranzicija u programiranje, odnosno zanatstvo održala sportski duh u profesionalnom životu. Dodao bih da mi je iskustvo stečeno kroz košarku mnogo pomoglo, jer sam stekao ogromno iskustvo u oblasti timskog rada i navike ličnog usavršavanja kroz bavljenje košarkom. U principu, ja ne težim tome da postanem najbolji mogući programer, već da ostvarim mnogo ciljeva uz pomoć programiranja.

Koliko ste danas posvećeni tom sportu, kojim ste se svojevremeno profesionalno bavili (koliko je lako/teško uskladiti porodične i profesionalne obaveze tako da nijedan segment ne ispašta)?

Iskreno, posvećen sam onoliko koliko i prosječan ljubitelj košarke. Pratim, ali nisam igrao košarku godinama. Odrekao sam se svjesno sporta zarad IT-ja i mogu reći da je to bila veoma dobra odluka, posmatrajući nove svjetove u koje sam

U okviru posljednjeg m:tel App takmičenja bili ste jedan od predavača.

Kako ocjenjujete saradnju sa kompanijom m:tel, ali i sam projekat App takmičenja?

Saradnju ocjenjujem besprijkornom, stvarno. Bio sam skeptičan prije samog predavanja koliko će ovako nešto uspjeti „zainteresovati ljude“, ali sam se oduševio kad sam video da – ne samo da ima pregršt interesa, nego da taj interes dolazi iz svih dijelova BiH i lijepo povezuje ljude.

Kompanija m:tel je industrijski lider u IT oblasti i učestvovati, ali i svjedočiti promociji IT svijeta koju rade u okviru naše zemlje je nešto na šta sam posebno ponosan. Kao lider, mislim da je uloga m:tel-a veoma važna, jer upravo kroz ovakav i slične projekte mi u stvari možemo i „stići“ svijet. Sam projekat je divan, jer pomaže da se mladi dosta ranije, ali i na drugačiji način od tradicionalnog školskog upoznaju sa IT svijetom i formiraju stavove i očekivanja, ali i steknu značajno iskustvo.

Nadam sa da će u budućnosti imati priliku da učestvujem u projektu na još višem nivou, jer mislim da je potencijala mnogo, a da smo mi kao zemlja i zajednica tek počeli raspakivati sav taj potencijal.

zakoračio od te promjene. Što se tiče samog sporta, trudim se (sa nekonistentnom količinom uspješnosti) svako jutro biti fizički aktivan – i u tome mi umnogome pomažu prijatelji iz FTC „Srđan Janjanin“ studija, koji se nalazi tu, u Banjaluci.

Što se tiče porodičnih obaveza, nije ih teško uskladiti (to je individualno i nema veze sa IT svijetom toliko koliko sa individuom), ali ih jeste izazovno uskladiti. Nekad se čovjeku toliko pregrije mozak razmišljajući kroz developersku prizmu da mu treba jedno sat-dva da se „ohladi“ nakon posla, ako ikako i uspije. Ako, recimo, ostaviš neki problem na poslu neriješenim ili nezavršenim, veoma je teško spriječiti se da „poneseš posao kući“, jer se u stvari 90% posla odvija upravo u glavi, te nije nužno vezano za računar. Nekada zapravo probleme i rješavam objašnjavajući ih svojoj Emili... :)

Iza Vas je pet godina profesionalnog bavljenja izradom aplikacija za mobilne uređaje. Koliko se ta oblast u međuvremenu promjenila i koliko je zapravo potrebno pratiti trendove i biti u toku kako biste bili konkurentni?

Sa praktične strane, koja nije vezana za same promjene u polju software developmenta, već za rad unutar polja, mislim da je najbolji primjer promjena to što je na početku moje karijere rad od kuće bio dodatni benefit, koji se nekad koristi, a sad je to slučaj sa radom iz kancelarije. Takođe, mnogo novih tržišta se intenziviralo - kao što su fintech, carbon footprint management, mental health care, e-charging... Što je utabalo put ulasku IT industrije u ista te omogućilo pronalazak digitalnih rješenja za probleme iz upravo tih „oblasti“.

Što se tiče samog IT svijeta, možemo navesti primjer napretka u poljima vještacke inteligencije i machine learning-a, koji postaju sve češći način rješavanja problema iz stvarnog svijeta.

Kada je riječ o izradi aplikacija (digitalnih proizvoda), mogu reći da su se mnoge stvari promjenile, ali ne u smislu da su zamijenjene drugim stvarima, već da su postojeće stvari evoluirale. U svijetu razvoja softvera vrlo je bitno imati mentalitet stajanja na „ramenima divova“, a ti divovi su u prethodnih pet godina samo dodatno porasli. Cjelokupna mantra industrije je sinteza postojećih dostignuća u istoriji polja radi rješavanja problema na nove načine, ali i unapređenje postojećih „divova“ kako bi se omogućili novi načini rješavanja problema. Ono što hoću reći jeste da cjelokupna misija IT svijeta nije izmišljanje točka, već konstantan napredak, jer se to i te kako preliva u stvarni svijet.

Rad u inostranim i ovdašnjim kompanijama - možemo li povući paralelu/e i gdje se BiH nalazi u odnosu na druge zemlje u kojima ste sticali profesionalno iskustvo?

Naravno da možemo, budući da je kod nas IT svijet i te kako popularan i prisutan. Osvrćući se na lično iskustvo, mogu primjetiti da se mnogo drugih zemalja oslanja upravo na IT stručnjake sa ovog govornog područja. Sam naš razvojni tim čini sedam Banjalučana i četvero nebanjalučana, a znam da je to slučaj i u mnogim drugim firmama iz inostranstva (kada posmatramo „pčelinjake“ koji su ovdje neformalno uspostavljeni na sličan način).

Kada bih bio primoran reći šta je presudan faktor tome, rekao bih da su to profesionalnost i predanost poslu te same ambicije i sposobnost „klikeranja“. Ne želim da kažem da su ljudi iz drugih zemalja loši i, naravno, napravim prebrzu generalizaciju, ali iz mog iskustva - mislim da smo mi u tim oblastima mnogo bolji od drugih zemalja i mislim da je presudan faktor u tome profesionalnost sa kojom naši IT stručnjaci pristupaju poslu, što - čast izuzecima, ne

mogu reći da je uvijek slučaj sa stručnjacima iz IT polja iz inostranstva, bar što se tiče nivoa na kojem se ja nalazim i iskustva koje sam ja imao priliku steći i proći.

Što se tiče samih firmi koje sačinjavaju, jelte, jedan IT svijet neke zemlje, mislim da je osnovna razlika u tome što mi uglavnom izvozimo usluge programiranja, dok su firme drugih zemalja orientisane na razvoj proizvoda i inovaciju. Ako bismo nastavili sa tom paraleлом, mislim da mi rješavamo tuđe probleme, zanemarujući sopstvene. Primjera radi, mnoge kompanije iz BiH razvile su softvere koji se nalaze u samom svjetskom vrhu, dok je naša institucionalna IT infrastruktura u najmanju ruku katastrofalna na većini nivoa. Moglo bi se reći da smo, kao i u mnogim drugim oblastima, na neki način kolonizovani te se bogatstvo (što danas IT razvoj svakako jest) u neku ruku eksploratiše.

Suštinski, internet i programski jezici su isti u svim zemljama i ja stvarno vjerujem da je upravo IT industrija ta koja može pomoći ovoj zemlji da uhvati priključak sa svijetom, ali ne kroz „eksploataciju“ i grub rast ekonomije, već kroz promjene na infrastrukturnom nivou koje bi omogućile da BiH mnogo bolje funkcioniše.

Kao senior software developer i delivery coordinator angažovani ste u austrijskoj kompaniji Helu.io, a u Banjaluci ste pokrenuli startap Atomic Solutions. O kakvom startapu je riječ?

Što se tiče kompanije Helu.io, radi se o softveru iz fintech niše, koji se bavi analizom i konsolidacijom finansijskih podataka firmi. Za sada nam je ciljno tržište Njemačka, odnosno udruženje finansijskih stručnjaka koji koriste DATEV sistem (oko 90% firmi iz Njemačke), ali uskoro planiramo intergalaktičku dominaciju. Do sada smo prošli kroz dvije investicione runde, u prvoj smo dobili pet miliona evra, a u drugoj, koja je bila u aprilu 2021. godine, 10 miliona evra.

Ono što naš softver izdvaja jeste upravo integracija sa postojećim DATEV sistemom, koji je poprilično star i teško

upotrebljiv, ali isto tako je nešto na šta je tržište naviklo i koristi ga kao jedinstven izvor istine kada je riječ o službenom izvještavanju za potrebe poreza i uvida u podatke. Naš softver je u principu između korisnika i DATEV-a, uzima podatke i prezentuje ih korisniku dosta „brže i prirodnije“.

Što se tiče samog Atomic Solutions startapa, on je nastao na ideji da se bavi pronalaskom rješenja na bazi softvera za probleme koje imamo kod kuće (u BiH). Mi smo stanovišta da se mnoštvo vremena izgubi u procesima i zadacima koji vrlo lako mogu biti riješeni kroz IT inovacije i mislimo da će se kad-tad i riješiti, tako da - mi ih želimo ubrzati. Kao što sam već rekao, nema razloga da mi ovdje ne uživamo sve pogodnosti interneta i napredaka u IT svijetu, koje tako srdačno i dobro pravimo za druge zemlje i strane kompanije.

Većina našeg finansiranja, a i samih projekata i dalje je bazirana na spoljnem tržištu (austrijskom), ali se nadamo da ćemo u budućnosti biti isključivo bazirani na domaće tržište kroz liniju proizvoda koja je trenutno u razvoju i o kojoj ćemo podrobnije (nadam se) moći razgovarati sljedeći put.

Kome je zapravo namijenjeno to što radite u Atomic Solutions-u i koliko su oni koji su vaša ciljna grupa do sada prepoznali vaš rad?

Ono što smo do sada radili u Atomic Solutions-u u velikom dijelu namijenjeno je svima osim nama (ironično, zar ne), a predominantno Austrijancima i Nijemcima. Do sada smo razvili i učestvovali u razvijanju:

- **PAYUCA (PArk YoUr CAR)** - smart parking aplikacije za grad Beč,
- **Toplife** - onlajn workout platforme za firmu iz Beča, namijenjene ljudima iz cijelog svijeta,
- **Pflegino** - onlajn portala za medicinske radnike i medicinske ustanove i
- **Helu.io** - već smo rekli ko su i šta su, ali smo ponosni na činjenicu da smo tu od maltene samog početka te da smo ostvarili dvije investicionne runde u veoma izazovnim vremenima u kojima finansijeri nisu toliko „slobodne ruke“ (zbog rata u Ukrajini i cjelokupne situacije u svijetu).

Oni koji su naša ciljna grupa nisu još prepoznali naš rad, ali se nama ne žuri, jer prvo želimo da osiguramo infrastrukturu i finansijsku nezavisnost (bar do mjere da nismo obavezni biti vođeni finansijskim rezultatima). Kompanije kao m:tel i Aquarius prepoznaju naš duh i generalne namjere, te nam malo-pomalo pomažu da stignemo gdje želimo te da ostvarimo naše strateške ciljeve. Nadamo se da će putanja u budućnosti ostati ista te da će ovo pitanje na kraju sljedeće ili one tamo godine imati mnogo drugačiji odgovor. Ako bismo mogli birati idealnu grupu za prepoznavanje naših ideja i njihovu integraciju u društvo, to bi definitivno bili univerziteti i katedre fakulteta.

Ako bi trebalo informisati nekog laika ili osobu koja želi i tek treba da se upusti u izradu aplikacija, šta biste im rekli - koliko je put od ideje do aplikacije izazovan?

Put je onoliko jednostavan ili komplikovan koliko ga sam „putnik“ učini takvim, a da li će biti lagan ili težak, zavisi u najvećoj mjeri upravo od istraživanja, planiranja i organizacije. Važno je napraviti distinkciju između razvoja aplikacije (sistema) s aspekta programiranja iste i razvoja aplikacije (proizvoda).

S aspekta programiranja sistema, u kojoj god formi - mobilnoj, veb, server - izazovi, naravno, postoje, ali često se svode na pitanja vremenskih i ljudskih resursa te dobro planiranje sistema, odnosno aplikacije. Često se kaže da sati planiranja mogu uštedjeti sedmice programiranja (i obratno), pa bih rekao da je ovaj konkretno put „lagan“ i predvidiv - ukoliko se jasno definiše šta se želi postići i šta se od same aplikacije očekuje.

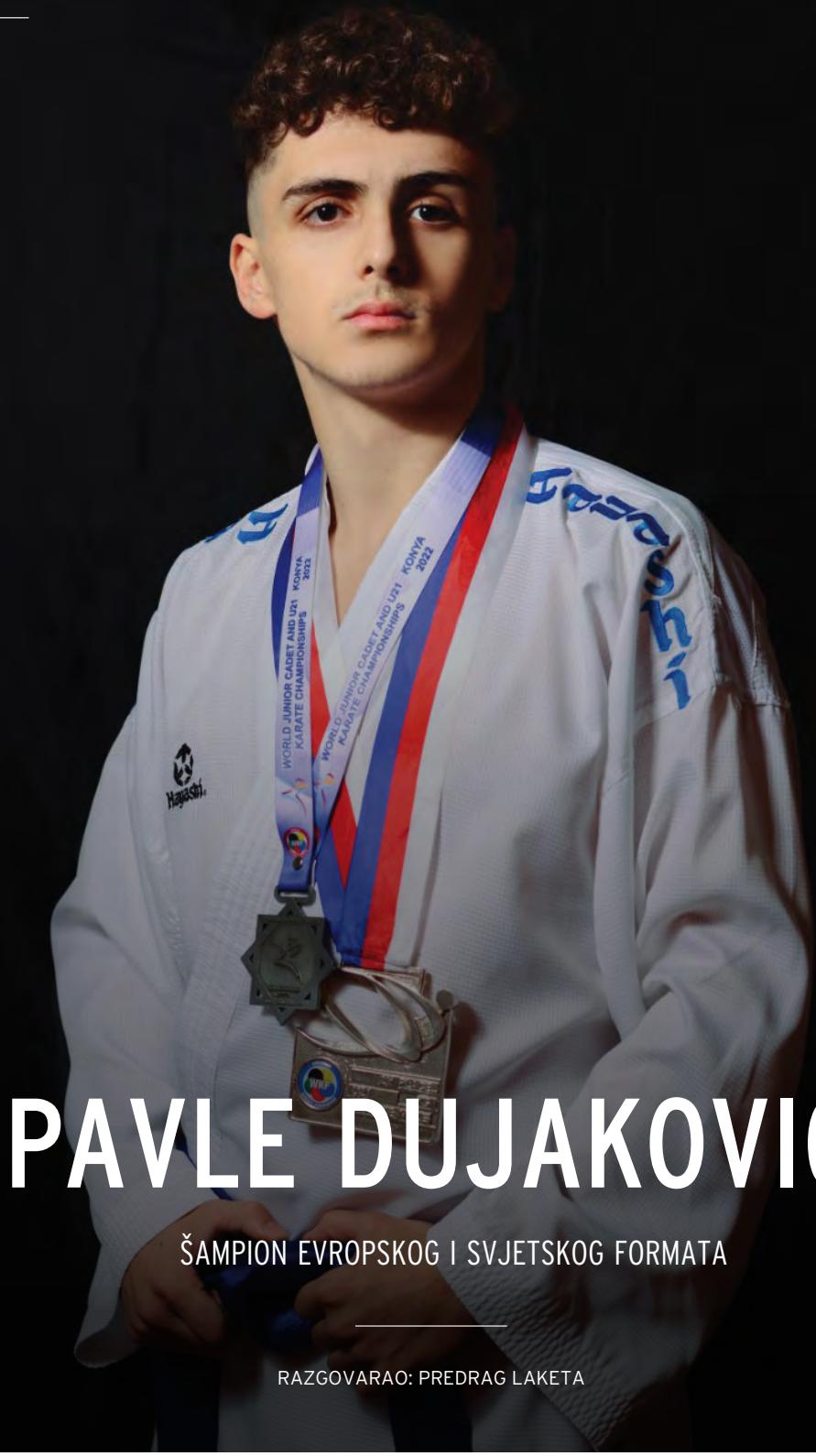
Što se tiče razvoja proizvoda, on može biti sastavljen od više različitih komponenti - istraživanja, dizajna, razumijevanja tržišta, strategije, finansija, a i samog programiranja. Ovaj put je prilično naporan i zahtijeva različite vrste resursa te bih rekao da zna biti poprilično izazovan. Ono što bih podvukao kao bitno jeste konstantna evaluacija ideje kroz razne mehanizme validacije, te plastičnost u smislu sposobnosti prilagođavanja proizvoda prema saznanjima, kako inicijalnim, tako i usputnim.

Ono što bih ja preporučio jeste izbjegavanje oslanjanja na intuiciju te sprovođenje što više raznovrsnih istraživanja - tržišta, konkurenциje, potreba, domena. Bitno je formirati jasan plan akcije prije upuštanja u sam razvoj aplikacije. Takođe, preporučio bih da se prepostavke konstantno testiraju kroz istraživanja.

Ono što bih ja preporučio jeste izbjegavanje oslanjanja na intuiciju te sprovođenje što više raznovrsnih istraživanja - tržišta, konkurenциje, potreba, domena. Bitno je formirati jasan plan akcije za prije upuštanja u samo razvoj aplikacije. Takođe, preporučio bih da se prepostavke konstantno testiraju kroz istraživanja.

TALENTI

PAVLE DUJAKOVIĆ

ŠAMPION EVROPSKOG I SVJETSKOG FORMATA

RAZGOVARAO: PREDRAG LAKETA

Karatista, student, najbolji sportista Republike Srpske za 2022. godinu

- 8 puta šampion Republike Srpske (djeca, kadeti, juniori, U21, seniori),
  - 8 puta šampion BiH (djeca, kadeti, juniori, U21, seniori),
  - 4 puta šampion Balkana (2015. djeca, 2019. juniori, 2021. U21, 2022. seniori),
    - Vicešampion Balkana (2018. juniori),
  - 5. mjesto na Prvenstvu Europe (2021. U21 u Tampereu),
    - Osvajač Svjetske lige mladih (2018. kadeti),
  - 2017. biran među 10 najperspektivnijih sportista Republike Srpske,
  - 2018. izabran za najperspektivnijeg sportistu grada Banjaluka,
  - Krajem 2021. godine u Glasovom Izboru 10 najboljih sportista Republike Srpske” zauzeo visoko 3. mjesto i osvojio Nagradu čitalaca Glasa Srpske.
-

Pavle Dujaković, koji je rođen u Banjaluci 15.7.2002. godine, u razgovoru za m:agazin ističe da mu je 2022. godina bila najuspješnija te da je ostvario ove rezultate:

- Šampion Republike Srpske - seniori,
- Šampion BiH - seniori,
- Šampion Balkana - seniori,
- Vicešampion Evrope - U21, u Pragu (Češka),
- Vicešampion svijeta - U21, u Konji (Turska),
- 5. mjesto na Mediteranskim igrama - seniori u Oranu (Alžir).

Sa ponosom ističe da trenutno zauzima 1. mjesto na zvaničnoj Svjetskoj rang-listi u konkurenciji U21 (mladi seniori) do 60 kg.

Pavle, kako si izabrao karate kao sport svjetskog renomea i kako si uspio da nanižeš ovlike uspjehe, medalje i priznanja?

Kada imate cilj u životu, lako se organizovati i posložiti prioritete. Kako sam trenutno student prve godine Fakulteta sportskih nauka, Univerziteta Apeiron, sve obaveze su podređene treninzima i pripremanju ispita. Moram istaći da profesori imaju razumijevanja za moje izostajanje sa predavanja, jer desi se ponekad da po dva mjeseca budem odsutan od kuće.

Što se tiče izbora sporta, desilo se to kada sam krenuo u osnovnu školu i za to su krivi filmovi Brusa Lija. Kako je Karate klub „Energija-Grawe“ imao sekciju u blizini

moje kuće, logičan slijed događaja bio je da se upišem na svoj prvi trening.

Ko ti je najviše pomogao da se vineš u sam vrh evropskog i svjetskog sporta i kakvi su uopšte uslovi za vrhunske treninge u našem regionu?

Što se tiče uslova za treniranje, moram istaći da tu mnogo zaostajemo za zemljama u okruženju. Uprkos tome, ipak imamo vrhunske stručnjake i ja sam zaista srećan što moj tim trenera predvode Branko Derajić i

Boris Popović, koji su mi i više od trenera. Oni su bili tu za mene u proteklih 12 godina. Pored njih, tu su još i Nikola Maričić i moj kondicioni trener Nikola Grahovac, te fizioterapeut Miroslav Randelović. Svi zajedno činimo tim koji je predodređen za visoka djela. To smo dokazali ove godine, kada sam postao vicešampion Evrope i svijeta i kada sam tukao vodeće svjetske sile u karate sportu, poput Japana, Francuske, Irana i Egipta. Moram istaći pomoć Grawe osiguranja, čiji sam stipendista od 2022. godine, a čovjek koji je prepoznao moj kvalitet i koji je za to zaslužan je gospodin Veselin Petković.

Osim postizanja vrhunskih sportskih rezultata, šta za tebe znači karate kao, prije svega, viteška sportska disciplina?

Ono što donosi karate sport jesu stalna putovanja i zahvaljujući tome mogu reći da sam proputovao skoro pola svijeta. Od nekih destinacija koje su me oduševile moram spomenuti Dubai, Soči, Tenerife. Takođe, tu su i poznanstva sa takmičarima iz drugih reprezentacija. Među nama postoji uvažavanje, jer karate je takav sport koji te uči da poštuješ svoje protivnike i u pobjedi i u porazu. Takođe, svi naši mečevi počinju i završavaju se naklonom. Međutim, najviše vremena provodim družeći se sa kolegama iz kluba i reprezentacije.

Pred tobom je svakako blistava karijera. Sigurno je da imaš i ambiciozne planove?

Što se tiče planova za sljedeću sezonu, mogu reći da skoro neće ni biti odmora. Već od polovine januara 2023. godine očekuje me turnir Serije A, koji se održava u Atini, i početkom februara Evropsko prvenstvo koje će se održati na Kipru. S obzirom na to da branim finale iz 2022. godine, dolazim kao jedan od favorita za osvajanje zlatne medalje i sigurno je da neće biti lako, ali potruditi se da odem korak dalje. Sigurno je da će mi i nagrada za najboljeg sportistu Republike Srpske biti vjetar u leđa da u narednim sezonomama postižem što bolje rezultate.

Hvala na razgovoru. Želimo ti mnogo sreće u narednom periodu i da nas obraduješ novim uspjesima i priznanjima!

Hvala vam puno, sigurno je da mnogo znači podrška medija, kako štampanih, tako i elektronskih. Lijepo je kada te ljudi prepoznaju i cijene ono što radiš i za šta se zalažeš. Ja ću se na najbolji mogući način odužiti rezultatima i promocijom našeg grada i države na svim kontinentima.

Napomena: U21 - međunarodna oznaka za takmičare do 21 godine starosti.

HILJADU RIJEČI

IZLOŽBA

VRBASKA BANOVINA - OBRISI, TRGOVI, ODJECI

PİŞE: ŽELJKO SVITLICA

m:agazin

FOTO: Borislav Brezo

Kako je izgledao građanski život u Banjaluci tridesetih godina prošlog vijeka, u vrijeme Vrbaske banovine? Zahvaljujući posvećenosti jedne porodice, mogli smo zaviriti direktno u jedan dom i to ne bilo čiji, već dom bana Tadora Lazarevića.

Početkom novembra, u Banskom dvoru u Banjaluci otvorena je izložbena postavka „Vrbaska banovina - obrisi, tragovi, odjeci...“

Za izložbu je zasluzna Fondacija „Dr Todor Lazarević, ban Vrbaske banovine“, a u Bansi dvor stigla je u vrijeme kada centralna kulturna ustanova u Banjaluci obilježava 90 godina postojanja i rada.

Obrise, tragove i odjeke perioda banovine sakupljali su godinama članovi porodice i šire familije posljednjeg bana Vrbaske banovine Tadora Lazarevića.

Dugotrajni porodični i kolekcionarski rad započela je Nada Lazarević, banova supruga, rekao je predsjednik Fondacije Dragan Kovačević, čija supruga Nadežda Lazarević-Kovačević je Nadina unuka.

U postavci je prikazan period između dva svjetska rata, a akcenat je na Vrbaskoj banovini i Kraljevini Jugoslaviji. Banjaluka, koja je ranije tokom vijekova tuđinske okupacije stagnirala, u to vrijeme je, budući da je bila centar i glavni grad banovine, iskoristila priliku za napredak u svim segmentima života.

„Okosnicu postavke čini zaostavština četvrtog bana Vrbaske banovine Tadora Lazarevića, zaostavština njegove, ali i porodica sa kojima se orodio - Dobraša, Miljevića, Šoštarića, Dušanića, Petrovića“, pojasnio je Kovačević.

Zbog predmeta i uspomena sačuvanih tokom decenija, posjetioci izložbe doživjeće nostalgično putovanje u vrijeme koje nije bilo tako davno, ali iz današnje perspektive djeluje kao bajkovita prošlost koju su vidjeli samo na velikim platnima ili o kojoj su čitali u knjigama.

Profesor doktor Duško Pevulja rekao je da je izložba urađena sa velikom posvećenošću i da je reprezentativna, ne samo za istoriju Banjaluke, već i ovog prostora.

„Svjedočeći o jednom zlatnom, blistavom dobu Vrbaske banovine, ona je značajna i u našem vremenu i upotpuniće ono što se zove kulturni sadržaj našeg grada. Dostojna je Banskog dvora, njoj je ovdje mjesto“, naglasio je profesor Pevulja na otvaranju izložbe.

Direktor Banskog dvora - Kulturnog centra Mladen Matović rekao je da je otvaranjem ove postavke počela dvomjesečna svečanost posvećena jubileju 90 godina Banskog dvora, u okviru koje je pripremljeno više od 20 reprezentativnih programskih sadržaja

Istaknut je ponos što je Bansi dvor priredio tako izuzetnu i rijetku izložbenu postavku, na kojoj je rađeno dvije godine i u čiji svaki segment je ugrađena pregršt strpljenja, znanja, ljubavi i posvećenosti.

Ban Todor Lazarević je prvi Krajišnik na čelu Vrbaske banovine i ostavio je značajan trag u političkom životu Banjaluke, Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije. Prije stupanja na poziciju bana, bio je komesar Oblasne samouprave Vrbaske i tri puta narodni poslanik u Skupštini Kraljevine. Bio je ugledni advokat i sudija. Preminuo je 1938. godine, u 51. godini života.

M:BLOG DONOSI

VIŠE ČITAJTE NA <https://mtelblog.ba>

KOMPANIJI M:TEL PLAKETA PODRUČNE PRIVREDNE KOMORE BANJALUKA

U Kulturnom centru Banski dvor u Banjaluci, 6. decembra 2022. godine, upriličeno je obilježavanje 120 godina postojanja i rada Područne privredne komore Banjaluka, koje je ujedno predstavljalo i završetak „Dana komore“, koji su trajali od 1. decembra.

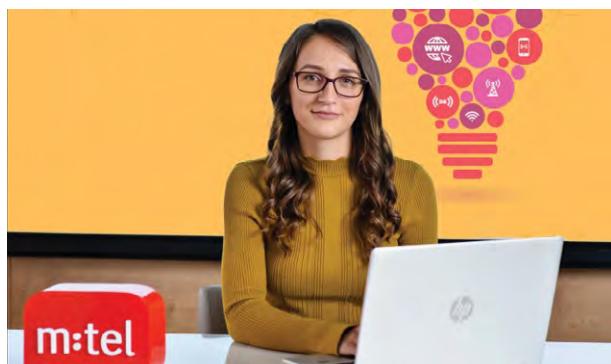
Svečanoj akademiji prisustvovali su brojni zvaničnici, predstavnici međunarodne zajednice, diplome, privrednici i javne ličnosti. Uz predstavljanje postignuća te budućih strateških pravaca razvoja Komore, na svečanoj akademiji, između ostalog, dodijeljene su i plakete najuspješnijim kompanijama, kao i pojedincima i institucijama.

U ime kompanije m:tel, Plaketu za značajnu podršku radu Komore i doprinos privrednom i društvenom razvoju primio je Nikola Tacić, izvršni direktor za korporativne poslove.

Kompanija m:tel ponosna je na pozitivan uticaj koji kroz svoje poslovanje i dobru poslovnu praksu gaji sa zajednicom u kojoj posluje, čemu su dokaz i ovakva priznanja koja dolaze od vodećih institucija poput Privredne komore Republike Srpske.

M:STIPENDIJE, KORAK KA ZAPOSLENJU

U kompaniji m:tel dobro znaju koliko je dragocjen svaki mladi čovjek koji se u današnje vrijeme odluči za studije elektrotehnike, stoga je i njihovo nastojanje da konstantno ulažu u tu vrijednost kroz podršku obrazovnom sistemu i razvoj novih kadrova kroz programe stručne prakse i već dobro poznatih m:stipendija, nešto što prepoznaјu, kako

studenti tako i cjelokupna društvena zajednica.

Šta je to što ih čini drugačijim od ostalih, pa su lider na polju modernih tehnologija i već dugi niz godina futurističku viziju budućnosti pretvaraju u stvarnost? Upravo ulaganje u ljude - stručnjake, nove tehnologije i nova znanja.

Veliki broj bivših stipendista u m:tel svake godine dolazi sa ETF-a Istočno Sarajevo, kao što su došle i Andjela Andrijašević, Katarina Andrić i Ljubica Vukosavljević, koje su svoje karijere započele upravo u ovoj kompaniji.

„Vođena činjenicom da je m:tel tri godine direktno ulagao u moje obrazovanje kroz program stipendiranja te da sam imala priliku da budem i dio m:tel-ovog programa prakse, bilo je jasno da će i moj profesionalni razvoj krenuti od ove kompanije te da ću svoje znanje uložiti u razvoj

kompanije koja mi je dala povjerenje kroz finansiranje mog obrazovanja", riječi su **Andeleta Andrijašević**, inženjerke za upravljanje procesima servisne podrške u Direkciji za tehniku kompanije m:tel. Najsavremenije platforme i najmodernije tehnologije sa kojima radi, kao i kolegijalnost, sjajni međuljudski odnosi i radna atmosfera te stalno ulaganje u znanje zaposlenih bili su razlog da odabere m:tel kao svoj profesionalni početak i dođe u Banjaluku.

Katarina Andrić radi kao inženjer za upravljanje bazama podataka i aplikacijama u Funkciji informacionih tehnologija. Praksa koju je obavljala tokom programa stipendiranja pomogla joj je da se upozna sa IoT rješenjima i LORAWAN tehnologijom. Pozitivno iskustvo koje je imala tokom prakse dovelo ju je u m:tel, gdje je započela svoju karijeru i gdje se kao mladi inženjer konstantno usavršava. „Trenutno pohađam onlajn obuke Uvod u SQL jezik dizajniran za rad s bazama podataka i Database Administration, gdje se upoznajem sa bazama podataka. Ambijent i poslovno okruženje pružaju mi veće šanse i mogućnosti da napredujem u svojoj profesiji, a istovremeno podstiču da usavršavam i produbljujem svoje znanje iz oblasti kojom se bavim, tj. iz informacionih tehnologija“, ističe Andrićeva.

„Bila sam m:stipendista dvije godine. Kao i svakom studentu, stipendija mi je mnogo značila i pomogla. Imati svoj lični džeparac svaki mjesec, a da pri tome nemate nikakvu obavezu osim da učite, stvarno je lijepo“, o svom iskustvu za vrijeme školovanja rekla je Ljubica Vukosavljević. Ljubica je nakon završenog fakulteta takođe svoju karijeru započela u m:tel-u i to kao inženjer u Službi za eksploataciju i održavanje upravljačko-komutacionih sistema mobilne mreže. „Svim studentima elektrotehnike koji se vide u oblasti telekomunikacija preporučujem da konkuriš za m:stipendiju. Ove godine promijenjeni su uslovi za konkursanje, u korist studenata, što je odlično. Nakon toga čeka vas veoma korisna praksa, tokom koje imate osiguran smještaj ukoliko dolazite iz drugog grada, ali i sigurno radno mjesto, tako da ne morate mnogo razmišljati šta nakon završetka fakulteta. Takođe, tu je mentorski program, osoba koja je tu da vas uputi, da vam pruži odgovore na sva vaša pitanja, nedoumice i sl. Smatram da se u ovoj kompaniji može steći veliko znanje i iskustvo i da vas ova kompanija može oblikovati u veoma kvalifikovanog inženjera“, poruka je Vukosavljevićeve svim studentima koji razmišljaju o tome da li da konkuriš za m:stipendije.

I kako često za sebe kažu u ovoj kompaniji: „Tu smo da širimo vidike, da dijelimo znanje i iskustva, da ulažemo u obrazovanje i omogućimo bolje uslove za rad i učenje, da radimo skupa, da sarađujemo i nagrađujemo, ali i da zadržimo mlade stručnjake nudeći im sve potrebne uslove da se razvijaju u svojim kompanijama i u svojoj zemlji.“

POZNATO KADA ĆE SVI MOBILNI UREĐAJI U EU MORATI IMATI USB C PORT

Svi mobilni uređaji u Evropskoj uniji koji se nađu u prodaji od 28. decembra 2024. godine moraće da imaju USB-C port.

Tako stoji u novoj direktivi EU pod nazivom Common Charger, koja je objavljena u Official Journal-u. Ona stupa na snagu upravo 28. decembra 2024.

Prema tome, svi mobilni telefoni, foto-aparati, headsetovi, ručne konzole, tastature, miševi... koji podržavaju žičano punjenje, a koji se budu prodavali na teritoriji EU, moraće od kraja decembra imati USB Type-C port. Ako snaga njihovog punjenja bude veća od 15W, moraće imati i USB Power Delivery tehnologiju.

Ova direktiva EU odnosi se samo na uređaje sa žičanim punjenjem. To će se odnositi i na kompaniju Apple, osim ako odluči da na evropsko tržište isporučuje samo uređaje koji imaju bežično punjenje.

Pored toga što potrošači više neće morati da posjeduju poseban punjač za svaki novi uređaj, jer će moći da upotrebljavaju jedan univerzalni, smanjiće se i količina e-otpada. Na prostoru EU svake godine na otpadu završi oko 11.000 tona punjača.

NAUČITE NAJTRAŽENIJE DIGITALNE VJEŠTINE BESPLATNO POMOĆU MICROSOFT-A I LINKEDIN-A

Microsoft i LinkedIn predstavili su novi program u okviru svog projekta Skills for Jobs u kojem besplatno nude 350 kurseva i obuku za šest sertifikata za najtraženije digitalne poslove.

LinkedIn dodatno omogućava 50.000 stipendija za

podršku onima koji žele da steknu vještine koje su tražene na tržištu digitalnih poslova. Cilj jedne od najpoznatijih platformi za profesionalce i IT giganta jeste da do 2025. godine 10 miliona ljudi bude edukovano i sertifikovano za najtraženije poslove.

Ovo je nastavak velike inicijative tokom koje je 80 miliona ljudi širom svijeta dobilo pristup besplatnim resursima za sticanje digitalnih vještina.

Prethodno je Microsoft na osnovu podataka sa LinkedIn-a analizirao oglase za posao i izdvojio nekoliko onih za kojima je najveća potražnja na tržištu. To su administrativni stručnjaci, projekt menadžeri, biznis analitičari, sistem administratori, softverski programeri i data analitičari.

Kursevi koji su ponuđeni osposobljavaju zainteresovane upravo za ove poslove, a proces učenja kao i sertifikovanja omogućen je na osam jezika: engleskom, njemačkom, francuskom, španskom, portugalskom, kineskom, japanskom i arapskom.

„Career Essentials“ sertifikati koje dobiju oni koji pohađaju kurs pomoći će im na putu od osnovne digitalne pismenosti do naprednjih vještina, kako bi stekli industrijski priznate sertifikate i lakše nalazili posao. Oni koji završe kurs dobiće LinkedIn bedž koji ističe njihov sertifikat na osnovu kojeg poslodavci mogu da znaju koje vještine posjeduju.

Sve kurseve možete pronaći na linku opportunity.linkedin.com. Kursevi koje je razvio Microsoft dostupni su na Microsoft Community Training-u (MCT).

XRAI GLASS APLIKACIJA PREVODI GOVOR I PRETVARA GA U TITLOVE

XRAI Glass je aplikacija koja prevodi razgovor i prikazuje titlove na pametnim naočarima, a sada je konačno dostupna i na Google Play prodavnici i na globalnom tržištu.

Aplikacija pomoći vještačke inteligencije pretvara govor u titlove u realnom vremenu i može istovremeno prevoditi različite jezike. XRAI Glass se koristi u kombinaciji sa Nreal pametnim naočarima, a tokom razgovora u stvarnom životu AI prevodi riječi u realnom vremenu i dodaje titlove na mali ekran naočara. Aplikacija je kreirana prvenstveno za one ljudе koji su izgubili sluh.

Sposobna je da prevede govor na devet svjetskih jezika: engleski, mandarinski (kineski), japanski, španski, francuski, portugalski, njemački i italijanski.

Naočare se povežu sa pametnim telefonom, a tekst se prikazuje na malom ekranu. U kompaniji koja stoji iza aplikacije kažu da ona omogućava da se razgovor ponovi, ako je to potrebno, a razgovori koji su ranije vođeni mogu se reprodukovati kako bi se provjerili detalji.

Probna verzija lansirana je ranije ove godine, a sada je XRAI Glass konačno u Google Play Store-u.

Stiv Kramp, predsjednik organizacije Deaf Kidz, vjeruje da će aplikacija toliko pomoći ljudima koji su izgubili sluh da će se vrijeme moći dijeliti da ono prije XRAI i poslije XRAI aplikacije, kao reference kvaliteta života.

Banjaluka već godinama ima aerodrom.

Iskreno, da mi je neko rekao prije deset godina da će iz mog rodnog grada letjeti širom Europe i planirati sjajna putovanja, ne bih mu vjerovao, ali evo, dočekao sam da to bude moja svakodnevica. E, ljudi, nema više dugih sati vožnje do Tuzle ili Budimpešte, proganjanja karata po internetu, uklapanja sati i svega ostalog, sad lagano odem u Mahovljane i odatle put predivnih mesta na Starom kontinentu.

Osnovni cilj ovog teksta (pored mog nevjerovanja u polijetanje iz Banjaluke) je da naučite nešto o gradovima i svemu onome što oni nude, da, kada odete, obezbijedite sebi neke sjajne uspomene iz tih gradova. U ovom tekstu ćemo se baviti pričama o Beču, Milatu, Berlinu i Briselu. Pa da lagano krenemo.

Beč

Carski grad na Dunavu jedno je od onih mesta koja treba doživjeti, jer elegancija ovdje ima posebno značenje. Nekako mi se najviše dopadao taj duh koji postoji u Beču, duh otmenog i kulturnog života uz muziku Štrausa ili Mocarta. Glavni grad Austrije, sa više od 1.800.000 stanovnika (2.400.000 na širem području grada) je 10. grad po veličini u Evropskoj uniji. Vaše obilaska i ono što planirate u Beču najbolje ćete postići njihovim gradskim prevozom (metro, tramvaj i autobusi), čak ćete i od aerodroma do grada ići linijom metroa, tako da samo treba da se prepustite prednostima gradskog prevoza i sve ćete stići.

Prva stvar koju treba obići u Beču je svakako dvorac Šenbrun. Beč je centar carstva koje je dominiralo Evropom, samim tim prilikom posjete dvoru možete osjetiti taj kraljevski duh. Izgrađen u 18. vijeku, zaštićen UNESCO-om, sa svojom 1.441 sobom mene je ostavio bez teksta. Dvorac je u kompleksu najdominantniji, ali ono što je meni najljepše su vrtovi, uređeni cvijećem, perfektno ošišanim drvećem i sjajnim hladom, u kojem možete uživati uz kafu i sjajan pogled. Pored Šenbruna, sljedeći dvorac je Belvedere, dvije palate, sa prekrasnim fontanama i uređenim vrtovima, tako da, ako je sunčan dan, uživanje je zagarantovano. Unutrašnjost dvorca ispunjena je raznim umjetničkim djelima, od kojih je najpoznatije „Poljubac“ Gustava Klimta.

Beč je svakako grad muzeja sa fenomenalnim postavkama koje uspiju da oduševe svaki put. Tu su mesta kao što su Albertina, Muzej savremene umjetnosti, zatim na Trgu Marije Terezije (pored biste Marije Terezije koja je nevjerovatna) možete posjetiti Prirodjački i Istoriski muzej. Moji favoriti su Arsenal (vojni muzej) i muzej W. A. Mocarta (stan u kojem je on živio i stvarao). Arsenal je mjesto u kojem se možete upoznati sa kompletним razvojem austrijske vojske od nastanka do raspada. Zgrada koja je nekad služila kao kasarna i magacini za municiju danas su sjajno koncipirani muzej. Ovdje su kompletne postavke uniformi, oružja (hladnog i vatrenog), zastava i svega što je bilo u upotrebi na obje strane i nama zanimljiv dokument o aneksiji Bosne i Hercegovine. Takođe, tu su i automobil u kojem je ubijen Franc Ferdinand i uniforma koju je nosio 28. juna, kad je izvršen atentat u Sarajevu, uniforme, zastave, odlikovanja i činovi srpske vojske iz Prvog svjetskog rata.

Kad završimo obilazak muzeja i dvoraca, šetajući Bečom nailazimo na sjajne građevine, mesta koja su „must see“. Gradska kuća, poznatija kao Rathaus, je gotskog izgleda tako da ja, kao fan gotike, uvijek vrlo rado sjednem u park ispred nje i uživam u pogledu. Ako se zadesite u Beču u vrijeme božićnih praznika, ovdje možete posjetiti najljepše božićne markete i najbolje klizalište u Evropi.

Najvažniji trg u Beču, centralno mjesto za sastajanje i još jedan „must see“ je Stephansplatz i crkva Sv. Stefana (Stephansdom). Opet se vraćamo na činjenicu da ja volim gotiku, a ovo je jedna od najvećih i najvjerodostojnijih predstavnica gotske gradnje. Otvorena 1722. godine, rušena nekoliko puta, ali uvijek obnovljena do tančina, i danas je možete obići, ulaz je besplatan i ima taj „vau“ efekat, barem po mom mišljenju.

Jedna od najkarakterističnijih stvari u Beču je klasična muzika i uživanje u njoj. Bečka opera je jedna od najreprezentativnijih građevina koja slavi klasičnu muziku. Opera je stara 150 godina, u njoj se izvode sve najpoznatije opere kao i koncerti klasične muzike. Svečano je otvorena izvedbom Mocartove opere „Don Giovanni“ 15. maja 1869. godine. Ne znam da li ste znali, ali operu ovdje možete pogledati za tri evra. U Bečkoj operi svako veće imate priliku uživati u operama, baletima, koncertima. Glavna dvorana na vrhu ima stajaća mjesta, sa kojih imate fenomenalan pogled na binu. Karte za ta mesta su tri evra, prodaja počinje u 17 h (tri sata prije predstave), a u zavisnosti od toga šta te večeri igra, formira se i red (npr. za koncert Plasida Dominga red je počeo u sedam časova ujutro). Red je nevjerojatno velik i odaje utisak da nema šanse da kupite kartu, ali još nevjerojatnije je to što se u njemu pomjerate veoma brzo. Kad kupite kartu, odlazite na treći sprat i birate mjesto sa kojeg ćete gledati predstavu.

E sad, ono što je meni fascinantno i dalje nevjerojatno, ispod rukohvata se nalaze šipke na koje zavežete nešto svoje (najčešće šal) i odete na kafu, u šetnju, vratite se i vaše mjesto čeka, niko ga nije zauzeo, niko se ne gura, uredno

stajete na svoje „rezervisano“ mjesto i uživate. Ista pravila za čuvanje mjesta važe i u vrijeme pauze tokom opere.

Najunikatnija lokacija u Beču je svakako Hundertwasserhaus iz 1985. godine. Ova šarena i neobična zgrada neravnih podova, te oplemenjena sa oko 250 stabala i grmova, sagrađena je prema ideji Fridensrajha Hundertvasera (Fridrih Stovaser). Zgrada nimalo ne odgovara uobičajenom poimanju i klišejima arhitekture, već predstavlja jedno od najkreativnijih i najoriginalnijih djela moderne arhitekture na svijetu. U sklopu ovog kompleksa nalazi se i kafić sa sjajnom terasom, tako da su društvo i kafa nakon obilaska obavezni, meni je svakako to jedno od najljepših mjesta za uživanje u Beču. U blizini se nalazi i Klimtova kuća, podjednako unikatna i, naravno, dvorište je kafić tako da sevdahu nigdje kraja.

Nadam se da će neka od ovih preporuka pomoći da doživite grad što bolje, ali predlažem da kraj vašeg boravka bude uz Saher tortu. Najpoznatiji kolač u austrijskoj prijestonici je Zaherova torta, možete je pojesti na skoro svim mjestima gdje se nude kolači, ali najbolja je u njegovom hotelu, koji se nalazi pored Opere. Priča iza ovog kolača je fenomenalna, naime 1832. godine glavni kuvar na dvoru bio je bolestan, a princ Meternih zahtijevao je tortu. Mladi šegrt Franc Zaher napravio je jednostavan kolač od čokolade i džema od kajsije, a uz njega se služi sjajni šlag. Ambijent hotela je fenomenalan, kao da je vrijeme stalo, tačno onako kako očekujete od Beča. Parče torte sa šlagom je 7,50 evra, ali ćeif nikad nije bio skup. Tako vaš boravak završite slatko.

Milano

Sjednete u Banjaluci na aerodromu u avion, sletite u Bergamo, vozom dođete u Milano i avantura počinje.

Milano je jedan od gradova koji ima veze sa Italijom kao Obeliks sa ritmičkom gimnastikom i upravo tu leži njegova čar. Izgledom pripada Austriji ili Švajcarskoj, a kulturom i umjetnošću 100% pripada Italiji. Milano je poznat kao glavni grad mode i dizajna u Italiji, a čak i ako niste modni zanesenjak, opcije za dizajnersku kupovinu će vas oduševiti.

No, ono što možete okusiti i raditi u Milanu ne završava se tu. Ovo je mjesto koje nudi mnogo istorijskih i kulturnih znamenitosti i aktivnosti, poput katedrale Duomo di Milano, Galerije „Vitorrio Emanuele“, milanske „Skale“, koja je vrhunac operskog života na svijetu, dvorca Sforca, kao i još mnogo znamenitosti, a ja sam sebi za obavezu dao u ovom tekstu da vam prikažem tri male dodatne aktivnosti koje ćete uvrstiti u obilazak i koje će vaš boravak učiniti savršenim.

Prvo jedna mala opaska, obišao sam kompletну Italiju, ali

nijedan grad ne odudara izgledom i duhom kao Milano, nikada ni u jednoj državi nisam vidio da jedan grad odudara od ostatka države kao Milano. Preljep grad, ali izgleda kao da je u Austriji ili Njemačkoj. Pa, idemo malo da upotpunimo vaš obilazak Grada mode i elegancije.

Svijet je uljepšalo mnogo umjetnika, međutim Leonardo da Vinči je jedan od najistaknutijih, jer je malo ljudi doprinijelo napretku života kao ovaj čovjek. Njegova slika „Tajna večera“ je tu nadomak pogleda vama ako ste u Milianu, nalazi se kao freska u jednom samostanu i samo čeka na vas da kažete „vau“. Freska „Tajna večera“ čuvenog Leonarda da Vinčija nalazi se u Milianu, u Crkvi Santa Maria delle Grazie. Crkva i manastir Santa Maria delle Grazie su znamenitosti koje su pod zaštitom UNESCO-a. Trebalo bi imati na umu da se čuvena freska Leonarda da Vinčija „Tajna večera“ nalazi u manastiru pored crkve, a ne unutar crkve, da ne bauljate po crkvi kao ja prvi put. Ulaz u Crkvu Santa Maria delle Grazie je besplatan, dok je ulaz u prostoriju u manastiru u kojem je izložena Leonardova freska potrebno rezervisati i nekoliko mjeseci unaprijed. Cijena ulaznice je 10 evra, a rezervaciju i plaćanje karticom možete obaviti na web-stranici <https://cenacolovinciano.org/>. U trpezariji manastira nalazi se umjetničko blago koje je Frančesko Prvi Sforca, vojvoda Milana, naručio. On je naručio izgradnju dominikanskog manastira i crkve. Glavni arhitekta zadužen za projekat bio je Gviniforte Solari. Posljednji radovi na manastiru završeni su 1469. godine, dok je crkva svoju inauguraciju slavila 1490. godine. Pretpostavlja se da je Leonardo započeo svoj rad na „Tajnoj večeri“ 1495. godine na zahtjev Ludovika Sforce (vojvode Milana), Ludoviko je ovdje sahranio i svoju suprugu. Freska oslikava scenu tajne

večere Isusa Hrista sa svojim učenicima (apostolima). Ovo remek-djelo karakteristično je po tome i što Juda sjedi sa iste strane stola kao i Hrist i apostoli, što je suprotno od tradicionalnog načina prikazivanja Judine izdaje. Svaki od apostola ima položaj tijela shodno svom karakteru koje je Leonardo zamislio, a smatra se da je upravo to karakterno naglašavanje položaja tijela posljedica njegovog studiranja anatomije ljudske figure. Do danas se ovo smatra najčuvenijim prikazom ove svete večeri koja je definisala tajnu pričešća. Ono što treba da znate povodom obilaska ovog mjesta jeste činjenica da na raspolaganju imate samo 15 minuta, tako da ih iskoristite na najbolji način.

Svaki veći evropski grad ima kulturnu arhitektonsku lokaciju: Ajfelov toranj u Parizu, Big Ben u Londonu... a u Milandu je to veličanstveni Duomo, smješten u samom centru grada na trgu Piazza del Duomo, i izgleda nevjerojatno, možete stajati ispred i satima uživati u svakom detalju na ovom objektu. Sagrađena od bijelog mermera iz kamenoloma jezera Madore, katedrala je najveća gotička građevina u Italiji. Ulaz u katedralu je besplatan i iznutra ona izgleda takođe veoma impozantno, ali ima jedan poseban način za uživanje na ovom mjestu koji se meni mnogo dopao. Za razliku od mnogih drugih mjesta gdje se uspinjete na vrh tornja ili platforme - vidikovca, uz Duomo, možete sebi priuštiti iskustvo penjanja direktno na krov. Prolaz za krov nalazi se desno od ulaza, a ulaznica košta šest evra. Kada se popnete na krov, uživaćete u panoramskom pogledu na grad te se istovremeno diviti arhitekturi koja je nevjerojatna. Svaki od ovih „šiljaka“ je do najsitnjeg detalja uređen i ne mogu i dalje vjerovati da se nekome dalo toliko detaljisati i praviti ovako nešto, a tu je i nezaboravan pogled na grad i mnogo mjesta za fotografije zbog kojih Instagram sigurno neće da pati.

Kraj naše priče o Milandu je uz kanale, vino, klopu, veselje, sexy užitak, hedonizam i to sve besplatno (skoro besplatno), tačno tim redom volim da živim. Milanski kanali nekad su se koristili za prevoz, uključujući i transport mermera, od kojeg je izgrađen Duomo. Međutim, ovaj dio Milana sada je pretvoren u predivnu četvrt za kupovinu, galerije i uživanje u šetnji uz kanal. Milanski kvart Navilji pun je barova i restorana, gdje možete uživati u slavnom aperitivu za vrijeme čuvenog „happy hour“-a, kada se, obično nakon 17 sati služi piće po popularnim cijenama od šest do osam evra. Mnogi milanski barovi i kafići tako izlaze pladnjeve sa sendvičima, kanapeima, maslinama, tjesteninom, hrskavim kolačićima i drugim grickalicama, sve besplatno uz uslov da naručite piće, barem jedno. Možete ići od jednog do drugog bara i tako pojesti pristoju ranu večeru, a sve to uz nekoliko čaša kvalitetnog vina, sjajnu muziku i mnogo mladih i nasmijanih ljudi koji se vesele i uživaju.

Brisel

Još jedna od meni važnih poveznica mog grada je ona sa Belgijom. Kada sletite na aerodrom Charleroi, vi ste već u južnom Briselu, ono što treba da znate jeste činjenica da je ovo jedna od najvažnijih raskrsnica za presjedanja, tako da je bitno obratiti pažnju na ovaj aerodrom, jer će vam obezbijediti put do mnogo važnih mjesta. U ovom tekstu želim da saznate šta sve ima u lijepom Briselu. Krivo mi je kad ga posmatraju samo kroz prizmu politike, jer Brisel je mnogo više od namrgodenih političara koji tamo pričaju u parlamentu, ima ovaj grad mnogo više.

Ako biste me pitali koji grad ima najljepši glavni trg u Evropi, mislim da bi Brisel bez dileme trebalo da se nađe u nazužem izboru. Kad se vrtite i gledate ovaj trg, nećete znati koja zgrada je ljepša. Kompletan trg izgrađen je u periodu od 15. do 17. vijeka, iako je prvi trg na ovom mjestu sagrađen još u 11. vijeku, da bi kasnije prerastao u ovo što vidite danas. Najpoznatiji objekat na trgu vjerovatno je Vijećnica, sagrađena 1402. godine, sa ciljem da zasjeni onu u Brižu, jer Belgijanci vole da se takmiče. Teško da u nekom gradu postoji manja, a popularnija atrakcija, nego što je Mannekin Pis, 55 centimetara visok kip dječaka koji piški u fontanu, a koji na ovom mjestu neprekidno ponosno stoji još od 1619. godine, kada je Žerome Dukesnoj Stariji napravio ovu statuu, koja je tokom godina nekoliko puta bila ukradena. Ipak, statua je na kraju uvjek bivala vraćana. Iako se na prvi pogled ne čini pretjerano zanimljivim, mali dječak je najstariji, a vjerovatno i najomiljeniji stanovnik Brisela, kojeg njegovi mještani povremeno vole da oblače u razne uniforme, a do sada je promijenio više od 1.000 odjevnih kombinacija. Malo koga znam da se toliko presvlači. Ono što se malo zna jeste činjenica da se u gradu nalazi i statua njegove sestre, koja isto tako piški, a zove se Jeanneke Pis, napravljena 1987. godine.

Teško da postoji popularnija atrakcija Brisela od Atomijuma. Čuveni Atomijum predstavlja objekat sastavljen od devet međusobno spojenih kugli koje simbolizuju atom željeza uvećan 165 miliona puta. Iako, kada se pogleda iz daljine, izgleda zaista impresivno, ukoliko ste ovdje, ne propustite priliku da se popnete do vrha liftom, odakle će vam se pružiti zaista fantastičan pogled na grad. Inače, Atomijum je napravljen 1958. godine za potrebu Expo-a, te je trebalo na ovom mjestu da ostane samo privremeno, da bi vlasti grada kasnije odlučile da ga zadrže, što se pokazalo kao pametna odluka. Za kraj boravka sjetite se da je ovo grad sa više od 800 vrsta piva, nevjerojatnim čokoladama i vaflima, možda vam ta informacija bude važna u vremenu ručka i odmora.

Berlin

Iako je najpoznatiji po svojoj istoriji prepunoj bolnih ratova, Berlin je sada moderan, kosmopolitski grad. Sa 3,6 miliona stanovnika, glavni grad Njemačke ujedno je i najveći grad u državi, a drugi po veličini u EU. Međutim, zahvaljujući dobro organizovanom javnom prevozu i brojnim parkovima, vrtovima i jezerima, grad se uopšte ne čini ogromnim. Berlin je postao kulturno središte koje nudi zanimljivu umjetničku scenu, koncerne na otvorenom, festivale i živahni noćni život. Ovo je grad Dejvida Bovija i Igija Popa, koncerata „Pink Floyd“-a i ludog provoda u klubu „Berghain“.

Započnite svoju posjetu u Black Box Kalter Krieg Zentrum-u (Centru hladnog rata). Ovdje ćete naći ogromnu crnu kutiju sa fotografijama velikog formata i opisima razdoblja hladnog rata nakon Drugog svjetskog rata, kao i različite medijske instalacije o životu s obje strane zida. Odmah do Centra vidjećete najpoznatije granično prelazno mjesto, Checkpoint Charlie. Bivša američka jurisdikcija sada je postala glavna turistička atrakcija, pa se tako možete fotografisati sa graničarima. Nastavite uz Zimmerstrasse do muzeja Gestapo i Topografije terora. Ovdje možete vidjeti i neke ostatke Berlinskog zida. Za razliku od Centra hladnog rata, gdje se uči o životu nakon rata, ovaj muzej prikazuje život tokom Drugog svjetskog rata, uključujući mučenja i ubistva koja su izvršili nacisti. Ono što treba da znate, po nalogu njemačke vlade, sve atrakcije koje su vezane za nacizam su besplatne, jer transparentnošću Nijemci žele da se otklone od tog perioda svoje istorije.

Možete ručati u jednom od brojnih restorana koji se nalaze na Potsdamer Platz-u, a „VaPiano“ je uvijek dobar izbor. Preko puta njega vidjećete toranj Kollhoff. Na najvišem, 25. spratu nalazi se vidikovac i kafić nazvan „Panoramacafé“, gdje možete popiti piće i uživati u pogledu. Tačno preko puta tornja Kollhoff, na Leipziger

Platz-u 12 nalazi se trgovачki centar „LP12 Mall of Berlin“, što je važno za ljubitelje šopinga. Ako želite ići u dodatni šoping, „Decathlon Berlin“, „Lush“, „Claire's“ i „Shoe City“ smješteni su tačno na Alexanderplatz trgu, ali pored njih najvažnija atrakcija ovog trga je i TV toranj. TV toranj Berliner Fernsehturm nudi prekrasan pogled na grad. Promatračnica i koktel-bar nalaze se na visini od 203 metara iznad zemlje, a otvoreni su do ponoći (savjet: nemojte gledati pijani sa te visine, nije zanimljivo).

Unter den Linden jedna je od najpoznatijih ulica u Berlinu. Prostire se sve od Ostrva muzeja s katedralom koju ne smijete propustiti do Brandenburških vrata. Možete ići tramvajem ili se možete prošetati. Takođe, pored katedrale, uz samu rijeku nalazi se i jedan od mojih omiljenih muzeja, Muzej DDR-a. Muzej posvećen životu u Istočnom Berlinu je interaktivni, kada uđete, vidjećete mnoštvo bijelih ormara koje treba da otvorite i otkrijete kako se živjelo u vremenu gvozdene zavjese. Kada dođete do Brandenburških vrata, odvojite malo vremena da upijete ljepotu ovog spomenika iz 18. vijeka, koji je više od 200 godina bio orijentir cijele zemlje.

Poznata zgrada Reichstag, koju je nekada koristila nacistička vlada, obnovljena je i 1999. ponovno je postala mjesto gdje se održavaju sastanci njemačkog parlamenta (Bundestaga). Zgrada se nalazi u neposrednoj blizini Brandenburških vrata, ukoliko želite, možete se popeti na vrh, samo je bitno da dan ranije dođete s pasošem i da se upišete za svoj termin.

Dok šetate od Ebertstrasse-a prema Brandenburgu, vidjećete ulaz u jedan od najvećih parkova u Njemačkoj i svakako najpopularniji među njima, a to je Tiergarten. Velika zelena oaza u centru grada savršena je za opuštanje, džoging, piknik ili sunčanje tokom ljetnih mjeseci. Na kraju parka nalazi se berlinski zoološki vrt. To je najstariji i najpopularniji zoološki vrt u Njemačkoj.

Za kraj priče o atrakcijama posjetite Galeriju Istočne strane, u pitanju je dio Berlinskog zida koji je u potpunost prekriven grafitima i zaista izgleda nevjerojatno, naravno, najpopularniji grafitt je onaj gdje se predsjednik Sovjetskog Saveza Brežnjev i predsjednik Istočne Njemačke Honeker ljube u usta.

Upotpunite svoje berlinsko iskustvo večernjom šetnjom i popijte piće na Gendarmenmarkt-u. Ovaj šarmantni trg zapravo je najljepši trg u Berlinu, a uključuje i koncertnu dvoranu te dvije male katedrale, njemačku i francusku, koje imaju isti eksterijer i postavljene su jedna nasuprot druge. Obje su pretvorene u muzeje. Gendarmenmarkt je takođe poznat kao lokacija jednog od najpopularnijih božićnih sajmova u Berlinu. Sjedite, opustite se i uživajte u zadnjoj večeri u Berlinu na ovom prekrasnom trgu i tako se oprostite od ovog grada.

INTERVJU MOBILNIM

JOVO MAKSIĆ

GLUMAC

Bavim se poslom koji volim i to je velika privilegija

PIŠE: MILICA LOJIĆ

Rođen 1972. godine u Bosanskom Grahovu, Jovo Maksić je svoje djetinjstvo proveo u selu Plavno, kod Knina, gdje završava srednju školu. Godine 1993. osniva se festival „Tvrđava“, gdje su dolazila pozorišta iz Srbije i Crne Gore te su se na tom mjestu održavala razna kulturna dešavanja. To je bila prilika da se na trenutak pobegne iz sivila svakodnevice. U tom momentu Jovi Maksiću rađa se ideja o upisu na glumu, koja se realizuje 1993. godine na Akademiji u Beogradu. Ne voli mnogo da priča o sebi, ali uloge koje tumači govore u njegovo ime.

Završili ste srednju veterinarsku školu, a trenutno se bavite glumom. Odakle je proistekla, pa možemo slobodno reći, dramatična tranzicija između dvije struke?

Dramatične su bile samo godine kad se to dešavalo, a sve ostalo je život i splet okolnosti. U srednju veterinarsku školu upisao sam se i završio je iz ljubavi prema životinjama, a gluma je došla sasvim neočekivano u ratnim godinama 1993/1994. Poslije festivala u Kninu na tvrđavi 1993. godine rađa se ideja o osnivanju pozorišta Krajine, a ansambl bi činila jedna generacija glumaca koja bi se školovala u Beogradu. Javio sam se na audiciju koja je bila u Kninu, prošao taj širi krug i otisao u Beograd na uži krug i primljen sam. Moram biti iskren, da nije bila tako specifična situacija, ne vjerujem da bih se ikada upisao na Akademiju, jer su kriterijumi bili mnogo niži nego da smo redovno pokušali da se upišemo. Bukvalno sam tek

u drugom semestru druge godine počeo da se oslobađam i shvatio da želim da se bavim ovim poslom. Naravno, velike zasluge pripadaju profesoru Predragu Bajčetiću i tadašnjim asistentima Biljani Mašić i Jovici Paviću, jer su bili veoma strpljivi sa mojom klasom.

Prije nekoliko mjeseci prikazan je trejler novog filma „Oluja“, u kojem takođe tumačite glavnu ulogu, a koji govori o jednom od najvećih srpskih stradanja u novijoj istoriji. Na koji način ste doživjeli svoju ulogu u filmu?

Vrlo neobična situacija, jer uloga iziskuje i nešto baš lično i proživljeno u tom egzodusu, a opet ne igram sebe i nije čista moja ispovijest. Odgovornost je velika i obaveza da se cijela serija i film iznesu što vjerodostojnije i da se izbjegnu svaka dnevopolitička uplitana, koja samo mogu da devalviraju i umanje sam događaj. To treba da bude jedno svjedočenje jednog nesrećnog vremena, spomenik običnom čovjeku koji je najmanje kriv, a najviše strada. Mnogo je zamki kad obrađujete takvu temu i nadamo se da smo u tome uspjeli. Nije bilo lako.

Koliko se danas domaća glumačka scena ili uopšteno posao glumca razlikuje u odnosu na nekada i koji savjet biste dali novim nadama?

Pa i ovaj poziv doživljava transformacije, kao i svaki drugi. Mislim da je danas sve brže i instant, ljudi sve manje imaju vremena za sebe, a kamoli za druge. Sve je manje empatije i saosjećanja. To više primjetim kroz druženje i saradnju sa „starijim“ kolegama i njihovim pričama iz tog srećnijeg vremena. Mlađim kolegama rijetko dajem savjete, jer i ja još učim, trudim se da im pružim ljubav i podršku, to im je najpotrebnije.

Glumili ste u mnogim pozorišnim predstavama, ali i u raznim filmovima. Koja je najveća čar jednog, a koja drugog i da li imate veće afinitete prema pozorištu ili prema filmu?

Dvije strane jednog novčića. Divno je kad možete da se bavite i filmom i pozorištem, nekako ste onda u mogućnosti da zaokružite poziv glumca. Nema tu neke suštinske razlike u pristupu, možda je pozorište zahtjevnije i odgovornije, jer nemate prava na manjak koncentracije i greške. Što bi rekli: „Nema dubla, dubl je sljedeće igranje.“ Ne bih razdvajao jedno od drugog, volio bih samo da nađem bolji balans, da bolje rasporedim vrijeme.

Radnja serije „Kosti“ smještena je u Banjaluku, čija izvršna produkcija pripada Bosonoga produkciji, takođe iz Banjaluke. Kakve utiske nosite sa samog seta?

Ovo je najlakše pitanje!!!

To su najljepši i najbolji utisci koje sam doživio baveći se ovim poslom. Imam osjećaj da sam kroz sam proces snimanja i druženja sa tim ljudima, kolegama, postao bolji glumac i bolji čovjek, a to je suština ovog poziva i

samog života. Smatram sebe izuzetno srećnim čovjekom što sam bio dio te ekipa i što ću ponovo biti. Neizmjerno se radujem.

Jedna od Vaših istaknutijih glumačkih uloga jeste upravo ona u seriji „Kosti“, za koju ste rekli da ste je doživjeli lično. Možete li nam malo više reći o liku koji glumite i šta je to što Vas lično povezuje s njim?

Kada sam gledao seriju „Meso“, pomislio sam kako bih volio da radim s tom ekipom, bilo je to nešto sasvim drugačije što sam gledao. Želja mi se ostvarila, tumačio sam jedan od glavnih likova u seriji „Kosti“, Kostu Govorušu, i to je uloga za koju volim da kažem da sam se za nju školovao. Od prvog dana snimanja je sve teklo, ništa nisam kontrolisao, plovio sam. Moj lik je povučen i, kako ja volim da kažem, tih heroj koji na svojim ledima nosi mnogo tereta, sve trpi i nikome se ne jada. Svaki dan je borba za egzistenciju. Ulogu sam doživio lično, jer sam iz Bosanskog Grahova izbjegao u „Oluji“, a tumačio sam ulogu čovjeka koji je po životnoj sudbini veoma sličan. Vjerovatno je i to doprinijelo da vjerodostojnije iznesem taj lik. Mi, glumci, kada gradimo likove, koristimo nešto što smo proživjeli, jer tako možemo nešto istinito i čisto, iz svoje duše da oblikujemo u ulogu.

Kada dobijete određenu ulogu, bilo da se radi o pozorišnim daskama ili filmskom platnu, da li je važno poistovjetiti se s likom i kako uopšte izgleda priprema za jednu glumačku ulogu?

Svako ima svoj sistem, nema tu univerzalne šifre. Mnogo je važna simbioza i razumijevanje na relaciji reditelj-glumac. Umjeti slušati, umjeti gledati, umjeti vidjeti, vjerovati. Morate dati život tom liku, morate vi da povjerujete u njega, da bi na kraju publika povjerovala. Sopstveno životno iskustvo umnogome pomaže. Nekad i jedan specifičan gest otključa mnoga rješenja. Najbitnije je istinski svjedočiti trenutku. Nekad kažem da je gluma kontrolisana šizofrenija. U svakom slučaju, bavim se poslom koji volim i to je velika privilegija.

Veliki ste zaljubljenik u prirodu. Koliko Vam posao dopušta da joj se istinski prepustite i na koji način to realizujete?

Priroda je glavna karika opstanka čovječanstva, ne vjerujem u hemiju i ostale novotarije modernog robovlasičkog sistema. Mi smo dio prirode, ako zatrujemo nju, direktno trujemo sebe. Odavno je jasno da se već sada pojavljuju problemi sa hranom i vodom svugdje u svijetu i umjesto da se borimo da je sačuvamo, mi se takmičimo da je što prije zatrujemo i iskoristimo za neku ličnu kratkoročnu čar. Svaki slobodan trenutak gledam da provedem u prirodi, da pobegnem od stresa. Kampujem, planinarim, upoznajem se sa divnim ljudima, to mi je jednostavno postala obavezna terapija.

DigitArt

JELENA VUČIĆ

SLIKARKA

PIŠE: MILICA LOJIĆ

Prava ljubav se rodila na studijama

m:agazin

Jelena Vučić je akademska slikarka, rođena 1994. godine u Banjaluci. Svoje školovanje započinje na Akademiji umjetnosti Univerziteta u Banjaluci, smjer slikarstvo. Diplomirala je 2017. godine, nakon čega se upisuje na master studije na istoimenom fakultetu i završava ih. Dobitnik je Zlatne značke za studenta generacije 2016/2017. Do sada je imala pet samostalnih izložbi, od kojih se izdvaja izložba „Između ljudskog i božanskog, vidljivog i skrivenog“, nedavno održana u Salonu bana Tise Milosavljevića u Banskom dvoru u Banjaluci.

Kada je započelo interesovanje za umjetnost, tačnije slikarstvo?

Kada sam bila dijete, voljela sam mnogo da crtam i ispunjavam rokovnike svojim crtežima. Uglavnom su to bili crteži inspirisani bajkama koje sam čitala. Na Akademiju sam se upisala uvjerenjući sebe i druge da će se baviti restauracijom te da je slikarstvo i vizuelna umjetnost samo usputna tačka na tom putu, koji bi kasnije trebalo da mi obezbijedi siguran dinar za život. Međutim, desilo se ono što većina roditelja ne poželi za svoje dijete, a to je da se bavi umjetnošću, ili još gore, konceptualnom umjetnošću. Prava ljubav rodila se na studijama.

Najizazovnije mi je povezati sliku i misao u djelu.

Kada se to sve poklopi, onda je već pola puta pređeno i ostaje još realizacija. Možda bih instalaciju izdvojila kao najzahтjevнијi medij, jer sam se s njom najmanje susretala tokom studiranja.

Glavni motiv izložbe koja je održana nedavno u Banjaluci jeste kompleksan odnos između uloge majke i umjetnice. Odakle je došla inspiracija za jednu takvu izložbu?

Izložba bi trebalo da predovi veličinu koja se krije iza procesa koji se odigravaju tokom trudnoće. Inspiracija je pošla iz sopstvenog iskustva trudnoće, iz začuđenosti pred ovim složenim procesima stvaranja života koji počinju ni iz čega i dovode do savršenog bića. Zalazeći sve dublje u materiju i baveći se pomenutom tematikom, razgranalo se više promisli koje su sve vodile u isto uporište - u arhetip Velike Majke. Trudno tijelo nikako ne treba da se shvati samo kao tjelesno trudno, već postaje polje stalne razmjene između majke i djeteta koje se doživjava i kao duhovno iskustvo. Ženski princip koji je odvajkada bio vezan isključivo za tjelesnost, imaće tendenciju da pređe u duhovno i prikaže instance materice kao vrela života,

ne samo ovozemaljskog, već i onostranog bivstvovanja. Moja težnja je bila usmjerena ka povezivanju ovih bioloških procesa sa duhovnim preobraženjima kakve srećemo u religiji i ukazivanju na to da su ovi procesi neodvojivi jedni od drugih. Tamo gdje nauka gubi moć da dokazuje činjenice, put produžavaju filozofija i religija, dok umjetnost, na kraju, daje odgovor u beskonačnici simbola i vizuelnih formi.

Šta je, po Vašem mišljenju, oličenje jedne žene, bića koje se nalazi na centralnom mjestu u Vašim radovima?

Da bismo shvatili njen značaj, potrebno je da se osvrnemo na epohe koje su daleko iza nas, a nose ključne vrijednosti za oličenje jedne žene. U amforama i skulpturama iz arhajskog doba vidimo da je žena imala stvaralačku i božanstvenu ulogu, te da se ona danas održala u pojedinim atrofiranim simbolima. Žena nije samo simbol tjelesnosti i putenosti, već i duhovnog preobraženja, prokreativnosti i rađanja uopšte (ideja, života, slika). Ljepota je u njenoj različitosti koja je, po mom mišljenju, svakako i biološka i treba da se afirmiše.

Uveli ste pojam Velike Majke. Šta, po Vašem mišljenju, on predstavlja?

Pojam Velike Majke zapravo je arhetip koji je prvi iskoristio psiholog Karl Gustav Jung, a kasnije u svojoj knjizi „Velika Majka“ razradio njegov učenik Erih Nojman. Bitno je prvo spomenuti da je arhetip prapredstava koja postoji u kolektivnom nesvjesnom i prenosi se sa koljena na koljeno. Ona izbjiga kroz određene simbole, snove, mitove i bajke. Arhetip Velike Majke pripada jednom od najpoznatijih arhetipova istraživanja ženske psihe u njenoj posebnosti i sastoji se iz pozitivnog i negativnog karaktera. To je generička majka iz koje proističe sve što postoji; ona je zemlja Gea iz koje se sve rađa, ali i u koju se sve na kraju vraća i umire. Čovjek zavisi od ovog ženskog i u bolu, i u zadovoljstvu; ono ga hrani i postaje princip prirode koji se svuda poštuje. U mojim radovima ovi različiti karakteri Velike Majke oglašavaju se kroz različite pristupe: u instalacijama poput „Starry night“ prikazana je njen božanstvena i kosmička priroda, u radu „Usud“ vidimo njen karakter one koja tka život, ali ga istovremeno presijeca i određuje njegovu životnu nit.

Budući planovi u smjeru umjetnosti za tebe su?

Navedenu tematiku nisam još u potpunosti iscrpila, tako da će se budući radovi prirodno nastavljati na istraženo područje, ali u nešto drugačijem vizuelnom identitetu. To bi trebalo da bude nastavak koji će otvoriti još jedno novo polje kada pričamo o životu, stvaranju, ženskim principima, snovima.

ŽIVOT U PRIČAMA

EH, ŠTO NISAM
mali Argentinac

Sport je ljekovit, ali samo kad je zdrav, i zato želim da vjerujem da može da nam pomogne. Da budemo bolji ljudi. I u virtuelnom svijetu...

PIŠE: MAJA DESANČIĆ

m:agazin

Osim TV prenosa, što je sasvim prirodno, protekli Mundijal pomno sam pratila i na društvenim mrežama. Uz specijalizovane profile, posvećene fudbalu i ovom, jednom od najpopularnijih ne samo sportskih događaja na globalnom nivou, tu su i oni koji su simbioza zdravog humora, istorijskih podataka, činjenica i, logično, najpopularnije sporedne stvari na svijetu.

Da, fudbal to fakat jeste, jer danas svako dijete na ovom trećem kamenčiću od Sunca zna ko je, recimo, Mesi ili Mbape. Šta je u tome loše – ništa, ako znamo da su uzori novijim generacijama već izvjesno vrijeme i poneke socijalne i moralne, da ne kažem deformacije, pa mi je nekako lakše pomiriti se s tim da su akteri milionskog „ganjanja“ lopte ti koji danas inspirišu i pokreću.

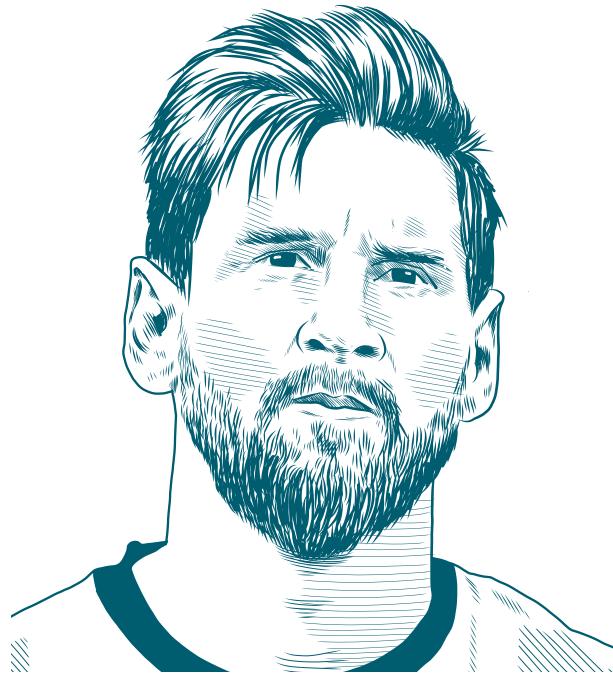
Na samom kraju finalne utakmice između Argentine i Francuske, prolazim pored šajbe lokalnog kafića, gdje komšijski dripci, rekla bih da imaju desetak godina, nosa priljubljenog na staklo posmatraju kako Mesi zadovoljno trlja ruke i zatim podiže „boginju“ i čujem jednog kako kaže: „Ovako ću i ja kad budem pobijedio na Svjetskom prvenstvu!“

Došlo mi da izljubim to dijete, jer ima snove. Jer toliko vjeruje u sebe, jer mašta, želi, doziva neke svoje trenutne boginje da se koncentrišu i urote se za taj neki budući transfer koji će mu donijeti taj momenat o kojem već sad sanja...

Ali, vratimo se na početak ovog pisanija. Kroz bogato onlajn prostranstvo nije bilo moguće ne (sa)znati da je nedavno trajalo Svjetsko prvenstvo u fudbalu, prvi put održano u nekoj, pa ne tako fudbalskoj zemlji. Katar je bio domaćin, a sve oči su bile uprte u utakmice na tamošnjim stadionima. Fudbal voli i staro i mlado, odavno nije isključivo muški sport, a to potvrđuje i ono što sam ranije navela – on je sveprisutan i danas je skoro pa nemoguće izbjegći ga dok smo i u onlajn svijetu.

Tako je, na primjer, i došlo do opaske iz naslova, koja lijepo svjedoči o takmičarskom duhu, želji za pobjedom i nacionalnom ponosu. Ko ne bi volio da je na kraju Mundijala bio Argentinac?! Ako ništa, fudbal nam je nebrojeno puta pokazao da je igra u kojoj ne pobjeđuje uvijek najmoćniji ili najbogatiji, tu svako ima šansu i mogućnost da bude najbolji, jer u fudbalu je presudno – srce. U tome je čar fudbalske lopte koja se kotrlja u svakom, pa i najzabačenijem čošku planete.

Bilo je nekako lijepo tokom Svjetskog prvenstva u Kataru pratiti sve te emocije koje su nam bile servirane i na „internetima“. Bilo je zadovoljstvo gledati kako se pobjedi podjednako raduju naše komšije, ali i ljudi sa drugog kraja svijeta. Kako je tuga ista za sve kada uspjeh izostane. I

kako su nada i očekivanja neraskidiv dio čovječanstva, taj poriv za srećom i zadovoljstvom, pa makar oni imali začetke na nekom blatnjavom, nevjesto iscrtanom terenu ili na prašnjavoj ulici.

Bilo je lijepo vidjeti snimak nastao u srcu Buenos Ajresa dok čovjek vozi bicikl u trenutku kada Argentina izvodi pobjedonosni jedanaesterac. Ulica je u tom momentu skoro prazna, ali već sekundu kasnije čuju se ovacije, povici, ljudi istrčavaju iz obližnjih lokala i svi zajedno, u jednoj neizmjernoj euforiji, slave. Njihov doprinos u pobjedi reprezentacije zemlje u kojoj su rođeni ili možda samo žive je otprilike toliki da ga možemo svesti na onaj minorni procenat mogućnosti da biramo gdje ćemo i kad biti rođeni. Otprilike, ništa se tu niko od nas ne pita.

Bilo je lijepo biti dio svijeta tih dana. Pa i onlajn svijeta. Jer jeste činjenica da on možda ima i mračne strane, ali je na nama da u njega donešemo svjetlo. Svako od nas je jedan mali lučonoša, a udruženi možemo osvijetliti i najtamnije predjele svakodnevice i svijesti. Tome su me naučili oni lijepi primjeri koje sam tih dana „sretala“ na društvenim mrežama – da treba da oživimo pozitivne i lijepе priče, da možemo da se okrenemo upravo njima, da ne treba da zagađujemo prostor oko sebe sebičnošću, raznim otpadom, pa i verbalnim, mržnjom i netrpeljivošću.

Zato je sport ljekovit, ali samo kad je zdrav, i zato želim da vjerujem da može da nam pomogne. Da budemo bolji ljudi. I u virtualnom svijetu. Pa i mali Argentinac, bar na jedan dan...

MINI-SAVJETNIK

NOVOGODIŠNJE ODLUKE ZA ISPUNJENIJI ŽIVOT

PIŠE: BLAŽENKA CUCA

*Šta god da odlučite, vodite se time da vam vaše blagostanje
(bez ugrožavanja drugih) bude na prvom mjestu*

Nova godina je pravo vrijeme da se pozabavimo promjenama, kako oko sebe, tako i u sebi.

Mnogo je ideja šta bismo sve mogli raditi drugačije, na koje bismo sve načine mogli unaprijediti vlastiti život. Neki su više za dodatne aktivnosti i interakciju, drugi za predan rad na sebi, a ima i onih koji biraju prilike da pokažu više humanosti.

Ipak, najvažnije je da svaka od tih odluka vodi ka vlastitom blagostanju, ali da ujedno nema negativne posljedice za ljude i okolinu.

SAMO NJEŽNO PREMA SEBI

Što čovjek može sam sebi da priredi, to mnogo teže može drugima... Koliko ste samo puta pomislili ovako nešto misleći na - sebe? E pa, niste jedini!

Svi mi, ili bar mnogi od nas, imamo tu lošu naviku da često osuđujemo sebe više nego što treba, zamjeramo i prigovaramo vlastitom ja, lako i brzo posežemo za samokritikom i osudama. Pravo je vrijeme da odlučite da ćete u 2023. biti manje takvi, a više u ljubavi sa sopstvenim bićem. Samo nježno prema sebi ...

ZDRAVLJE KAO PRIORITET

Prevencija je pola zdravlja, bila i ostala. U novoj godini podsjećajte sebe koliko je ova tvrdanja istinita. I važna. Nemojte biti neodgovorni prema sebi (a samim tim i prema onima kojima je stalo do vas), na vrijeme se pozabavite svim eventualnim zdravstvenim problemima, a potencijalne blagovremeno prevenirajte.

Odlazak kod ginekologa ili zubara je bolja „investicija“ od mnogih koje su posljedica aktuelnog konzumerizma. I ne zaboravite mentalno zdravlje!

SVAKI MJESEC NEŠTO NOVO

Planinarenje? Ili kurs heklanja? Možda ipak haiku poezija? Mogućnosti je mnogo, a na vama je samo da izaberete u čemu ćete se okušati. I tako iz mjeseca u mjesec. Prosto sebi zadajte cilj da ćete tokom 2023. godine svakog mjeseca probati/naučiti nešto novo.

Na taj način ćete bolje upoznati prvenstveno sebe, spoznati koje su vam mogućnosti, ali i afiniteti kojih možda niste ni bili dovoljno svjesni, te steći nova poznanstva, proširiti krug prijatelja i dodatno obogatiti slobodno vrijeme.

VIŠE ĆU ČITATI

Knjige su hladni, ali pouzdani prijatelji. A ko ima prijatelje bogat je čovjek! Zato ne dozvolite da vas uspiju uvjeriti kako su knjige pase. Njima se uvijek možete vratiti, a one će vas uvijek vinuti u neke nepoznate svjetove koji jedva

čekaju da ih istražite. Uostalom, svaka knjiga je jedno novo putovanje, a ko još ne voli taj osjećaj slobode i priliku da upoznajemo, spoznajemo i istražujemo svijet oko nas?!

Zato je naša preporuka da u novoj godini (još) više čitate; okružite se vama zanimljivim i privlačnim naslovima, učlanite se u gradsku biblioteku, s vremenom na vrijeme počastite sebe nekim novim ostvarenjem, posudite knjige po preporuci drugih i, veoma je bitno - uvijek, ali uvijek ih nakon čitanja vratite vlasnicima!

NISAM (STALNO) TU

Biti dostupan ljudima u nevolji ili kada im je prosto dosadno i imaju višak slobodnog vremena je, čini se, jedna od modernih poštasti. Navikli smo da odmah moramo odgovoriti na tuđe pozive i poruke, jer u eri mobilnih uređaja sve drugo je neumjesno, zar ne?! E pa nije, to što smo u tehnološkom smislu svima dostupni 24 časa dnevno ne znači da moramo isto biti i na fizičkom planu.

Naučite da to nije ni nepoštovanje, ni sebičnost, već jednostavno način da svoje vrijeme organizujete u skladu s vlastitim potrebama i datim okolnostima.

VIŠE BRIGE O PRIRODI

Živimo u vrijeme sve intenzivnijih klimatskih promjena, koje nam svoje „zube“ pokazuju iz dana u dan. To znači da nemamo, globalno gledano, previše vremena za promjene u ponašanju koje se odnosi na svjesnije postupanje prema okolini.

Počnite od sebe tako što ćete prigrlići neke dobre navike koje vam do sada možda nisu postale praksa. Recimo, mali korak za vas, ali veliki za čovječanstvo može biti i sama upotreba platnenih cekera (ili papirnih vrećica koje je moguće reciklirati) umjesto najlonskih kesa koje za sitan novac pazarite u prodavniciama i tržnim centrima, a koje nerijetko završavaju u prirodi svuda oko nas. Čisto da vas podsjetimo - za razgradnju jedne najlonske vrećice potrebno je više od 100 godina!

POBIJEDITE SEBE

Zona komfora (ni)je nužno zlo. Ova misao je višezačna, odnosno uči nas da je zona komfora (ne tako) dobra. Nemojte se uljuljkati u svakodnevnoj rutini, a bilo koje odstupanje od nje posmatrati kao neki remetilački faktor. Ono zapravo može biti i korak koji će prerasti u novu priliku, promjenu nabolje, izazov koji će vas ispuniti. Ipak, važno je omogućiti sebi upravo povratak u zonu komfora, onda kada osjetimo da nam baš to treba.

I zato neka jedna od novogodišnjih odluka bude ta da ćete ponekad pobijediti samog sebe, svoje ustaljene navike i strahove koji su možda već pustili korijenje.

PREPORUKE

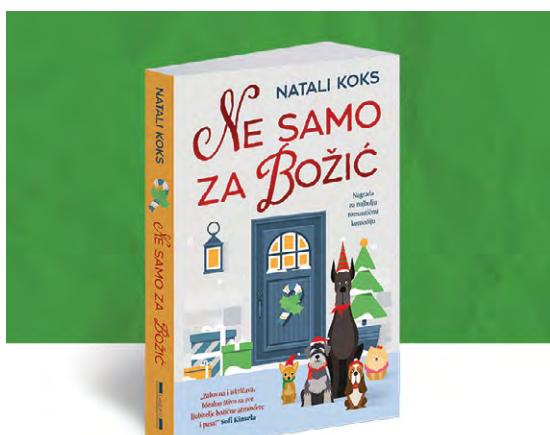
PIŠE: TANJA JURIĆ

KNJIGA

Ne samo Božić – Natali Koks

Glavna junakinja ne voli ni Božić ni pse, ali mora naučiti da ih zavoli...

Čarli mrzi famu oko Božića, a po svemu sudeći, ovaj će joj biti najgori. Momak sa kojim se zabavljala ostavio ju je nekoliko nedjelja prije. U stanu iznad njenog desila se eksplozija gasa zbog koje je sva ugruvana, a njena majka otišla je u Melburn sa petim mužem. Bez momka, na bolovanju i privremeno bez krova nad glavom, Čarli će nerado pristati da provede praznike u Devonu, u „Kućećem kutku”, pansionu za pse koji drži Džezi, njena sestra od ujaka. Iako je djelovalo kao dobar plan, daleko od božićne groznice u Londonu, perspektiva mirnog okruženja na selu kakvu prižeљkuje počinje da blijedi kad upozna Slabu, Hulk, Malkoma, Hjugu, Malkomovog božanstvenog (ali zauzetog) vlasnika, i Kala, neosporno privlačnog, ali nepodnošljivo namčorastog lokalnog veterinara.

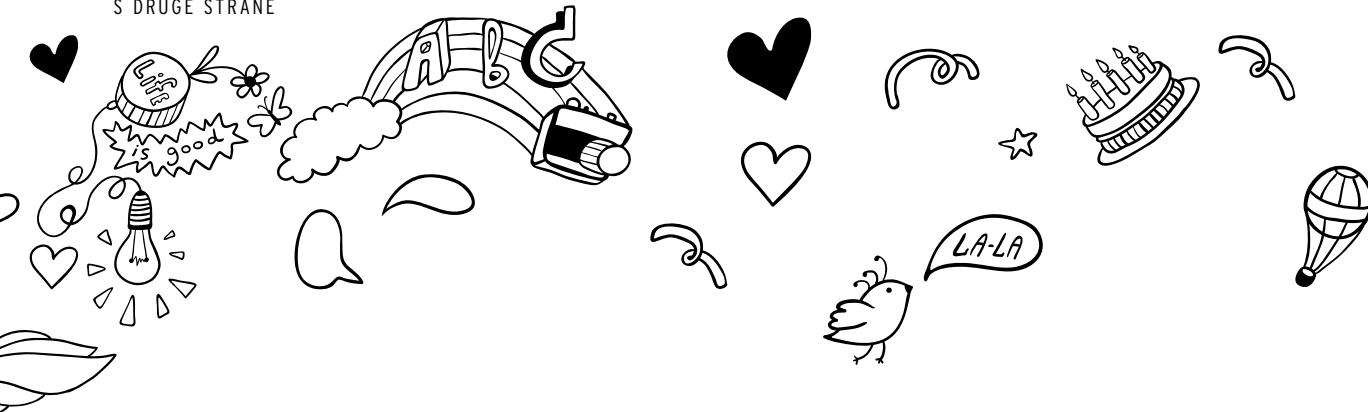
MUZIKA

Riana se vraća na muzičku scenu

Rijanin veliki povratak na muzičku scenu nestrpljivo se očekivao. Ne čudimo se što je potvrda njenog nastupa na sljedećem Super Bowl-u u kratkom roku postala senzacionalna vijest. Još nema službene potvrde kad bi Riri mogla da objavi novi album.

Informacija koju mnogi nisu očekivali je njena saradnja sa studiom Marvel. Rezultat toga je pjesma „Lift me up“. Novi singl dio je sundtrack-a filma „The Black Panther: Wakanda Forever“. Rijana je napisala „Lift Me Up“ s pjevačicom Temsom, producentom Ludvigom Geransonom i rediteljem Rajanom Kuglerom. Prema saopštenju za javnost, umjetnici su singl napisali „kao posvetu izvanrednom životu i nasljeđu Čedvika Bosmana“, zvijezde prvog filma o Black Panther-u, koji je 2020. godine izgubio borbu sa zločudnom bolešću.

SERIJA

The White Lotus

Drugu sezonu nagrađivane HBO serije „Bijeli lotos“ (The White Lotus) premijerno smo mogli pogledati 31. oktobra na HBO Max striming platformi, a prva epizoda prikazana je istog dana i na HBO kanalu.

Prva sezona serije osvojila je 10 nagrada, od 20 Emmy nominacija u 13 kategorija, što je najviše za jedan naslov u godini, uključujući nagradu za najbolju antologijsku seriju.

Ovoga puta radnja se odvija na Siciliji (u prvoj sezoni radnja se odvija na Havajima). U hotel stižu „savršeni putnici“, dva mlađa bračna para, tri generacije italijansko-američke porodice koja istražuje svoje sicilijanske korijene, i VIP gosta (dubitnica Emmy-ja Dženifer Kulidž), koja putuje s pomoćnicom dok je suprug već čeka u hotelu. U seriji se upoznajemo i sa dvije mlade mještanke, koje bi, svaka na svoj način, da napreduju u društvu. Iza kulisa, profesionalna, ali pomalo čudna menadžerka hotela pokušava da sve izgleda idealno u njenom hotelu, a da li će u tome uspeti, ostaje nam da vidimo.

Kroz nove epizode upoznajemo se sa gostima, njihovim životnim pričama, ali i njihovom mračnom stranom, kao i sa svim vrlinama i manama personala hotela, ali i tog idiličnog mjesta. Pejzaži koje možemo vidjeti u seriji, enterijer i eksterijer hotela i raznih vila u kojima odsjedaju gosti, ostaviće mnoge bez daha.

INSTAGRAM

<https://www.instagram.com/kuhinjicabh/>

Ukoliko još niste čuli za školu kuvanja, preporučujemo vam da pogledate Instagram stranicu **kuhinjicabh**.

Na navedenoj stranici možete dobiti razne informacije, od ponude jednokratnih i mjesečnih kurseva (francuske, italijanske, španske, mediteranske, dalmatinske, kineske i japanske kuhinje te pravljenja savršenih deserta), zatim kurseva za obuku profesionalaca do raznih ideja šta i kako skuvati, naravno, uz predivne fotografije raznih domaćih i nacionalnih jela.

A photograph of three men sitting around a table in a restaurant. The man on the left is holding a smartphone and looking towards the camera. The man in the middle has a mustache and is looking slightly to the right. The man on the right is wearing a red shirt and has a beard, looking directly at the camera. A glass of water sits on the table in front of them.

DOSADA OFF. ZABAVA ON!

GLEDAJ ENGLESKU PREMIER LIGU,
VRHUNSKI SPORT I ZABAVU
PUTEM ON APLIKACIJE.

Bilo kada i bilo gdje u BiH, uživaj u sjajnom
TV programu sa svih mobilnih uređaja, bez
ugovorne obaveze.

Registruj se na [ontv.ba](#) i isprobaj ONTV!

imate prijatelje!

m:tel

Redmi 10C

Vrhunski
vizuelni doživljaj

6,71" Dot Drop ekran procesor: Snapdragon 680 | 50 MP glavna kamera
Baterija: 5000 mAh | 18 W brzo punjenje | IPS LCD Corning Gorilla Glass

HONOR

m:tel

Honor X6

eXtra vizija, eXtra elegancija

50 MP trostruka kamera | 5000 mAh dugotrajna baterija
128 GB pohrane podataka | Magic UI 6.1 Smooth Performance

